

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Centrum školského managementu

RIGORÓZNÍ PRÁCE

**Komparace vztahů zřizovatelů a ředitelů základních škol
v České a Slovenské republice**

**A Comparison of relationships between founders and headmasters of primary schools
in the Czech Republic and Slovak Republic**

Mgr. et Mgr. Ondřej Mrzílek

Vedoucí práce: RNDr. Jindřich Kitzberger

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Management vzdělávání

2016

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Centrum školského managementu

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Komparace vztahů zřizovatelů a ředitelů základních škol
v České a Slovenské republice**

**A Comparison of relationships between founders and headmasters of primary schools
in the Czech Republic and Slovak Republic**

Mgr. Bc. Ondřej Mrzílek

Vedoucí práce: RNDr. Jindřich Kitzberger

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Management vzdělávání

2015

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Komparace vztahů zřizovatelů a ředitelů základních škol v České a Slovenské republice* vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 8. 4. 2015

.....

podpis

ABSTRAKT

Práce má za cíl prozkoumat, obsahově předložit a následně srovnat jednotlivé oblasti vztahů mezi ředitelem a zřizovatelem základní školy a následně formulovat případné rozdíly a podobnosti v těchto vztazích v České republice a na Slovensku, v oblasti právní i mimoprávní a zjistit, jaký je aktuální stav v oblasti vztahů ředitele a zřizovatele více než 20 let po rozdělení společné federace. Jako základní východisko výzkumu slouží platné právní předpisy v podobě zákonů a vyhlášek, a také specifické právní a jiné dokumenty týkající se zřizovatelů soukromých a církevních škol.

Školství v České republice a na Slovensku se rozvíjelo od vzniku Československé republiky v roce 1918 společně. Po rozpadu společné federace v roce 1993 začaly probíhat změny a vývoj v této oblasti již izolovaně. Vztah zřizovatele a ředitele je jedním z faktorů, který velmi výrazně ovlivňuje činnost, kvalitu a směřování školy. Práce popisuje podobnosti a rozdíly v těchto vztazích v obou státech a poukazuje na možnosti vzájemné inspirace.

KLÍČOVÁ SLOVA

vztah

ředitel

základní škola

zřizovatel

registrovaná církev a náboženská společnost

Česká republika

Slovenská republika

veřejná správa

ABSTRACT

The objective of the thesis is an analysis, description and subsequent comparison of different aspects in relationships between the founders and the headmasters of primary schools, and subsequently a presentation of possible differences and similarities in these relationships in the Czech Republic and in Slovakia, in both legal and non-legal framework; and a description of the real situation of these relationships more than 20 years after the dissolution of Czechoslovakia. The starting point for the research are relevant legal regulations, such as acts of parliament, delegated legislation and specific legal and other documents concerning founders of private and denominational schools.

The Czech and Slovak educational systems had the same development since the foundation of Czechoslovakia in 1918. After the dissolution of Czechoslovak federation the development and changes in Czech and Slovak educational systems had a different, separate development. The relationship between the school founder and its headmaster has significant influence on the school activities and direction. The thesis describes similarities and differences in these relationships in both countries and points out possibilities for mutual inspirations.

KEYWORDS

Relationship

Director

Primary school

Founder

Registered church and religious society

Czech Republic

Slovak Republic

Public administration

Obsah

1 Úvod.....	6
2 Východiska a výzkumný problém.....	10
3 Česká republika	12
3. 1 Vývoj českého školství.....	12
3. 1. 1 Vývoj od listopadu 1989.....	12
3. 1. 2 Rozvoj základních škol a postavení učitele	13
3. 1. 3 Přehled základních novel školského zákona v ČR	15
3. 2 Základní škola	17
3. 2. 1 Funkce základní školy	17
3. 2. 2 Zřizovatelé škol.....	18
3. 2. 3 Sdružení základních škol	19
3. 3 Financování základních škol	20
3. 4 Ředitel základní školy	23
3. 4. 1 Ředitel školy	23
3. 4. 2 Předpoklad pro výkon funkce ředitele školy	24
3. 4. 3 Jmenování a odvolání ředitele školy.....	25
3. 4. 4 Kompetence a úkoly ředitele školy.....	30
3. 4. 5 Srovnání úkolů zřizovatele a ředitele základní školy	31
3. 5 Církevní školy	33
3. 5. 1 Rámec činnosti církevních škol	33
3. 5. 2 Právní dokumenty katolické církve	37
3. 5. 3 Školní kaplan	37
3. 6 Další subjekty vztahu ředitele a zřizovatele základní školy	38
3. 6. 1 Česká školní inspekce.....	39
3. 6. 2 Rada školské právnické osoby.....	40

3. 6. 3 Školská rada	41
3. 7 Hodnocení a odměňování ředitele školy zřizovatelem.....	42
3. 8 Vstup zřizovatele do složení pedagogického sboru a obsahu kurikula	45
4 Slovensko	49
4. 1 Vývoj slovenského školství	49
4. 1. 1 Historie školství na Slovensku.....	49
4. 1. 2 Vývoj školských zákonů po roce 1993	50
4. 1. 3 Přehled hlavních novel školského zákona ve SR.....	50
4. 2 Základní škola	52
4. 2. 1 Funkce základní školy	52
4. 2. 2 Zřizovatel základní školy.....	53
4. 2. 3 Sdružení základních škol	55
4. 3 Financování škol.....	56
4. 4 Ředitel základní školy	58
4. 4. 1 Ředitel školy	58
4. 4. 2 Předpoklady pro výkon funkce ředitele školy	58
4. 4. 3 Jmenování a odvolání ředitele školy.....	60
4. 4. 4 Kompetence a úkoly ředitele školy.....	64
4. 4. 5 Srovnání úkolů zřizovatele a ředitele podle zákona	65
4. 5 Církevní školy	67
4. 5. 1 Rámec činnosti církevních škol	68
4. 5. 2 Vztah ředitele a zřizovatele církevní školy.....	68
4. 5. 3 Církevní školy, jejich výchova a specifika	69
4. 6 Další subjekty vztahu ředitele a zřizovatele základní školy	70
4. 6. 1 Státní školní inspekce	71
4. 6. 2 Rada školy.....	72

4. 7	Hodnocení a odměňování ředitele školy zřizovatelem.....	73
4. 8	Vstup zřizovatele do složení pedagogického sboru a obsahu kurikula	73
5	Srovnání vztahů a jejich podmínek u ředitele a zřizovatele v ČR a SR.....	75
5. 1	Obecný právní rámec.....	75
5. 2	Zřizovatelé základních škol a počty základních škol	78
5. 3	Vliv zřizovatele na směřování školy a složení pedagogického sboru	81
5. 4	Financování škol.....	85
5. 5	Výběrové řízení na ředitele základní školy	87
5. 6	Podmínky pro jmenování a odvolání ředitele základní školy	89
5. 7	Další orgány, které vstupují do vztahu ředitele a zřizovatele.....	94
5. 8	Hodnocení a odměňování ředitele školy zřizovatelem.....	96
6	Závěr.....	98
7	Seznam pramenů a použité literatury	100
8	Přílohy	105

1 Úvod

Každý jednatel, každá skupina, každá organizace v uspořádání lidské společnosti je zasazena do vzájemných vztahů. Východiskem je samotná přirozenost člověka, který je bytostí sociální. Tento sklon se potřebuje a musí rozvíjet. Vztah je vzájemnou interakcí, vazbou mezi jednotlivými subjekty vzájemného jednání. „V praxi může tato vazba nabývat nejrůznějších podob a vždy záleží na dalších okolnostech a podmínkách její existence. Obecně se může jednat buď o vazbu jednostranně působící, nebo o vazbu působící oboustranně. Při posuzování jednotlivých vztahů či souvztažností je nutno tento fakt vždy brát do úvahy. Jedna strana může mít více různých vazeb k mnoha dalším skupinám, vzájemné vztahy těchto subjektů mohou být obecné, ale i v praxi samotných škol velmi propletené a složité.“¹

Je možné hovořit o dvou základních druzích vztahů. Tím prvním je vztah sociální, kdy je lidské jednání zaměřeno vůči lidem navzájem a jedná se o tzv. sociální vztahy. Ty utvářejí vztahy osobní a vztahy mezi jednotlivými skupinami, ve vztahu ke školskému prostředí se jedná o vztah ředitele, zřizovatele, o vztah ke státním orgánům a ke skupině klientů školy. Sociální vztahy se vyznačují velkou mnohotvárností a diferencují se podle svého ekonomického, politického, právního a kulturního obsahu, vytvářejí se v situacích spolupráce, soudržnosti, ale i konfliktu a boje.² Dalším druhem vztahu je vztah právní, který existuje na základě právních norem a v souladu s nimi. Jeho vznik, změna nebo zánik jsou závislé na existenci právní normy, která vztah upravuje. Také musí nastat specifické právní skutečnosti, aby ke vzniku, změně či zániku právního vztahu došlo. Subjekty právního vztahu mají vůči sobě vzájemná oprávnění a povinnosti vyplývající z povahy tohoto druhu vztahu.³

„Škola je společenskou institucí, jejíž tradiční funkcí je poskytovat vzdělání žákům příslušných věkových skupin v organizovaných formách podle určitých vzdělávacích programů. Pojetí a funkce školy se měnila a stále se mění se změnami společenských potřeb. Stala se nejen místem vzdělávání, ale důležitou roli hraje pro socializaci žáků, podporu jejich osobnostního a sociálního rozvoje a připravuje je tak na život osobní, pracovní a občanský.“⁴ Základní škola je místem velmi zásadních vztahů, a to nejen uvnitř jí samotné, ale i navenek. „Vztah mezi školou a veřejností je v demokratických zemích významnou součástí školské

---

¹ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Vztah>

² Všeobecná encyklopedie- díl 8, Diderot 1999 ISBN 80-902723-0-4, strana 363

³ Všeobecná encyklopedie- díl 8, Diderot 1999 ISBN 80-902723-0-4, strana 363

⁴ Pedagogický slovník, str. 238, ISBN 978-80-7367-416-8, Praha 2008, Portál

politiky. Rozvíjí pocit sounáležitosti žáků s místní komunitou a zvyšuje zájem a podporu, kterou místní komunita a veřejnost poskytují škole, včetně podpory finanční. Zahrnuje kontakty školy s místní správou a samosprávou, organizacemi, institucemi a podniky, kulturními zařízeními, uměleckými skupinami a podobně.⁵

Školská politika se za posledních více než dvacet pět let velmi zásadně změnila. Velmi důležitým předpokladem se stalo rozhodnutí České národní rady, která na svém zasedání dne 16. prosince 1992 vyhlásila Listinu základních práv a svobod jako součást ústavního pořádku České a Slovenské federativní republiky.⁶ Ta v článku 33 hovoří o právu každého člověka na vzdělávání, povinné školní docházce, bezplatném vzdělávání, a také o pravomoci zřizovat školy i jiným subjektům než pouze státu. Jednotliví aktéři vzdělávacího procesu podléhají a řídí se v těchto oblastech zákony České republiky.⁷

Školský systém a vzdělávání v Evropské unii má určité společné oblasti a priority. Ale přesto má každý jednotlivý stát svou vlastní vzdělávací politiku, která odpovídá tradicím a kultuře dané země. Evropskou unií jsou však stanovena a formulována doporučení, deklarace a společné úpravy, které však nejsou pro jednotlivé státy absolutně závazné, ale pro život v evropské tradici velmi důležité. Proto jsou v národních vzdělávacích systémech patrné priority a principy ve vzdělávání jako např. princip odpovědnosti za kvantitu a kvalitu vzdělávání, rovnost šancí, multikulturalita, evropská dimenze ve vzdělávání, výchova k demokratickým principům, informační a komunikační technologie, environmentální výchova, výchova k aktivnímu evropskému občanství a podpora sociálních vazeb a tolerance. Společné tendence ve vzdělávání usilují také o větší prostupnost jednotlivých druhů a stupňů škol na národní i mezinárodní úrovni. Společná je všem zemím Evropské unie také snaha ovlivňovat změny ve vzdělávací politice ve vztahu k výsledkům mezinárodních srovnávacích studií výsledků vzdělávání (např. PISA).⁸

Základní škola je tedy, na základě výše uvedených východisek, především místem vzdělávání, jehož cíle jasně vycházejí z celoevropského rámce pro vzdělávání. Jde především o rozvoj osobnosti každého žáka, který má být schopen v oblasti poznání, sociální a mravní rozvíjet své duchovní hodnoty pro další osobní a pracovní život. Škola tedy neslouží pouze jako prostředek pro získání všeobecného či odborného vzdělání, ale také má zajistit osvojení si zásad demokracie, svobody, sociálních vztahů, rovnosti všech lidí bez ohledu na jejich

⁵ Pedagogický slovník, str. 304, ISBN 978-80-7367-416-8, Praha 2008, Portál

⁶ Listina základních práv a svobod, Dostupné na: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

⁷ Srov. § 33 Listiny základních práv a svobod

⁸ http://is.muni.cz/elportal/estud/lf/js06/mfpe0821/EU_skolstvi_trendy_2006.pdf

rozdíly, utváření národního a evropského povědomí o kultuře a tradici, a také odpovědnost za udržitelný rozvoj společnosti ve vztahu k přírodě a ochraně zdraví.

Z těchto zásad je tedy patrné, že současná doba a moderní společnost klade na školy, její žáky a především na management školy velké nároky. Je zřejmé, že do tohoto výchovně vzdělávacího procesu není zapojen jen stát, ale musí být nutně zapojeni i další aktéři. Celý tento proces je ovlivňován širokou škálou vlivů a vztahů školy k žákům, rodičům, zřizovateli, obci, státním orgánům. Musí zde však existovat osoba, která je jednotícím prvkem mezi všemi těmito aktéry a která je ve škole zodpovědná za celý tento proces, a tou je právě ředitel školy. Jeho vztah ke všem aktérům vzdělávání a výchovy je tedy zásadní. Ve vztahu k osobě ředitele je možné za klíčový vztah označit vztah ředitele a zřizovatele konkrétní školy. Právě shoda, souhra a intenzivní spolupráce zřizovatele a ředitele utvářejí základní rámec, podobu školy a mohou vést k naplnění specifických cílů školy, které zřizovatel očekává.

Vztah mezi ředitelem a zřizovatelem má dvě základní roviny. Jedná se o vztah mezi osobou ředitele, který zastupuje právnickou osobu školy a zřizovatelem, který je ve většině případů týkajících se základních škol právnickou osobou v podobě veřejného zřizovatele nebo zřizovatele reprezentovaného právnickou osobou registrované církve a náboženské společnosti, které bylo přiznáno právo zřizovat církevní školy, nebo právnickou osobou soukromého zřizovatele. Každá právnická osoba je však reprezentována konkrétními osobami (starosta, radní, zastupitel, církevní představitel), stejně to platí i u soukromých zřizovatelů, kteří jsou fyzickou osobou. Zatímco první rovina vztahů je prostřednictvím zákonných norem pro oblast školství jasně definovaná, pro druhou rovinu vzájemných vztahů to jednoznačně neplatí (sem přistupují další zákonné normy, např. zákoník práce). Tato rovina vztahů mezi osobami se do vztahu zřizovatele a ředitele bude vždy v nějaké formě promítat. V realitě je mnohdy velmi těžké oddělit osobní rovinu vztahu od roviny právní. Proto tyto vztahy vyžadují od obou stran účastníků dobrou komunikaci, spolupráci a další dovednosti.

Česká republika a Slovenská republika (Slovensko) jsou země, které jsou si ve své historii, mentalitě, jazyce, kultuře a dalších spojnicích velmi blízké. Od roku 1918 do roku 1993, s krátkou přestávkou v době 2. světové války, tvořily dokonce jeden státní útvar se stejnými zákony. Jejich historie je propletená a stále se projevují tendence po vzájemné inspiraci a vzájemném srovnávání. Samostatný vývoj obou národů v rámci samostatných států probíhá posledních více než dvacet let. Je proto velmi podnětné srovnat a poukázat na podobnosti a rozdíly v právním rámci činnosti základních škol a z nich vycházejících

základních vzájemných vztahů zřizovatelů k ředitelům základních škol a požadavků na osobu a kritéria výběru ředitele školy v obou zemích.

2 Východiska a výzkumný problém

Práce má za cíl prozkoumat, obsahově předložit a následně srovnat jednotlivé oblasti vztahů mezi ředitelem a zřizovatelem základní školy a následně formulovat případné rozdíly a podobnosti v těchto vztazích v České republice a na Slovensku, v oblasti právní i mimoprávní a zjistit, jaký je aktuální stav v oblasti vztahů ředitele a zřizovatele více než dvacet let po rozdělení společné federace. Výzkum má potvrdit či vyvrátit tvrzení, že rozdíly v oblasti právních předpisů jsou významné a že školská reforma na Slovensku pokročila dál než v České republice. Při zpracování závěrečné práce bude použita metoda komparativního výzkumu, komparativní analýza, která by měla být podle možnosti dostupných informací komplexní. Při srovnání právního rámce obou států a specifík jednotlivých zřizovatelů bude použita obsahová analýza získaných informací.

Jan Průcha definoval v roce 2008 srovnávací analýzu následně: „Metoda srovnávací analýzy je založena na srovnávání vzdělávacích jevů a systémů. Přímé srovnání vyžaduje konstantní významy, shodnost srovnávaných jevů, které je možné zkoumat pomocí společných proměnných. Komplexnost a složitost vzdělávacích jevů však neumožňuje vždy jejich vyjádření ve zcela identických jednotkách, a proto jsou jako základ srovnání hledány jevy ekvivalentní.“⁹

Po rozdělení federace došlo k mnoha výrazným změnám nejen v oblasti politické, ale zejména v oblasti utváření a v oblasti reformy vzdělávacího systému a priorit vzdělávání. V České republice a na Slovensku byly zákonné a kurikulární změny realizovány v různém období a pravděpodobně s různou intenzitou a v mantinelech rozdílného právního rámce. Výzkum bude vycházet především z aktuální podoby stávajících platných právních a dalších předpisů a dokumentů České republiky a Slovenska s přihlédnutím k některým obhájeným závěrečným pracím. Diplomová práce tedy ukáže aktuální podobnosti a rozdíly v této oblasti. Práce bude vycházet ze srovnávání dostupných materiálů ve formě zákonů, vyhlášek, pokynů MŠMT a MŠVVaŠ SR, informací krajských úřadů ČR, SR a materiálů různých druhů zřizovatelů. Vzhledem k zaměření práce a použité výzkumné metodě nepovažuji pro dosažení stanoveného cíle výzkumu dotazníkové šetření za potřebné.

V práci budou zkoumány základní oblasti vztahů mezi ředitelem a zřizovatelem jako právníckými osobami, které jsou dány zákonnými normami. Osobní rovina vztahů je obtížně uchopitelná, je velmi individuální, a proto bude zmíněna jen velmi okrajově. V práci bude

---

⁹ Průcha, J.: *Pedagogický slovník*, str. 226, ISBN 978-80-7367-416-8, Praha 2008, Portál

nejdříve proveden stručný přehled změn v oblasti školských právních norem, kterými prošly oba státy po rozpadu federace v roce 1993, bude vymezen pojem zřizovatel, druhy zřizovatelů podle zákona, požadavky na osobu ředitele, jeho výběr a jmenování, financování škol a vliv dalších subjektů ovlivňujících vzájemný právní vztah mezi ředitelem a zřizovatelem. Postupně bude předložen přehled a charakteristika vztahů v České republice a na Slovensku. V závěru práce budou tyto charakteristiky navzájem srovnány a okomentovány. Výstupy práce budou uspořádány podle jednotlivých témat. Půjde o výčet základních jednotlivých oblastí a vztahů mezi ředitelem základní školy a zřizovatelem. Cílem práce není poskytnout zcela komplexní a podrobné srovnání těchto vztahů, ale předložení základního rámce, který může být podkladem pro další výzkum.

3 Česká republika

3.1 Vývoj českého školství

3.1.1 Vývoj od listopadu 1989

Politické a společenské změny po listopadu 1989 s sebou přinesly i postupnou změnu státních zákonů, včetně zákonů v oblasti školství. Bezprostředně po převratu byly do Parlamentu a České národní rady voleny především osobnosti mnohdy bez osobní politické zkušenosti a kvalitního právního povědomí. Legislativní proces a novelizace tehdejšího školského zákona byly v některých případech velmi rychlé (zřizování soukromých a církevních škol), vlastní školský zákon však na své vyhlášení v nové, změněné podobě čekal plných patnáct let. Oblast školství je oblastí velmi složitou, která by měla operativně reagovat na společenské, globální, tržní a ekonomické změny ve společnosti, ale stále jí zůstává velmi silná setrvačnost nastaveného systému, a proto úprava tak zásadního zákona trvala dlouhý čas. Až do roku 2004 se školy řídily několikrát novelizovaným školským zákonem č. 29/1984 Sb. a zákonem č. 76/1978 Sb., o školských zařízeních.

Mimo úpravu zákonů bylo potřeba změnit celou vzdělávací politiku českého školství, odpolitizovat ji a dát ji nový demokratický směr. Inspirací se staly zkušenosti z ostatních evropských států a doporučení mezinárodních institucí. Prvním oficiálním textem, který nastavil kurz ke změně, se stal dokument *Kvalita a odpovědnost*, který zpracovalo MŠMT v roce 1994. Diskuse k tématu, popsaná v tomto materiálu, vyvrcholila v roce 2001 vytvořením dokumentu, který se stal základem budoucí školské reformy - Národní program rozvoje vzdělávání v České republice, tak zvaná *Bílá kniha*. Její hlavní koncepční linie byly realizovány prostřednictvím dlouhodobých záměrů vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy na celostátní úrovni, které souvisely s reformou veřejné správy. V roce 2007 byla schválena Strategie celoživotního učení v České republice, která formulovala její hlavní vize a směry a obsahuje návrhy na podporu jejího rozvoje.¹⁰

V roce 2005 pak byla zahájena vlastní kurikulární reforma díky platnosti nového školského zákona č. 561/2004 Sb. na úrovni změn cílů a obsahu vzdělávání. Nově se stal nejpodstatnějším cílem vzdělávání rozvoj takzvaných klíčových kompetencí. Důraz ve

---

¹⁰ MŠMT, Zpráva o vývoji českého školství od listopadu 1989 (v oblasti regionálního školství) Č. j.: 25461/2009 – 20; dostupné na: http://www.msmt.cz/file/10376_1_1/download/.

vzdělávacím a výchovném procesu škol je tedy kladen na dovednosti a osobní vlastnosti, které umožňují úspěšné uplatnění žáka v budoucím životě. Jednotlivé učivo a vědomostní výstupy žáků jsou prostředkem k dosažení tohoto cíle. Vzdelávání musí nově nutně zohlednit různé zdravotní a sociální podmínky žáků konkrétní školy. Pro základní vzdělávání jsou tyto požadavky stanoveny v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání.

Od roku 1990 do roku 1996 spravoval síť škol Školský úřad a neexistovala ucelená data o celé síti škol. Centrálně byla síť škol spravována třemi odbory MŠMT, a to pro Čechy, Moravu a Prahu. Novela zákona č. 564/1990 Sb. vytvořila od roku 1996 databázi sítě škol všech zřizovatelů; byly stanoveny legislativní požadavky na zařazení do sítě škol a jejich zápis podléhal schvalování správních orgánů. S nástupem platnosti nového školského zákona v roce 2005 byly vytvořeny dva nové školské rejstříky - rejstřík škol a školských zařízení¹¹ a rejstřík školských právnických osob,¹² které jsou veřejně elektronicky přístupné na stránkách Ministerstva školství. Rejstřík obsahuje informace o řediteli školy, zřizovateli, kapacitě školy (škol) a školských zařízení, které spadají pod konkrétní právnickou osobu dané školy.

3. 1. 2 Rozvoj základních škol a postavení učitele

Pro realizaci reformy ve vzdělávání měly rozhodující význam zejména odborná úroveň a osobní kvality pracovníků ve školství. Pro řízení školy jsou nezbytné nejen schopnosti, dovednosti a vědomosti vedoucího řídicího pracovníka, tedy ředitele, ale také kvalita pedagogického sboru. Změny ve společnosti kladly a kladou výrazně vyšší nároky a požadavky na výkon výchovné a vzdělávací práce, takže bylo nezbytné vytvořit nový právní rámec, který by pedagogickým pracovníkům zajistil zlepšení podmínek a který by pozměnil systém odměňování tak, aby nebyl založen jen na délce praxe, ale i na kariéřním růstu. Tento právní rámec se má promítat také do samotného přípravného procesu pedagogických pracovníků, tedy do jejich vysokoškolské přípravy, která musí odpovídat změnám a měnícím se podmínkám ve školství. Nejdůležitější změnu v této oblasti přinesl právě zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, který definuje jednotlivé pedagogické pracovníky, stanovuje požadavky na jejich odbornou kvalifikaci a příslušné stupně vzdělání,¹³

---

¹¹ §142 - §151 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

¹² §153 - §159 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

¹³ §6 - §21 zákona č. 563/2004 Sb., zákon o pedagogických pracovnících

stanovuje podmínky pro výkon funkce ředitele školy¹⁴ a systém dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.¹⁵

Nové zákony umožnily vznik soukromých a církevních škol, což bylo realizovatelné díky novele školského zákona v roce 1990. Změna zákona byla v tomto období motivována především politicky. Šlo o vytvoření jisté protiváhy k veřejnému školství, které bylo velmi silně zatížené spojením s předchozím socialistickým režimem. V minulosti byla po soukromém a církevním školství mezi rodiči a žáky velmi silná poptávka, proto bylo nutné, aby státní orgány reagovaly co nejdříve.¹⁶

Církevní školy mohly a nadále mohou zřizovat jen státem registrované církve nebo náboženské společnosti, kterým bylo státem přiznáno toto zvláštní právo. U soukromých škol jsou zřizovateli právnické či fyzické osoby. Zpočátku nebyla právní forma v původním znění zákona předepsána. Pozdější novely školského zákona přinesly zpřísnění požadavků pro soukromé a církevní školy. Od 1. července 1997 musely mít školy právní subjektivitu. Nemohly být organizační součástí svého zřizovatele. V prvním období šlo spíše o formální registraci. Později, po změně zákona od roku 2005, byly nastaveny ještě přísnější podmínky a každá škola musí být pro možnost poskytování stupně vzdělání zapsána v rejstříku. V žádosti o zápis do rejstříku škol a školských zařízení, případně do rejstříku školských právnických osob, musí zřizovatel i ředitel předkládat další potřebné údaje a dokumenty, při jejichž zpracování velmi úzce spolupracují.

V současné době může zřizovatel zřídit školu v právní formě příspěvkové organizace (týká se především obcí) nebo jako školskou právnickou osobu. Většina základních škol, které zřídily obce či dobrovolné svazky obcí, zvolila statut příspěvkové organizace a jejich fungování a financování se řídí zákonem č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů v platném znění.¹⁷ K založení školy či školského zařízení se vztahují ustanovení §146, §147 a §148 zákona č.561/2004 Sb., školský zákon a jednotlivá sdružení či

---

¹⁴ §5 zákona č. 563/2004 Sb., zákon o pedagogických pracovnících

¹⁵ §24 - §28 zákona č. 563/2004 Sb., zákon o pedagogických pracovnících

¹⁶<http://www.zkola.cz/rodice/vybirameskolu/soukrome-cirkevni-skoly/Stranky/Soukrom%C3%A9-%C5%A1koly.aspx>

¹⁷ zákon č.250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. In: Sbírka zákonů České republiky. 2003, částka 73, s. 3557-3568. Dostupný na: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirkazakonu/>

asociace škol nabízí odbornou pomoc a spolupráci nejen pro vedení, ale i pro zřízení nové soukromé, veřejné či církevní školy.¹⁸

Samotný text školského zákona neobsahuje pojem soukromá škola, ale vyjmenovává jednotlivé zřizovatele škol různého druhu a typu. Zřizovateli tedy jsou: kraj, obec, dobrovolný svazek obcí, některá ministerstva, registrované církve a náboženské společnosti, kterým bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školy a ostatní právnické osoby nebo fyzické osoby.¹⁹ Základní školy zřizuje obec,²⁰ svazek obcí,²¹ kraj²² a Ministerstvo zahraničí.²³ Školy označované v zákoně jako školy soukromé jsou tedy školy, které jsou zřizovány jinou právnickou nebo fyzickou osobou než státem, ministerstvem, krajem, obcí, svazkem obcí nebo registrovanou církví a náboženskou společností.

Zákon naopak užívá pojem církevní školy. Ty jsou zřizované registrovanou církví nebo náboženskou společností, které bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školy.²⁴ Jistým problémem v zákonem užívané terminologii je samotné označení církevní škola. Pojem církev je z teologického a religionistického pohledu v souvislosti s jeho obsahem užíván správně pouze pro některá jednotlivá společenství v rámci křesťanského náboženství, ne pro všechna. V případě školy zřízené Židovskou obcí je pojem církevní škola používán nevhodně. Bylo by na místě v právní terminologii používat buď širší pojem (náboženské), nebo rozlišovat jednotlivé zřizovatele, pak používat různá označení škol.

3. 1. 3 Přehled základních novel školského zákona v ČR

Jednotlivé novely školského zákona přinesly buď podstatné, nebo dílčí změny pro osobu zřizovatele a ředitele, a tím také pro jejich vzájemné vztahy, odpovědnost a povinnosti. Proto je důležité podat výčet základních novel školského zákona a některých dalších zákonů, které ovlivňují činnost ředitele a školy, a také definují požadavky na ředitele a jeho úkoly v České republice s uvedením základních změn, které přinesly:

---

¹⁸ <http://www.soukromeskoly.cz/aktuality/jak-zalozit-skolu.html>

¹⁹ §8 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

²⁰ §178 odstavec 1) zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

²¹ §179 odstavec 1) zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

²² §181 odstavec 1) zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

²³ §172 odstavec 4) zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

²⁴ §7 zákona č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech); §57 zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních škol, středních škol a vyšších odborných škol (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

a) **novela školského zákona z roku 1990** - možnost diferencované výuky podle schopností a zájmu žáků; zrušena jednotná ideová orientace výchovy a vzdělávání; zavedena právní subjektivita škol a možnost vzniku nestátního, tedy soukromého a církevního školství

b) **zákon č. 564/1990 Sb. o státní správě a samosprávě ve školství** - zřízeny školské úřady jako střední článek resortní správy školství; školy byly vyjmuty z pravomocí okresních a krajských národních výborů a podřízeny školským úřadům; na MŠMT byly převedeny i odpovídající kompetence v oblasti financování škol; vytvoření předpokladů pro rozvoj samosprávy v regionálním školství, která byla postavena na úrovni obcí a školských rad jako samostatného prvku s okresní působností; zavedení právní subjektivity škol; transformace škol na příspěvkové organizace; postavení České školní inspekce jako samostatný orgán státní správy; školy převáděny ze státu na kraje; obce jsou v rámci samosprávy odpovědné za zajištění podmínek pro povinnou školní docházku; ředitelé, kteří byli jmenováni zřizovatelem na základě konkurzního řízení mají plnou odpovědnost nejen za kvalitu a efektivitu vzdělávacího procesu, finanční řízení školy, za přijímání a propouštění učitelů, ale i za vztahy s danou obcí a veřejností

c) **novela z roku 1995 (č. 138/1995 Sb.)** – rozčlenění ZŠ na první stupeň (pět let) a druhý stupeň (čtyři roky); stanovila délku studia na gymnáziích na osm, šest a čtyři roky; nutnost uznání školy státem pro zařazení do sítě škol

d) **nové územní uspořádání a reforma veřejné správy ČR** - podle zákona č. 132/2000 Sb., o změně a zrušení některých zákonů souvisejících se zákonem o krajích, zákonem o obcích, zákonem o okresních úřadech a zákonem o hlavním městě Praze a zákona č. 284/2002 Sb., kterým se mění zákon č.564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství - změna kompetencí ve školství

e) **nový školský zákon č. 561/2004 Sb.** o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání a zákon o pedagogických pracovnících č. 563/2004 Sb. – tyto zákony byly vyvrcholením celého patnáctiletého procesu reformy školství, a tudíž si vyžádaly vydání vyhlášek a prováděcích předpisů ze strany Ministerstva školství a nařízení vlády – důraz na demokracii a evropský rozměr vzdělávání, rámcové a školní vzdělávací programy; stanovení práv a povinností žáků a jejich zákonných zástupců; dokončení převodů ke zřizování a řízení škol ze státu na kraje, obce a svazky obcí; zavedení školské rady jako povinného orgánu školy (zástupci rodičů, učitelů, zřizovatele); zavedení nové právní formy

škol jako školských právnických osob, které mohou zřizovat buď veřejní, nebo soukromí zřizovatelé

f) **zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících** - celoživotní vzdělávání; předpoklady pro výkon funkce ředitele školy; kvalifikace pedagogických pracovníků; další vzdělávání pedagogických pracovníků

g) **změny ve financování školské soustavy** - změna financování škol, obce a kraje mají povinnost zřizovat školy v právní formě příspěvkové organizace; zákonem č. 564/1990 Sb. byly základní školy podřízeny školským úřadům; povinnost obcí financovat v plné výši investiční výdaje i neinvestiční náklady škol, které zřizuje; od roku 1992 prostředky pro školství určovány prostřednictvím tento princip financování zůstává prakticky beze změny; z rozpočtu MŠMT jsou také finančně zabezpečovány církevní školy a přidělovány dotace soukromým školám; na základě reformy veřejné zprávy v roce 2001 přešlo financování škol na kraje

3. 2 Základní škola

3. 2. 1 Funkce základní školy

Základní škola je místem, kde žák získává základní vzdělání, které vede k tomu, aby si žáci osvojili strategie učení, byli motivováni k celoživotnímu učení, učili se tvořivě myslet, řešit problémy, komunikovat, spolupracovat, chránit své zdraví, hodnoty a životní prostředí, ohleduplnost a toleranci k druhým lidem, respekt k odlišnostem druhých lidí, k poznání svých schopností a uplatnění těchto dovedností při rozhodování o životní dráze a profesním uplatnění.²⁵ Tyto cíle jsou základním východiskem pro stanovení rámcového a školního vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Na základní škole plní žák povinnou školní docházku.²⁶ Funkce základní školy rozvíjí stanovené zásady a cíle vzdělávání, jak jsou uvedené ve školském zákoně.²⁷ Škola musí pod vedením ředitele zajistit všestranný rozvoj osobností a poznání žáků, k toleranci a respekt k dalším hodnotám.

---

²⁵ §44 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

²⁶ §36 odstavec 5) zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

²⁷ §2 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

3. 2. 2 Zřizovatelé škol

Podle statistických údajů Ministerstva školství činil v roce 2014 celkový počet základních škol v České republice 4 095. Z tohoto celkového počtu je 3 948 základních škol zřizováno veřejným zřizovatelem, 105 základních škol soukromým zřizovatelem, tedy fyzickou či právnickou osobou, a 42 základních škol bylo zřízeno některou registrovanou církví nebo náboženskou společností.²⁸ Z celkového počtu všech základních škol je jich tedy více než 96% zřízeno veřejným zřizovatelem. Počet soukromých a církevních škol tvoří necelá 4% z celkového počtu, není tedy nijak vysoký. Důvody mohou být různé, a to jak na straně státních či církevních institucí, tak i na straně společnosti jako celku. Příčinou může být jistá konzervativnost společnosti, obecná neochota přispívat na vzdělávání svých dětí, náboženská situace, a také špatná motivace veřejností a obtížnost procesu pro zřizování soukromých škol.

Již mnoho let se na úrovni ministerstva a krajů hovoří o optimalizaci počtu škol,²⁹ ale ve většině případů není k tomuto rozhodnutí zřejmá politická vůle. Je zde silný tlak veřejnosti,³⁰ i když v některých krajích již k částečným drobným změnám došlo. Podle informací, které poskytl odbor školství České biskupské konference, není Ministerstvo školství příliš nakloněné k tomu, aby zapsalo novou soukromou či církevní školu do rejstříku škol a školských zařízení, a dokonce existuje snaha optimalizovat již tak malý počet především církevních škol. Tato snaha je vedena přes oblast financování,³¹ což se jeví ve spojení s částečnou nápravou některých majetkových křivd učiněných církvím a náboženským společenstvem (nesprávně je užíván pojem restituce – uvedení do původního stavu, obnovení, navrácení, náhrada)³² jako politicky velmi výhodné. Deklarovaná úspora v řádu jednoho sta milionů je v rozpočtu Ministerstva školství zanedbatelná a pro většinu církevních škol může být skutečně likvidační.³³ Z těchto návrhů je možné vypozařovat snahu některých politických stran³⁴ o potlačení soukromého a církevního školství přes oblast

---

²⁸ Dostupné na: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/statisticke-udaje-o-regionalnim-skolstvi-v-casove-rade>

²⁹ Dostupné na: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/stanovisko-msmt-k-moznosti-optimalizace-site-skol>

³⁰ Dostupné na: <http://denikreferendum.cz/clanek/8738-optimalizaci-strednich-skol-provazeji-protesty-zaku-i-ucitelu>

³¹ Dostupné na: <http://www.eduin.cz/tiskove-zpravy/tiskova-zprava-snaha-usetrit-na-soukromych-skolach-se-statnimu-rozpoctu-nevyplati/>

³² Všeobecná encyklopedie- díl 6, Diderot 1999 ISBN 80-902723-0-4, strana 391

³³ Dostupné na: <http://www.eduin.cz/tiskove-zpravy/tiskova-zprava-snaha-usetrit-na-soukromych-skolach-se-statnimu-rozpoctu-nevyplati/>

³⁴ Dostupné na: <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/pavel-belobradek/aktualne/pavel-belobradek-nesouhlasime-se-snizenim-dotaci-soukromym-a-cirkevnim-skolam-121231/>

financování a znovuzavedení monopolu státu na vzdělávání. Zpráva o vývoji českého školství po listopadu 1989 předkládá celkové počty veřejných, soukromých a církevních škol, na jejímž základě můžeme sledovat změny jejich počtu a celkové výkony škol.³⁵

Mimo soukromé a církevní zřizovatele zřizují základní školy především obce a svazky obcí. Podle zákona mohou být zřizovateli základních škol také Ministerstvo školství, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo zahraničních věcí, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo spravedlnosti a kraje. V současné době jediné Ministerstvo školství zřizuje základní školy na území ČR a jejich počet je 45. Právní postavení těchto škol se liší podle jednotlivých zřizovatelů a jedná se o školskou právnickou osobu, příspěvkovou organizaci, státní příspěvkovou organizaci, organizační složku státu nebo jako součást diplomatických misí nebo konzulárních úřadů ČR.³⁶

V rámci územní správy a samosprávy jsou obce těmi, které mají zajistit podmínky pro plnění povinné školní docházky dětí a žáků v jejich spádovém území.³⁷ Jsou tedy společné se svazkem obcí, většinovými zřizovateli běžného typu základních škol, jedná se o 3 628 škol z jejich celkového počtu. Kraje jsou zřizovateli základních škol pro žáky se zdravotním postižením, základních škol speciálních a škol při zdravotnických zařízeních, a také základních škol s vyučovacím jazykem národnostní menšiny.³⁸ Těchto škol je celkem 275 a jejich počet v průběhu posledních deseti let stále klesá. Důvodem může být jednak klesající demografická křivka, jejíž strmější pád se v současné době zastavil. V současné době sice celkový počet žáků podle ročníků narození stoupá, ale jde jen o dočasný stav. Stoupá i obecná snaha o co největší integraci žáků s postižením do běžných základních škol.³⁹

3. 2. 3 Sdružení základních škol

Církevní i soukromé školy vytvářejí dobrovolná sdružení, asociace. Jde o *Sdružení soukromých škol Čech, Moravy a Slezska*⁴⁰ a *Asociaci ředitelů církevních škol*.⁴¹ Cílem těchto organizací je společně usilovat o lepší vzájemnou spolupráci škol a jejich ředitelů, a také jde o snadnější komunikaci se státními orgány - Ministerstvem školství, Poslaneckou sněmovnou parlamentu České republiky, Senátem, Českou školní inspekcí, ale i s krajskými úřady a

³⁵ Dostupné na: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategicke-a-koncepcni-dokumenty-cerven-2009>

³⁶ Srov. §8 odstavce 1) – 4) zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

³⁷ Srov. §178 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

³⁸ Srov. §181 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

³⁹ Dostupné na: <http://www.inkluze.cz>

⁴⁰ Dostupné na: <http://www.czesha.cz/clenske-asociace#sdruzeni-soukromych-skol-cech-moravy-a-slezska>

⁴¹ Dostupné na: <http://skolstvi.cirkev.cz/>

dalšími subjekty a institucemi, které vstupují do zajišťování vzdělávacího procesu realizovaného základní školou. Sdružení soukromých škol Čech, Moravy a Slezska je jedinou organizací, která v České republice zaštiťuje a zastupuje soukromé školy a poskytuje zastupovaným školám legislativní a právní informace, pomoc a servis.⁴²

Asociace ředitelů církevních škol, která se stará především o reprezentaci církevních škol ve vztahu k MŠMT ČR a ostatním orgánům státní správy, napomáhá vzniku a rozvoji církevních škol v České republice. Provádí poradenskou činnost v oblasti právních, daňových, finančních a školských předpisů, zprostředkovává sponzorování škol, koordinování jednotlivých činností a financování tvorby vzdělávacích textů a materiálů. Pomáhá při organizování odborných seminářů a kurzů pro vybrané okruhy odborných předmětů.⁴³

Mimo tato sdružení existuje i Asociace ředitelů základních škol, která sdružuje především školy veřejných zřizovatelů, ale s ostatními asociacemi a sdruženími intenzivně spolupracuje.⁴⁴ Jde o profesní, nepolitickou organizaci, která sdružuje právnické (školy) i fyzické osoby (ředitele) a je zaměřena především na výchovu a procesy základního vzdělávání, a také na další oblasti, které ovlivňují podmínky a činnost základních škol. Její aktivity jsou otevřené pro učitele všech zúčastněných škol, řeší koncepci základního vzdělávání, spolupráci managementu školy a pedagogického sboru a umožňuje také větší aktivitu rodičů žáků základních škol.⁴⁵

3. 3 Financování základních škol

Financování škol a školských zařízení stanovují §160 až §163 školského zákona. Způsob financování je z více zdrojů. Tok finančních prostředků se v jednotlivostech liší podle jednotlivých zřizovatelů základních škol. Školy jsou financovány podle skutečného počtu žáků uvedených v zahajovacím výkaze pro příslušný rok,⁴⁶ a to prostřednictvím normativů. Zákon rozlišuje prostředky na výdaje spojené s vlastní výukou (mzdy, plat, odvody, pojištění, učebnice...), které byly dříve označovány jako „*přímé výdaje na vzdělávání*“ a ostatní prostředky (výdaje na provoz, investice) označované jako „*nepřímé výdaje*“. V případě

---

⁴² <http://www.soukromeskoly.cz/>

⁴³ Srov. Asociace ředitelů církevních škol ČR. Stanovy. Dostupné na: <http://skolstvi.cirkev.cz/Kontakt/Asociace-reditelu-cirkevnich-skol-CR>

⁴⁴ Dostupné na: <http://www.asociacezs.cz/>

⁴⁵ Dostupné na: <http://www.asociacezs.cz/>

⁴⁶ §160 odstavec 3 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

základních škola, kdy je jejich zřizovatelem obec nebo svazky obcí, jsou přímé výdaje hrazeny přímo ze státního rozpočtu a provozní výdaje hradí ze svých zdrojů zřizovatel.

V případě církevních škol je financování poskytováno přímo Ministerstvem školství bez rozlišení přímých a nepřímých výdajů právními osobami vykonávajícími činnost školy. Výše normativu je stanovena jako průměrný roční objem prostředků krajských normativů, nezahrnují prostředky k péči o majetek svěřený škole zřizovatelem.⁴⁷ Ministerstvo školství převádí tyto prostředky školám po jednotlivých čtvrtletích kalendářního roku.

Soukromé školy jsou financovány z Ministerstva školství prostřednictvím jednotlivých krajských úřadů.⁴⁸ Financování soukromých škol upravuje zákon č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám. Dotace je určena na financování neinvestičních výdajů a výdajů na provoz, které mají zajistit chod a provoz školy. Prostředky soukromým školám jsou přidělovány prostřednictvím krajských úřadů na základě vzájemné smlouvy a jsou rovněž normativní. Normativy stanovuje na každý kalendářní rok Ministerstvo školství, mohou být navýšeny o částku na žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Pokud škola splňuje další soubor podmínek, může krajský úřad požádat o zvýšení dotace. Jejimi podmínkami jsou: pobírání základní dotace po dobu jednoho roku, dobré hodnocení Českou školní inspekcí a celý svůj zisk se zaváže vynakládat na vzdělávání a běžný provoz.⁴⁹

Dalším zdrojem finančních prostředků všech škol mohou být například granty, sponzorské dary a v případě škol neveřejných zřizovatelů i školné. Obecní úřad obce s rozšířenou působností zpracovává pro jednotlivé základní školy veřejných zřizovatelů návrhy rozpisů rozpočtů finančních prostředků státního rozpočtu poskytovaných v souladu se zásadami a pravidly stanovenými Ministerstvem školství podle § 170 písm. c) a krajskými normativy a předává je krajskému úřadu.⁵⁰

Pro zřízení školy ze strany obce je nutné, aby měla dostatečné materiální a personální zabezpečení k její činnosti.⁵¹ V reálné situaci to znamená, že zřizovatel musí zajistit dostatečné finanční prostředky zejména na provoz základní školy, aby mohlo být zajištěno základní vzdělávání žáků, kteří jsou spádově příslušní k této obci. Snižující se počty žáků a

---

⁴⁷ §162 odstavec 1) a 2) zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

⁴⁸ §162 odstavec 3) a 4) zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

⁴⁹ Dostupné na: <http://www.zkola.cz/rodice/vybirameskolu/soukrome-cirkevni-skoly/Stranky/Legislativa-a-financovani-soukromych-skol.aspx>

⁵⁰ §161 odstavec 7) zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

⁵¹ §160 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

obecně dětí, který se v současné době krátkodobě zastavuje nebo nabírá rostoucí směr, který se po několika letech opět změní, jsou pro zřizovatele výzvou k hledání zefektivnění provozu a činnosti základních škol. Cesta, která je zatím na straně Ministerstva školství v podobě návrhů, počítá se změnou financování, která by přistupovala ke školám všech zřizovatelů stejným způsobem.

Vydeme-li z dokumentů MŠMT, které, na základě zákona o státním rozpočtu pro rok 2014, vypočítávají a stanovují výdaje na regionální školství, pak na školy zřizované krajem, obcí nebo svazkem obcí jsou výdaje státního rozpočtu pro oblast neinvestičních výdajů 77 882 006,- Kč. Pro soukromé školy činí výdaje státního rozpočtu 4 017 820 ,- Kč. Srovnáme-li navzájem tyto výdaje, pak soukromé školy dostávají cca 5% prostředků poskytovaných státním školám, přestože vzdělávají cca 15 % žáků. Připočítáme-li i výdaje na církevní školy, které jsou mnohdy přiřazovány do skupiny soukromých škol k výdajům nad školami soukromými, pak celková částka výdajů činí 5 128 610,- Kč. Jde tedy o 6,5% výdajů proti veřejným školám s tím, že procento vzdělávaných žáků se pohybuje kolem 17%. Na výchovu a vzdělávání jednoho procenta z celkového počtu všech žáků regionálního školství připadá u soukromých škol 267 855,- Kč a u veřejných škol 938 337,- Kč. V obou případech výpočtu nejsou zohledněny rozdílné požadavky a vstupy podle jednotlivých typů a druhů škol.⁵² Z uvedených údajů je patrné, že soukromé a církevní školy vzdělávají ve vztahu ke státnímu rozpočtu mnohem levněji. Tyto školy jsou pro státní rozpočet tedy mnohem méně zátěžové než školy veřejných zřizovatelů.

Soukromé a církevní školy mohou, na rozdíl od škol veřejných zřizovatelů, vybírat od žáků školné,⁵³ které musí škola využít na podporu své hlavní činnosti.⁵⁴ K vybírání školného se školy uchylují z důvodu nedostačující výše státní dotace pro svou činnost a tímto způsobem hledají cestu, jak získat přinejmenším stejnou finanční pozici a zajištění jako mají veřejné školy, zkvalitnit výuku a výchovu ve školách a zajistit pedagogickým pracovníkům srovnatelnou, optimální výši mezd jako ve veřejném školství. V některých regionech může být právě výběr školného důvodem, proč žáci budou volit raději školu veřejného než soukromého či církevního zřizovatele.

---

⁵² Dostupné na: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/ekonomika-skolstvi/principy-rozpisu-rozpocetu-a-rozpis-rozpocetu-primych-vydaju-5>

⁵³ §123 a §133 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

⁵⁴ §134 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

3. 4 Ředitel základní školy

3. 4. 1 Ředitel školy

Základní školu vede a řídí ředitel. Ředitel školy je pracovník školy pověřený zákonem k výkonu některých funkcí státní správy ve školství. Jeho kompetence ve vztahu ke škole, veřejnosti, obci aj. jsou rozsáhlé – zejména řídí školu, předškolní zařízení nebo školské zařízení, odpovídá za plnění školních vzdělávacích programů, za odbornou, výchovnou a vzdělávací praxi, efektivní využívání finančních prostředků.⁵⁵ Jeho hlavním úkolem je zajištění chodu školy. Je tedy odpovědný a rozhoduje ve všech záležitostech týkajících se vzdělávání žáků, za kvalitu, úroveň a soulad vzdělávacího obsahu s rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání, dále vytváří podmínky pro další vzdělávání pedagogických pracovníků školy podle zákona a podmínky pro práci školské rady. Spolupracuje s Českou školní inspekcí při její činnosti a naplňuje závěry jejího hodnocení, zajišťuje dohled nad nezletilými žáky v průběhu vyučování a celkově při pobytu žáka ve škole, a také zajišťuje informovanost zákonných zástupců žáka o výchovných a vzdělávacích výsledcích.⁵⁶ Na výchově a vzdělávání žáků se podílejí všichni pedagogičtí pracovníci, proto ředitel školy zřizuje ze zákona jako svůj poradní orgán pedagogickou radu. Jejími členy jsou všichni pedagogičtí pracovníci školy a projednává s ní všechny zásadní pedagogické dokumenty a opatření ve výchovné a vzdělávací činnosti školy.⁵⁷

V současné době zápasí některé školy v určitých regionech zejména s nedostatkem žáků na druhém stupni základních škol (tato situace je způsobena také odchodem žáků po prvním stupni, případně v průběhu druhého stupně na střední školy). Je proto nutné, aby ředitel školy intenzivně usiloval o získávání nových žáků, přizpůsobil školu lákavému image, byly zvoleny atraktivní formy výuky a specifická podoba ŠVP. S tím je spojená i spolupráce s pedagogickým sborem, zajištění vzdělávání pedagogů a jejich dalšího profesního rozvoje, což je v době, kdy vstoupil od 1. ledna 2015 v platnost zákon o pedagogických pracovních v plném rozsahu se stanovením některých nových výjimek (rodilý mluvčí, 55 let věku k 1.1.2015 a stanovená délka praxe na stejném typu školy), nutné.⁵⁸ Zkvalitněním a zatraktivněním výuky za použití moderních metod vyučování se ředitel vyvaruje zásadních rizik pro školu, kterými jsou potenciální nedostatek žáků a složení pedagogického sboru,

---

⁵⁵ Průcha, J.: Pedagogický slovník, str. 206, ISBN 978-80-7367-416-8, Praha 2008, Portál

⁵⁶ §164 odstavec 1) zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

⁵⁷ §164 odstavec 2) zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

⁵⁸ §3, §7, §8 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících

který neodpovídá požadavkům zákona pro zajištění kvalitní výchovy a vzdělávání žáků. Tím by mohl eliminovat jistá očekávaná rizika. Další rizika a obavy může mít ředitel školy z pracovních administrativních úkonů a celkově z narůstající administrativní zátěže a z plánů na nový způsob financování regionálního školství.⁵⁹

3. 4. 2 Předpoklad pro výkon funkce ředitele školy

Předpoklady pro výkon činnosti ředitele školy definuje právě zákon č. 563/2004 Sb., zákon o pedagogických pracovnících ve svém 5§:

„(1) Ředitelem školy může být fyzická osoba, která splňuje předpoklady podle § 3 a získala praxi spočívající ve výkonu přímé pedagogické činnosti nebo v činnosti, pro kterou jsou potřebné znalosti stejného nebo obdobného zaměření, nebo v řídicí činnosti nebo v činnosti ve výzkumu a vývoji v délce:

b) 4 roky pro ředitele základní školy, základní umělecké školy a školských zařízení s výjimkou školských zařízení pro výkon ústavní výchovy, ochranné výchovy a školských zařízení pro preventivně výchovnou péči,

(2) Ředitelem školy zřizované Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen "ministerstvo"), krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí, jehož předmětem činnosti jsou úkoly v oblasti školství (dále jen "svazek obcí"), může být jen ten, kdo vedle předpokladů uvedených v odstavci 1 získal nejpozději do 2 let ode dne, kdy začal vykonávat činnost ředitele školy, znalosti v oblasti řízení školství absolvováním studia pro ředitele škol v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků podle § 24 odst. 4 písm. a).

(3) Povinnost absolvovat studium pro ředitele školy zřizované ministerstvem, krajem, obcí a svazkem obcí se nevztahuje na ředitele, který znalosti v oblasti řízení školství získal vysokoškolským vzděláním v akreditovaném studijním programu školský management, nebo vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou zaměřeném na organizaci a řízení školství.“

Povinné funkční studium musí být realizováno v rámci akreditovaného dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Musí být absolvováno minimálně v rozsahu 100 hodin

---

⁵⁹ Dostupné na: <http://www.smocr.cz/cz/oblasti-cinnosti/skolstvi/reforma-financovani-regionalniho-skolstvi-2013.aspx>

a je možné ho realizovat nejen na vysoké škole, ale i v zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. Absolvování tohoto studia je nutné pro setrvání ve funkci ředitele školy a je zajímavé, že studium musí ředitel ukončit až do dvou let od nástupu do funkce. Vhodnější by bylo, aby ředitel ukončil studium před nástupem do funkce. Nepovinné studium⁶⁰ je možné absolvovat jen na vysoké škole a jeho nenaplnění nemá vliv na setrvání ředitele ve funkci.

Ředitel školy musí tedy splňovat nejen kvalifikační předpoklady a znalosti v oblasti řízení školy, které jsou nutné pro výkon jeho funkce, ale musí se také jednat o pedagogického pracovníka s předepsanou délkou praxe přímé pedagogické činnosti. Pedagogického pracovníka definuje zákon o pedagogických pracovnících v §3:

„(1) Pedagogickým pracovníkem může být ten, kdo splňuje tyto předpoklady:

- a) je plně způsobilý k právním úkonům,*
- b) má odbornou kvalifikaci pro přímou pedagogickou činnost, kterou vykonává,*
- c) je bezúhonný,*
- d) je zdravotně způsobilý a*
- e) prokázal znalost českého jazyka, není-li dále stanoveno jinak.*

(3) Uznávání odborné kvalifikace a splnění předpokladu bezúhonnosti a zdravotní způsobilosti u státních příslušníků členských států Evropské unie, případně jejich rodinných příslušníků, a státních příslušníků ostatních států, kteří jsou v členském nebo jiném státě oprávněni konat přímou pedagogickou činnost, se řídí zvláštními právními předpisy.“

Pojem odborná kvalifikace v sobě obsahuje odbornou a pedagogickou způsobilost pedagogického pracovníka. Bezúhonnost se týká všech úmyslných trestných činů, a také nedbalostních trestných činů, které pedagogický pracovník spáchal v souvislosti se svou pedagogickou činností. Doklad o bezúhonnosti je nutné doložit před uzavřením pracovního vztahu, případně v situaci, kdy ředitel spáchal trestný čin, kterým může být porušena trestní bezúhonnost. Prokazovat znalost českého jazyka je nutné v případě, že pedagogický pracovník absolvoval odborné vzdělání v jiném než českém jazyce.

3. 4. 3 Jmenování a odvolání ředitele školy

Zásadním krokem ze strany veřejného, soukromého a církevního zřizovatele je jmenování a odvolání ředitele základní školy, které nemusí být odsouhlaseno žádným dalším

---

⁶⁰ §5 odstavec 3) zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících

orgánem veřejné správy. Jmenování i odvolání ředitele definuje především pro veřejné zřizovatele školský zákon⁶¹ a zákon o pedagogických pracovnících.⁶² Výběr vhodného kandidáta na pozici ředitele školy je podmíněn konáním konkurzního řízení,⁶³ které definuje vyhláška č. 54/2005 Sb., o náležitostech konkurzního řízení. V případě škol soukromých a církevních zřizovatelů je znění zákona velmi stručné, dává tak těmto zřizovatelům volnější rámec pro jmenování i odvolávání ředitele školy.

Na pozici ředitele školy jmenuje veřejný zřizovatel fyzickou osobu na základě výsledku vyhlášeného konkurzního řízení na dobu šesti let.⁶⁴ Novela školského zákona přinesla změnu oproti původnímu stavu, kdy zákon neurčoval maximální dobu, na kterou je ředitel do funkce jmenován. Od poslední zásadní novely školského zákona, tedy od 1.1.2012 platí, že v průběhu posledních šesti měsíců šestiletého období jmenování ředitele školy, nejpozději tři měsíce před koncem období, může zřizovatel vyhlásit konkurz na další období, pokud návrh na konkurz nepodá v dřívějším termínu Česká školní inspekce nebo školská rada. V případě, že k jeho vyhlášení nedojde, prodlužuje se automaticky doba trvání pracovního poměru na pozici ředitele školy o dalších šest let.⁶⁵ V souvislosti s touto novelou byli na většině veřejných škol odvoláni ředitelé a byla vypsána nová konkurzní řízení.⁶⁶

Konkurzní řízení se řídí vyhláškou č. 54/2004 Sb., o náležitostech konkurzního řízení a konkurzních komisích. Hlavním aktérem je zde ze zákona veřejný zřizovatel, který nejméně 30 dnů před jeho konáním jmenuje předsedu a jednotlivé členy konkurzní komise.⁶⁷ Její složení je rozdílné podle jednotlivých veřejných zřizovatelů, tedy Ministerstva školství, kraje, obce a svazku obcí a konkrétní složení stanovuje §2 této vyhlášky. V případě nejčastějšího zřizovatele základních škol (obce či svazku obcí) jsou členy komise (mimo zástupce jmenovaného krajským úřadem, školního inspektora a odborníka v oblasti státní správy a řízení školství) především dva zástupci jmenovaní zřizovatelem, jeden pedagogický pracovník dané základní školy a člen školské rady.⁶⁸ Tímto složením komise má být zajištěn co nejkvalitnější výběr nejvhodnějšího kandidáta se zohledněním znalostí specifík a charakteristik dané základní školy, což má být zajištěno zástupci školy a zřizovatelem.

---

⁶¹ §166 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

⁶² §5 zákona č. 563/2004Sb., o pedagogických pracovnících

⁶³ §166 odstavec 2) zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

⁶⁴ §166 odstavec 2) zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

⁶⁵ §166 odstavec 3) zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

⁶⁶ Dostupné na: http://www.rozhlas.cz/zpravy/politika/_zprava/1026181

⁶⁷ §1 vyhlášky č. 54/2004 Sb., o náležitostech konkursního řízení a konkursních komisích

⁶⁸ §2 odstavec 3), písmeno a), d), f) vyhlášky č. 54/2004 Sb., o náležitostech konkurzního řízení a konkurzních komisích

Po posouzení vhodnosti jednotlivých kandidátů je určeno jejich pořadí a tento výsledek je předložen zřizovateli, pro kterého má výsledek jednání konkurzní komise pouze doporučující charakter.⁶⁹ Zřizovatel si zde ponechává svobodu ve jmenování ředitele. Pokud však zřizovatel konkurz vyhlásí a jmenuje podle vyhlášky předeepsané členy komise, které považuje za kompetentní, jistě se k výsledku konkurzu přikloní. Přesto jeho svoboda jmenovat i jiného (než nejúspěšnějšího kandidáta) ukazuje na mimořádnost vztahu ředitel - zřizovatel pro činnost a rozvoj dané základní školy.

Zřizovatelé soukromých a církevních škol nejsou vyhláškou o konkurzním řízení vázáni. Při hodnocení a výběru nejvhodnějšího uchazeče na pozici ředitele školy však obvykle konkurzní řízení konají, ale složení komise zcela neodpovídá parametrům vyhlášky.

Podle výzkumu společnosti McKinsey & Company má mnoho zřizovatelů problém při hledání vhodného kandidáta na funkci ředitele školy. Konkurzních řízení se účastní malé množství zájemců, z nichž mnozí ani nedisponují schopnostmi a kvalitami potřebnými pro výkon této funkce. Proto společnost navrhuje vytvoření elektronické databáze uchazečů o pozici ředitele, kam by byli kandidáti zařazováni podle jednotných a konkrétně stanovených kritérií.⁷⁰

Ještě se zde otevírá problematika ohledně naplňování výsledků konkurzního řízení. Pokud je stanovisko konkurzní komise pro zřizovatele pouze doporučující a poslední slovo má pouze zřizovatel, pak může být v současné situaci jmenován „*politickým*“ zřizovatelem nikoli kandidát, který naplňuje potřebné dovednosti a schopnosti, ale může jít především o politicky vyhovujícího kandidáta. V obci plní úlohu zřizovatele rada obce.⁷¹ Jejím členem je starosta obce, který jejím jménem podepisuje všechny právní předpisy a rozhodnutí.⁷² Tato provázanost, kdy starosta jako politik je zároveň i reprezentantem zřizovatele školy jako právnické osoby, by měla být právně ošetřena. Například by mohl mít komisí vyhodnocený a zřizovatelem nejmenovaný nejvhodnější kandidát možnost odvolat se ke krajskému úřadu nebo Ministerstvu školství, kterému by měl zřizovatel základní školy odůvodnit, proč se rozhodl na pozici ředitele jmenovat kandidáta, který nebyl konkurzní komisí vyhodnocen jako

---

⁶⁹ §5 odstavec 6) vyhlášky č. 54/2004 Sb.

⁷⁰ MCKINSEY&COMPANY. *Klesající výsledky českého základního a středního školství: fakta a řešení*. 2010[cit. 2011-12-10]Dostupné z:

http://www.mckinsey.com/locations/prague/work/probono/2010_09_02_McKinsey&Company_Klesajici_vysledky_ceskych_zakladnich_a_strednich skol_fakta_a_reseni.pdf.

⁷¹ §102 odstavec 2) zákona č. 128/2000 Sb. o obcích

⁷² §104 odstavec 2) zákona č. 128/2000 Sb. o obcích

nejvhodnější. Tím by se mohlo zabránit vstupu politiky do jmenování ředitelů škol. Na druhou stranu pozitivní vztah zřizovatele a ředitele školy i v oblasti stejného politického naladění může škole přinést mnoho dobrého a pro školu užitečného. Obecně platí, že by se mělo jednat vždy o kandidáta, který bude ve všech oblastech splňovat v co možná největší míře požadované předpoklady. Naplnění ideální představy je spíše nepravděpodobné.

Velmi podnětný postřeh ohledně jmenování a ovlivňování ředitele z pozice politiky v případě obecních zřizovatelů zmiňuje Trojan v *Řízení školy 3/2011*. Kde mluví o nedostatečné politické zralosti a odpovědnosti nejen samotných voličů, ale i politických představitelů obcí, kteří jsou ve výsledku těmi, kdo určují v národním měřítku koncepci rozvoje a směřování školství a v místním měřítku vztah ředitele a zřizovatele, který bohužel bývá ovlivněn politickými vztahy, a také politickým diletantismem. Důraz by měl být dán na kvalitní kompetence pracovníků školských referátů a odborů městských či krajských úřadů.⁷³

Pro pozici ředitele školy je nutné, aby každý zřizovatel vybral kandidáta, který je nejen garantem výchovy a vzdělávání žáků v základní škole, ale také disponuje ekonomickými znalostmi, protože je i správcem majetku svěřeného zřizovatelem pro zajištění provozu školy, ale také osobou, která nakládá s finančními prostředky svěřenými škole ze státního rozpočtu k zajištění výchovy a vzdělávání žáků. Také musí být budoucí ředitel schopen vytvořit takovou organizační strukturu školy, aby zajistil jako skutečný manažer zdárný chod školy. Celkově by měl být dobrým managerem, který dokáže pracovat také s různorodým kolektivem pedagogických pracovníků. Proto je vhodné, aby na pozici ředitele byl jmenován již kandidát se zkušeností ve vedoucí funkci na jiné škole (zástupce ředitele), který již absolvoval potřebné kvalifikační studium, nejlépe školský management.

Odvolání ředitele se řídí školským zákonem.⁷⁴ Veřejný zřizovatel základní školy musí ředitele školy odvolat vždy v případě, když pozbyl některý z předpokladů pro výkon činnosti, tedy nezačal a úspěšně neukončil studium k získání odborné kvalifikace a studium k získání znalostí z oblasti řízení školství v případě organizačních změn, kdy je zrušena vykonávaná funkce. Podle zákona může veřejný zřizovatel odvolat ředitele základní školy, nikoli musí odvolat, v případě, že závažně porušil nebo neplnil právní povinnosti vyplývající z jeho

---

⁷³ TROJAN, V. *Není ředitel rukojmím politiků?*. *Řízení školy*. 2011, č. 3, s. 4. ISSN 1214-

⁷⁴ §166 odstavec 4) a 5) zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

činností, úkolů a pravomocí nebo při dosažení 65 let věku.⁷⁵ Odvolání ředitele z funkce také může navrhnou Česká školní inspekce⁷⁶ nebo školská rada.⁷⁷

Funkce ředitele také končí ve stanovené lhůtě doby určité (6 let) v případě, že veřejný zřizovatel vyhlásí v průběhu posledních 6 měsíců pracovního poměru ředitele školy na dobu určitou, nejpozději však 3 měsíce před jeho skončením, konkurzní řízení. Pokud ho nevyhlásí, prodlužuje se automaticky doba pracovního poměru ředitele o dalších šest let. Zřizovatel konkurz vyhlásit musí, pokud byl navržen Českou školní inspekcí či školskou radou.⁷⁸

Důvodem předložení novely § 166 odst. 5 školského zákona, která začala platit od 1.1.2012 a která stanovuje omezení funkčního období ředitele školy, byl stav, kdy veřejní zřizovatelé škol (ministerstvo, kraje, obce a svazky obcí) mohli odvolat ředitele školy pouze v případě závažného porušení nebo neplnění právních povinností vyplývajících z vykonávané funkce. Zřizovatelé tak nemohli účinně a operativně řešit personální problémy ve špatně řízených školách. Proto nová právní úprava zavedla funkční období ředitele školy v délce šesti let a možnosti odvolání ředitele na návrh České školní inspekce a školské rady. Zákon předpokládá, že zřizovatel před ukončením funkčního období ředitele rozhodne na základě hodnocení jeho práce o tom, zda ředitel zůstane ve funkci pro další funkční období nebo zda zřizovatel vyhlásí konkurz. Na další funkční období by tak byl jmenován ředitel podle výsledků konkurzu. Pro případy závažného porušení nebo neplnění právních povinností vyplývajících z vykonávané funkce by zůstala zachována možnost ředitele odvolat i v průběhu funkčního období.

Je velmi zajímavý rozdílný postoj Poslanecké sněmovny ČR a Senátu ČR při projednávání návrhu novely §166 školského zákona,⁷⁹ kdy poslanci navrhovali různá jednotlivá přechodná opatření. Senát se oproti Poslanecké sněmovně snažil prosadit návrh, ve kterém by ředitelé škol a školských zařízení nebyli plošně odvoláváni podle doby výkonu své činnosti, ale veřejný zřizovatel by měl možnost rozhodnout, zda vyhlásí konkurz. Ve výsledku byl schválen poslanecký návrh, který předpokládá odvolání všech ředitelů základních škol, kteří k 1. 1. 2012 vykonávají činnost v příslušné škole nepřetržitě.

---

⁷⁵ §166 odstavec 4) a 5) zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

⁷⁶ §174 odstavec 17) zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

⁷⁷ §168 odstavec 1) písmeno i) zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

⁷⁸ §166 odstavec 3) zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

⁷⁹ <http://www.atre.cz/eporadna/dulezita-informace-zobrazeni/id/156>

Jako nepřetržitý výkon činností ředitele můžeme chápat stav, kdy ředitel školy nepřetržitě setrvává na svém pracovním zařazení, tedy nedošlo k jeho odvolání, nevzdal se svého pracovního místa, ani jiným způsobem nezaniknul jeho pracovní poměr ke škole. Tuto nepřetržitost výkonu nenarušuje např. čerpání dovolené nebo další překážky v práci, což definuje zákoník práce.⁸⁰ Počítání doby nepřetržitého výkonu činností ředitele se nepřerušuje ani rodičovskou dovolenou nebo výkonem veřejné funkce a doba trvání překážek v práci se do doby výkonu činností ředitele započítává.

V příloze práce je uveden příklad vyhlášení výběrového řízení na ředitele Katolické základní školy v Uherském Brodě, vyhláška o konkurzním řízení se na církevní školy nevztahuje. Mimo obvyklé zákonné podmínky pro uchazeče na pozici ředitele školy, návrhu koncepčního rozvoje a prokázání potřebných znalostí a dovedností, je vyžadována podmínka - aktivní katolík. Za tímto požadavkem se skrývá nutná podmínka, aby ředitel školy byl pokřtěný a byl praktikující katolický křesťan. Je logické, pokud ředitel školy, která je svým zaměřením, studijním programem, cíli a dalším specifická, má určovat naplňování jejích cílů, aby byl člověkem, který svým vnitřním postojem, svými hodnotami a svým životem souhlasí s tímto základním a podstatným směřováním církevní školy. Ve vztahu k církevnímu zřizovateli tedy ředitel nezodpovídá jen za vzdělávání a obecnou výchovu žáků školy, ale i za vytváření podmínek a rozvoj žáků v duchovní křesťanské rovině.

3. 4. 4 Kompetence a úkoly ředitele školy

Ředitel školy veřejných zřizovatelů jedná v určitých rozhodnutích v pozici reprezentanta státní správy a následně rozhoduje především v případech zamítnutí žádosti o individuální vzdělávací plán, zamítnutí žádosti o odklad povinné školní docházky, převedení žáka do odpovídajícího ročníku základní školy, přijetí k základnímu vzdělávání, zamítnutí žádosti o pokračování v základním vzdělávání.⁸¹

V nově navrhované novele školského zákona, který byl novelizován k 1. 1. 2012, se plánuje rozšíření působnosti státní správy na školy všech zřizovatelů bez výjimky. Ředitel každé základní školy bude tedy bez výjimky v jasně stanovených rozhodnutích jednat v rámci výkonu státní správy a jeho rozhodnutí budou podléhat správnímu řádu. Rozhodování o právech a povinnostech žáků je v působnosti ředitele školy, správním orgánem je však

---

⁸⁰ § 348 odst. 1 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce

⁸¹ §165 odstavec 2 písmeno a) c) d) e) h) zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

právnícká osoba vykonávající činnost školy.⁸² Ředitel je ze své pozice oprávněnou úřední osobou, ale v případě svého zastupování může pověřit jiného zaměstnance školy. O tom, kdo je v daném rozhodnutí úřední osobou, je nutné uvést záznam do spisu.⁸³

Ve správním řízení jsou stanoveny odvolací správní orgány základní školy. U základních škol, které zřizuje stát, kraj, obec nebo svazek obcí, je odvolacím správním orgánem krajský úřad.⁸⁴ U základních škol jiných zřizovatelů, tedy škol církevních a soukromých, je odvolacím orgánem školy a školského nadřízený orgán, který není zákonem specifikován.⁸⁵ Byl podán dotaz na největšího zřizovatele církevních škol v Čechách, Arcibiskupství pražské, které na základě interního pokynu sdělilo, že v případě církevních škol považuje za odvolací orgán přímo Ministerstvo školství, které však nezřídilo příslušný referát, který by tuto oblast řešilo. Novela zákona, která je těsně před schválením, řeší tuto situaci. Předpokládá se, že ministerstvo zašle materiály k rozhodnutí příslušným zřizovatelům církevních a soukromých škol.

Představitelé největšího zřizovatele církevních škol v České republice (katolické církve) na základě právních rozborů a výkladů i nadále požadují, aby se na ředitele církevních škol nevztahovala pravidla správního řádu, neboť církve mají mít právo spravovat své záležitosti nezávisle na státu.⁸⁶ Na druhou stranu je však pro zajištění srovnatelných práv žáků a jejich rodičů pochopitelný posun pravidel právního řádu i na ředitele církevních škol.

4. 4. 5 Srovnání úkolů zřizovatele a ředitele základní školy

1) Zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon

zřizovatel	ředitel
• jmenuje a odvolává ředitele • vyhlašuje konkurzní řízení na místo ředitele školy	
• jmenuje 1/3 členů do školské rady (v případě veřejných zřizovatelů)	Ředitel školské radě: • předkládá k vyjádření návrh ŠVP

⁸² Metodické doporučení odboru školství Krajského úřadu Jihomoravského kraje pro ředitele škol a školských zařízení – novinky ve správním řízení

⁸³ § 15 odst. 4) zákona č. 500/2004 Sb., správní řád

⁸⁴ § 183 odst. 4) zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

⁸⁵ § 89 odst. 1) zákona č. 500/2004 Sb., správní řád

⁸⁶ Dostupné na: <http://www.law.muni.cz/dokumenty/25883/10>

• jmenuje členy rady školské právnické osoby (v případě soukromých a církevních zřizovatelů) V případě ŠPO veřejných zřizovatelů: • schvaluje rozpočet školské právnické osoby • schvaluje zlepšený hospodářský výsledek • schvaluje vytvoření peněžních fondů školy	• předkládá ke schválení výroční zprávu, školní řád, pravidla hodnocení žáků • podílí se spolu s ním na propracování koncepčních záměrů rozvoje školy • předkládá k projednání návrh rozpočtu a rozbor hospodaření školy Ředitel radě ŠPO: • předkládá návrh rozpočtu • předkládá návrh vnitřního mzdového předpisu • návrhy změn zřizovací listiny
Podle typu zřizovatele: • krajské úřady stanovují krajské normativy pro financování škol, rozepisují a poskytují finanční prostředky školám • zpracovávají a vyhodnocují rozbor hospodaření, sumarizaci účetní uzávěrky • kontroluje využití státní dotace • poskytuje finanční prostředky nad rozsah prostředků poskytnutých ze státního rozpočtu (prostředky na investice a provoz)	• stanovuje organizaci a podmínky provozu školy • odpovídá za použití finančních prostředků • předkládá rozbor hospodaření školy • rozhoduje v oblasti státní správy ve specifikovaných úkonech

2) Zákon č. 653/2004 Sb., o pedagogických pracovnících

• stanovuje předpoklady pro jmenování ředitele školy zřizovatelem	
	• organizuje další vzdělávání pedagogických pracovníků • povinnost absolvovat vzdělání zaměřené na znalosti v oblasti školství

3) zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce; nařízení vlády č. 564/2006 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a státní správě; nařízení vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě; nařízení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě.

• stanovuje plat ředitele školy v případě škol veřejných zřizovatelů	

3. 5 Církevní školy

V rámci skupiny soukromých základních škol a základních škol církevních tvoří právě církevní školy jejich většinu. Proto je na tomto místě vhodné uvést i specifika týkající se těchto škol. Z církevních škol pak nejpočetnější skupinu tvoří školy zřizovatelů katolické církve.⁸⁷ Církevní školy působí především v Praze, na Českomoravské vysočině a na Moravě a ve Slezsku, v oblastech pohraničí jsou spíše výjimkou. Struktura katolické církve, její vnitřní právní předpisy a teologická východiska jsou základním rámcem, který vede k jisté vnitřní jednotě mezi všemi školami katolických zřizovatelů. To je zásadní rozdíl u škol ostatních církevních zřizovatelů, kteří důraz na jednotu, tradici, hierarchizaci struktur ve většině případů postrádají. Proto zmapování rámce katolických církevních škol je důležité pro získání základního pohledu a pro zmapování kritéria, které ovlivňuje některé vztahy mezi ředitelem a zřizovatelem církevní školy.

3. 5. 1 Rámec činnosti církevních škol

Vztah zřizovatele a ředitele církevní školy zřizované katolickou církví se řídí nejen obecně platným právním řádem České republiky, ale také vlastními vnitřními zákony a předpisy, které jsou formulovány v církevních dokumentech různého druhu a stupně závažnosti. Přirozeným právem každého člověka je právo na vzdělání, jehož prostřednictvím má účast na kultuře a výtvarných společnostech.⁸⁸ Konstituce II. vatikánského koncilu *Gaudium et spes*, která mluví o postavení, úkolech a službě církve v dnešním světě,⁸⁹ jednoznačně a jasně ukazuje na povinnost zřizovat základní církevní školy, které budou nabízet křesťanskou výchovu, vzdělávání a hodnoty nejen věřícím žákům, ale i nevěřícím.

⁸⁷ Dostupné na: <http://skolstvi.cirkev.cz/Skoly>

⁸⁸ Pacem in terris 13

⁸⁹ Srov. Dokumenty II. Vatikánského koncilu, konstituce *Gaudium et spes*, článek 7, 75, 89

Dokument *Katolická škola* vydaný vatikánskou kongregací pro katolickou výchovu tuto povinnost dále specifikuje.⁹⁰ Církev nemůže a nesmí být ve své činnosti omezena pouze na náboženské a charitativní úkoly a díla, ale její činnost je mnohem širší. Církevní školy jsou součástí celého kontextu evangelizačního a služebného působení církve. Koncilové prohlášení *Gravissimum educationis*⁹¹ mluví o právu křesťanských rodičů na možnost výchovy a vzdělávání svých dětí v církevních katolických školách. Církevní dokumenty tedy zdůrazňují cíle výchovy na církevní škole, která utváří a formuje celou osobu a osobnost člověka. Formuje člověka ve vědomí jeho posledního cíle, kterým je Bůh, a také odpovědnosti za společnost a její prospěch. Výchova v církevní škole tedy vede k rozvoji tělesných, mravních a rozumových dispozic každého jednotlivého žáka, ke smyslu pro odpovědnost a mravně uváženou a řádně prožívanou svobodu.⁹² Ředitel školy je tedy odpovědný nejen za vzdělávání a výchovu žáků, jak ji definuje školský zákon, ale ve vztahu k církvi také za duchovní rozměr školy a její křesťanský a eticky formující charakter.⁹³

Spolupráce mezi církevní školou a společností musí být založena na vzájemné úctě, proto musí církevní školy respektovat školské systémy a zákony států, pokud ony dodržují základní práva člověka, od úcty k životu až po náboženskou svobodu.⁹⁴ Církevní dokumenty kladou velký důraz na osobnost ředitele školy a učitelů v církevní škole. Oni jsou hlavními vykonavateli vzdělávacích a výchovných aktivit školy. Učitelé kromě podmínek pedagogického vzdělání mají mít základní znalosti nauky církve, mají vynikat mravy a osobními kvalitami. Pro pozici ředitele školy to platí především, proto jde o jednu z důležitých podmínek pro jeho jmenování. Tato skutečnost dává nový rozměr vztahu mezi ředitelem a církevním zřizovatelem. Učitelé nesmějí činit rozdíly mezi žáky a spolupracují s rodiči na formování a osobnostním růstu jejich dětí.⁹⁵

Církevní školy nejsou nijak zpátečnické, jejich povinností je předkládat nejnovější poznatky vědních oborů, které jsou však podřízeny vztahu k absolutním hodnotám, tedy náboženskému pohledu, existenci Boha.⁹⁶ „Nelze zapomenout, že škola vzdělává proto, aby vychovávala. Je tu tedy proto, aby člověku umožňovala rozvíjet se, aby ho osvobodila od podmínek, které by mu mohly zabraňovat v plně odpovědném lidském životě. Právě proto

---

⁹⁰ Srov. CIC kánon 800 -§1; Kongregace pro katolickou výchovu, *Katolická škola*, článek 8

⁹¹ Srov. *Gaudium et spes* 5, 6, 8

⁹² Srov. CIC kánon 759, 794 §1

⁹³ Článek 6 dokumentu *Katolická škola*

⁹⁴ Kongregace pro katolickou výchovu, *Katolická škola na prahu třetího tisíciletí*, článek 17

⁹⁵ Srov. článek 9 *Katolická škola* (Kongregace pro katolickou výchovu, 1977; česky ČBK, 1994)

⁹⁶ Kongregace pro katolickou výchovu, *Katolická škola*, článek 27

*musí být škola výslovně založena na takovém výchovném programu, který usiluje o celkové povznesení osobnosti. Úkolem církevní školy jako výchovné instituce je odhalovat etický a náboženský rozměr kultury společnosti s cílem podporovat duchovní rozvoj jedince a vést ho k dosažení etické svobody, která zdokonaluje duchovní svobodu člověka.*⁹⁷ Mnohé církevní školy patří v kvalitě vzdělávání mezi jedny z nejlepších v České republice, o čemž svědčí srovnání výsledků při státní maturitní zkoušce v roce 2011 a 2012, kdy v první desítce všech škol obsadily církevní školy třetí, páté a desáté místo. I v jednotlivých krajích byly tyto školy velmi úspěšné.⁹⁸ Jde sice o výsledky středních škol, ale předpokládám, že také na základních školách musely být žákům založeny dobré a hodnotné základy. Na ředitele školy tedy kladou tyto skutečnosti velmi velkou odpovědnost a nároky, proto v katolických školách působí školní kaplani, kteří zajišťují oblast duchovních potřeb školy.

Text *Základního dokumentu* o katolické církvi, který podle znění zákona č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 495/2005 Sb., (zákon o církvích a náboženských společnostech), je nutný k registraci každé církve a náboženské společnosti státem, vyjmenovává možnost zřizování církevních škol: *„Podle ust. § 15 písmeno a) odst. 2 zákona č. 3/2002 Sb., ve znění zákona č. 495/2005 Sb., církevní školy různého druh... zřizuje jako školské právnické osoby nebo jako právnické osoby podle zvláštních právních předpisů v souladu s kanonickým právem ve smyslu ust. § 8 odst. 6 zákona č. 561/2004 Sb., mění a ruší jako zřizovatel především diecézní biskup nebo představitelé řádů nebo kongregací, popř. biskupská konference nebo konference vyšších řeholních představených; zřizovateli rovněž přísluší při jejich zrušení s likvidací, aby v rozhodnutí určil jinou školu, předškolní zařízení, školské zařízení, vzdělávací institut, nebo jinou právnickou osobu zřízenou církví k přijetí likvidačního zůstatku.*⁹⁹

Počátkem roku 2012 byla ve spojení s kontrolou MŠMT zpochybněna právní subjektivita a tím samotná existence církevních škol,¹⁰⁰ které byly zřízeny jednotlivými diecézemi, případně instituty řeholního a apoštolského života (řeholními řády), nikoli přímo

---

⁹⁷ Ustanovení článku 29 *Katolická škola* (Kongregace pro katolickou výchovu, 1977; česky ČBK, 1994)

⁹⁸ Dostupné na: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/ministr-dobes-zverejnil-10-nejlepsich-maturitnich-skol>

⁹⁹ *Církev římskokatolická - Základní dokument*, ve znění dle zákona č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 495/2005 Sb., (zákon o církvích a náboženských společnostech)

¹⁰⁰ *Církev a stát 2013*, *Acta universitatis Brunensis*, Editio 6 No 459 sborník z konference; Dostupné na: <http://www.law.muni.cz/dokumenty/25707>

Českou biskupskou konferencí, tedy statutárním orgánem římskokatolické církve. U většiny škol kontrolní orgány uvedly, že škola nebyla zřízena registrovanou církví nebo náboženskou společností podle §7 písm. e) zák. č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech, a že zřizovateli nevyplyvá výkon zvláštních práv ani ze Základního dokumentu Církve římskokatolické. Tím byla zpochybněna oprávněnost čerpání dotace školou z prostředků státního rozpočtu (kapitoly 333).

Na základě této skutečnosti proběhlo jednání mezi MŠMT a zástupci České biskupské konference, aby došlo k vyjasnění celého vážného právního problému. Výsledkem jednání bylo potvrzení stávající praxe, kdy MŠMT respektuje výklad, že podle ustanovení § 7 odst. 1 písm. e) zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech, který zastává Ministerstvo kultury. To znamená, že zřídit církevní školu může jak přímo církev a náboženská společnost, tak tzv. evidovaná právnická osoba zřízená podle zákona o církvích a náboženských společnostech. Evidovaná právnická osoba je součástí registrované církve a náboženské společnosti a jedná se o právnickou osobu, jejíž subjektivita je od církve odvozená, a která musí sloužit jako prostředek k plnění poslání církve, včetně zvláštního práva zřizovat církevní školy. Pokud evidovaná právnická osoba zřizuje církevní školu, jedná tím za církev samu. Církev odkazuje na ústavní a bezprostředně aplikovatelnou normu - čl. 16 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, která církvi zaručuje zřizování řeholních a jiných církevních institucí nezávisle na státních orgánech a odkazuje na nálezy Ústavního soudu č. 4/2003 Sb., ze kterého ve smyslu čl. 83 a čl. 89 odst. 2 Ústavy vyplývá, že čl. 16 odst. 2 Listiny základních práv a svobod nelze vykládat restriktivně a působení církve (včetně zřizování církevních právnických osob) nelze omezovat pouze na vyznávání a prezentaci víry, nýbrž do těchto aktivit patří i oblast školství.

Největším zřizovatelem základních církevních škol v České republice jsou právnické osoby římskokatolické církve, tedy jednotlivé diecéze a řeholní řády. Celkem se jedná o 23 škol. Druhou církví s největším počtem zřízených základních škol je Českobratrská církev evangelická s 8 školami. Ostatní církevní zřizovatelé (Slezská církev evangelická, Církev československá husitská, Jednota bratrská, Židovská obec, České sdružení Církve adventistů sedmého dne, Církev bratrská) zřizují celkem 10 základních škol.¹⁰¹

---

¹⁰¹ Dostupné na: <http://skolstvi.cirkev.cz/Skoly>

3. 5. 2 Právní dokumenty katolické církve

Katolická církev je institucí, která má svou vlastní strukturu a právní řád. Všechny oblasti její činnosti jsou těmto pravidlům podřízeny a podléhají jim všechny osoby, které byly v katolické církvi pokřtěny a neodpadly od ní formálním úkonem nebo k ní přistoupily z jiné křesťanské církve. Těmto pravidlům a zákonům podléhají také všechny organizace a instituce (právnícké osoby), které jsou katolickou církví zřízené. Ostatní církve, které působí na našem území, zřizují velmi malý počet základních škol. Nemají mnohdy širší působnost nebo jsou jejich struktury a vnitřní právní vazby mnohem méně závazné, proto pro oblast školství nevydávají žádné klíčové dokumenty, které by činnost škol zasazovaly do celospolečenského a vědeckého kontextu.

Základní rámec vzdělávání a výchovy v církevních katolických školách se řídí následujícími dokumenty:

- a) Kodex kanonického práva
- b) Deklarace o křesťanské výchově *Gravissimum educationis*
- c) Věroučná konstituce o církvi *Lumen gentium*
- d) Katolická škola na prahu třetího tisíciletí
- e) Náboženský rozměr výchovy v katolické škole
- f) Katolická škola

3. 5. 3 Školní kaplan

V církevních školách všech zřizovatelů působí školní kaplan. V případě katolických zřizovatelů, pokud není biskupem diecéze, ve které škola působí, jmenován, pak se jím automaticky stává příslušný místní farář (administrátor), do kterého území škola spadá. Jeho úkolem je zajištění duchovní péče o učitele a žáky školy. Na všech církevních školách probíhá v jisté formě výuka náboženství, etiky či religionistiky. U katolických zřizovatelů má za cíl seznámit žáky především se základním učením katolické církve, jejími etickými hodnotami, s přehledem světových náboženství. Cílem předmětu je také poskytnout nabídku a rozvoj křesťanské duchovní orientace. Chce vzdělávat v oblasti jednání a vychovávat žáky k lidsky odpovědnému přístupu k životu, k druhým lidem, ke světu v duchu Kristova učení. Chce vést také skrze seznámení s jinými náboženskými směry k pochopení a toleranci k odlišnostem ve všech oblastech lidského života.¹⁰² Podle pokynu Arcibiskupství

---

¹⁰² Dostupné na: <http://www.arcig.cz/download/svp/osnovy.pdf>, str. 281

pražského¹⁰³ je školní kaplan obvykle garantem (vedoucím učitelem) výuky těchto předmětů, případně jiný učitel náboženství ve škole, který splňuje příslušné podmínky. Pro výuku náboženství či obsahově obdobných předmětů je vyžadováno pověření příslušné církve, které je v katolické církvi nazýváno kanonická mise. O toto pověření žádá příslušnou církev školní kaplan.

Školní kaplan je tedy osobou, která vstupuje (vedle zřizovatele) jako pověřená osoba církve do procesu zajištění duchovních cílů a duchovního rozměru školy. Ředitel školy tedy při své práci musí se školním kaplanem velmi úzce spolupracovat, proto většinou bývá součástí užšího vedení školy. V současné době se stále hledá jasně definovaný model školního kaplana s jasně definovaným výčtem povinností a odpovědností. Právě tato nevyjasněnost může vést k potížím v případě, že školní kaplan nesouhlasí s výukou některého z učitelů náboženství, nepožádá pro něho o kanonickou misi. Tím, kdo zajišťuje výuku, vybírá a přijímá učitele, je ředitel školy, který již s daným učitelem pro výuku počítá. Kdo má v této situaci přednost? Jde o jistě extrémní příklad, který by ale měl být vnitřním předpisem katolické církve nějak ošetřen.

3. 6 Další subjekty vztahu ředitele a zřizovatele základní školy

Vztah mezi ředitelem školy a jejím zřizovatelem je velmi zásadní a přináší s sebou mnoho různých problémů, nedorozumění i planých očekávání. Proto diskuse k tomuto tématu jsou vždy velmi zajímavé a potřebné. Výstupy z diskuse zástupců Asociace ředitelů základních škol s předsedkyní školské komise Svazu měst a obcí Marcelou Štikovou, které se staly podkladem pro další diskusi a řešení problémů, byly zveřejněny v Učitelských novinách 2/2008. Svaz měst a obcí v sobě sdružuje asi 75% z jejich celkového počtu, ale obracejí se na něho i nečlenská města a obce. Velký problém na straně zřizovatelů je podle většiny ředitelů škol nedostatečná znalost právních předpisů týkajících se oblasti školství, a to platí především pro menší obce, kdy zastupitelstvo a radu tvoří velmi malá skupina osob a žádná z nich není odborníkem na zákony z oblasti školství. Jen málo zřizovatelů zveřejňuje kritéria, podle kterých hodnotí ředitele svých škol, což práci ředitele nepřispívá. Velmi často se stává, že hodnocení ředitele a s tím související udělená odměna či napomenutí je závislá jen na výši ušetřených finančních prostředků, které poskytl zřizovatel na provoz školy. Zde vyvstává otázka, zda je více hodnocena schopnost ředitele či jeho loajalita se zřizovatelem. Silně demotivující je pro ředitele škol situace, kdy ušetřené prostředky nemůže použít škola, ale

---

¹⁰³ Dostupné na: <http://www.apha.cz/smernice-o-skolnim-vyucovani-nabozevstvi>

musí je vrátit zřizovateli zpět na účet. Naopak někteří ředitelé ocenili velkou vstřícnost zřizovatelů a ochotu pomáhat svým školám i přes napjatý obecní rozpočet. Stát vyžaduje jisté standardy pro zajištění výuky a vzdělávání, ale neposkytuje školám ani zřizovatelům dostatek finančních prostředků k jejich realizaci. Situace tedy není jednoduchá ani pro školu a jejího ředitele, ani pro samotného zřizovatele.

Předsedkyně školské komise Svazu měst a obcí Marcela Štiková považuje navázání spolupráce s Asociací ředitelů základních škol za příležitost k přímé výměně názorů. Otevřenost ke komunikaci a vyslechnutí problémů je dobrým začátkem pro budoucí spolupráci a prosazení změn i v legislativě. Závěrem diskuse vyplynulo, že obecně by měl být u zřizovatelů zájem o školu mnohem větší a odbornější.¹⁰⁴

3. 6. 1 Česká školní inspekce

Česká školní inspekce je kontrolním orgánem ve školách a školských zařízeních. Jejím cílem je zajistit potřebnou kvalitu vzdělávání. Spolupracuje nejen se školou, ale i se zřizovatelem, kterého vždy informuje o inspekční činnosti a zasílá mu výslednou inspekční zprávu. Její úkoly byly nově a jasně stanoveny ve školském zákoně č. 561/2004 Sb.¹⁰⁵ Její hlavní činnost ve vztahu k základním školám spočívá v hodnocení oblasti vzdělávání, které poskytují školy zapsané ve školském rejstříku bez ohledu na zřizovatele, ale také na oblast financování, případně řeší stížnosti a další podněty.

Kontrolní činnost na škole obvykle probíhá v pravidelných cyklech a pro každý rok či období jsou Českou školní inspekcí stanoveny koncepční plány inspekční činnosti. Kritéria hodnocení škol a ředitelů schvaluje vždy Ministerstvo školství pro daný školní rok. Mimo tento pravidelný rámec probíhá inspekční činnost na základě stížností, podnětů a petic rodičů. Česká školní inspekce vždy předkládá zjištění a výsledky inspekční činnosti zřizovateli k dalšímu projednání a k řešení s žádostí o zaslaní zprávy o způsobu řešení zjištěných nedostatků a problému.¹⁰⁶ Na základě inspekční činnosti musí škola a její ředitel přijmout opatření k odstranění nedostatků zjištěných při inspekční činnosti, a to bez zbytečného odkladu. Také zřizovatel musí zajistit ve svých školách příslušná opatření. Pokud k odstranění

---

¹⁰⁴ Dostupné na: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=806&PHPSESSID=0f25f5ca140cecb2f5e2a53fa17d088d>

¹⁰⁵ §173-176 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

¹⁰⁶ Dostupné na: <http://www.csicr.cz/cz/Inspekni-cinnost-QL/Inspekni-cinnost>

nedostatků nedojde ani ve lhůtě stanovené ve zprávě z inspekční činnosti, může být ústředním školním inspektorem předložen návrh na výmaz školy z rejstříku škol a školských zařízení.¹⁰⁷

Pro hodnocení kvality vzdělávání a vzdělávacího systému bylo zavedeno testování žáků 5. a 9. ročníků základních škol, které je realizováno z podnětu České školní inspekce a je pojato jako inspekční činnost. Mezi nejvýznamnější mezinárodní šetření patří PISA a TIMSS. Zjišťovány jsou především znalosti a dovednosti žáků v oblasti matematiky, přírodních věd, čtenářské gramotnosti, občanské výchovy a informačních technologií.

3. 6. 2 Rada školské právnické osoby

Školská právnická osoba je jednou z právních forem základních škol, které mohou zřizovat jak veřejní, tak především soukromí a církevní zřizovatelé škol. Na rozdíl od ostatních právních forem škol působí ve školské právnické osobě mimo školskou radu i rada školské právnické osoby, kterou můžeme zjednodušeně chápat jako prostředníka mezi zřizovatelem a ředitelem.

V případě školské právnické osoby jsou úkoly zřizovatele oproti zřizovatelům z veřejné správy velice stručné. Jeho působnost stanovuje v §129 školský zákon a úkoly zřizovatele jsou spojeny s několika oblastmi: vydává zřizovací listinu školské právnické osoby a rozhoduje o jejích změnách; rozhoduje o sloučení, splynutí, rozdělení a zrušení školské právnické osoby; dále jmenuje a odvolává členy rady školské právnické osoby, na kterou může převést některé své pravomoci.¹⁰⁸

Orgánem školské právnické osoby zřízené ministerstvem, krajem, obcí a svazkem obcí je ředitel. V případě ostatních zřizovatelů, tedy fyzických či právnických osob, jsou orgánem školské právnické osoby: ředitel a rada školské právnické osoby.¹⁰⁹ „*Ředitel je statutárním orgánem školské právnické osoby. Ředitel rozhoduje ve věcech školské právnické osoby, pokud tento zákon nestanoví jinak.*“¹¹⁰ Ředitele školské právnické osoby jmenuje a odvolává zřizovatel sám, případně na návrh rady školské právnické osoby, které může tuto pravomoc i sám delegovat.¹¹¹ Na radu přechází tato pravomoc také v případě zániku právnické osoby zřizovatele, což jsou v případě katolických církevních zřizovatelů jednotlivé diecéze a řeholní

---

¹⁰⁷ § 175 odstavec 4) a 5) zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

¹⁰⁸ §129 odst. 1)-5) zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

¹⁰⁹ §130 odstavec 2) zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

¹¹⁰ §131 odstavec 1) zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

¹¹¹ §129 odstavec 4) zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

řády. Jmenování a odvolání ředitele školské právnické osoby je tedy společným jednáním zřizovatele a rady. Rada školské právnické osoby je nástrojem zřizovatele a ředitel je jí odpovědný za svou činnost a způsob řízení školy.¹¹² Školský zákon jasně stanovuje kompetence ředitele školské právnické osoby a rady a povinnosti ředitele vůči radě, které jasně stanovuje zákon.¹¹³

Úkolem rady školské právnické osoby je především dohlížet nad tím, aby školská právnická osoba vykonávala v souladu se školským zákonem a se záměrem zřizovatele svou činnost, pro kterou byla zřízena, a také dohled a rozhodovací pravomoci v oblasti ekonomického zajištění činnosti školy.¹¹⁴ Rada tedy rozhoduje a rozhoduje spolu s ředitelem v důležitých otázkách činnosti školy. V pravomoci zřizovatele zůstává možnost kdykoliv členy rady odvolat a na jejich místo jmenovat členy jiné. Školským zákonem jsou také přesně stanovena pravidla pro členství fyzických osob v radě a základní pravidla jejího jednání, která jsou dále specifikována v jednacím řádu rady, který její členové schvalují na svém prvním zasedání.¹¹⁵ Rada je tedy orgánem zřizovatele, skrze který kontroluje práci ředitele a spolupracuje s ním na naplňování specifika a činnosti jím zřízené základní školy.

3. 6. 3 Školská rada

Při základních školách se zřizuje školská rada, která je orgánem školy, který umožňuje zákonným zástupcům nezletilých žáků, pedagogickým pracovníkům školy, zřizovateli a dalším osobám podílet se na správě školy. Školskou radu zřizuje zřizovatel, kterému také přísluší, pokud se jedná o veřejného zřizovatele, jmenování třetiny jejich členů. V současné době stále platí zákonná úprava, že v případě škol soukromých a církevních plní funkci zřizovatele ředitel, který vyhlašuje volby a místo zřizovatele jmenuje třetinu školské rady základní školy. V současné době projednává Poslanecká sněmovna novelu školského zákona, která dává tuto jmenovací pravomoc všem zřizovatelům bez výjimky. Zbývající dvě třetiny volí z jedné části pedagogičtí zaměstnanci školy a z druhé části zákonní zástupci nezletilých žáků.¹¹⁶ Školská rada projednává a vyjadřuje se především k podkladům pro oblast základních dokumentů a činnosti školy, tedy k dokumentům, které mají zajistit a specifikovat obsah výuky a vzdělávání, který má ředitel školy garantovat.¹¹⁷ Jde především o školní vzdělávací

---

¹¹² § 131 odstavec 4) zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

¹¹³ §131 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

¹¹⁴ §132 odstave 1) písmeno a)-i) zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

¹¹⁵ §132 odstavec 4)-15) zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

¹¹⁶ §167 odstavec 1) a 2) zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

¹¹⁷ §168 odstavec 1) zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

program, výroční zprávu o činnosti školy, školní řád, pravidla hodnocení žáků, koncepční plán rozvoje školy a mimo tyto dokumenty také podněty a oznámení řediteli školy. Po poslední zásadní novelizaci školského zákona přísluší školské radě také možnost podat návrh zřizovateli na odvolání ředitele a podání návrhu na vyhlášení konkurzu na ředitele školy, což platí pro školy všech zřizovatelů bez rozdílu.

Ředitel má povinnost umožnit školské radě přístup k informacím, které potřebuje pro své jednání. Rada musí rozhodnout o předložených dokumentech do jednoho měsíce. Pokud dokument rada neschválí, dalšího projednávání se účastní zřizovatel školy. Pokud se při opakovaném jednání nepodaří dokument projednat a schválit, rozhodne o dalším postupu zřizovatel, případně u škol neveřejných zřizovatelů ten, kdo ustanovil ředitele do funkce.¹¹⁸

3. 7 Hodnocení a odměňování ředitele školy zřizovatelem

Rámec hodnocení školy zřizovatelem je stanoven velmi stručně školským zákonem: „Hodnocení školy a školského zařízení může provádět také jejich zřizovatel podle kritérií, která předem zveřejní.“¹¹⁹ Z uvedeného ustanovení zákona je patrné, že kontrolované oblasti jsou zcela v kompetenci zřizovatele. Z právního hlediska je ovšem nutné, aby hodnocení směřovalo především ke zvyšování kvality výchovy a vzdělávání ve škole. Proto by měl zřizovatel od ředitele školy požadovat pouze ty údaje, které jsou nutné pro výkon zřizovatelských práv směřujících k tomuto základnímu cíli. Hodnocení by se mělo týkat obecného rámce činnosti školy, komplexního řešení problémů, nikoli jednotlivostí, třeba konkrétního žáka. Druhou hodnocenou oblastí je kontrola hospodaření základní školy.¹²⁰

Kvalitou školy se teoreticky rozumí žádoucí či optimální úroveň jejího fungování a jejich produktů. Zejména v podmínkách tržního hospodářství, kdy se školy považují za součást služeb veřejnosti a žáci (respektive jejich rodiče) za klienty školy. Má se za to, že dosahovaná kvalita školy je rozhodující pro její zdárnou existenci a budoucí rozvoj. K tomuto účelu jsou prováděny různé evalauce snažící se kvalitu škol zjišťovat a měřit.¹²¹

Kvalita vzdělávání se většinou chápe ve významu evaluačním, tj. jako úroveň produkce vytvářené jednotlivou školou, souborem škol určitého stupně či druhu nebo celým

---

¹¹⁸ §168 odstavec 3) a 4) zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

¹¹⁹ §12 odstavec 5 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

¹²⁰ Dostupné na: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/hodnoceni-skoly-a-skolskeho-zarizeni-provadene-zrizovatelem>

¹²¹ Pedagogický slovník, str. 111, ISBN 978-80-7367-416-8, Praha 2008, Portál

vzdělávacím systémům země. Tato úroveň kvality vzdělání je jednak předepisována určitými kritérii, např. vzdělávacími standardy, jednak je zaměřena na vzdělávací výsledek. Z hlediska kurikulární teorie je kvalita vzdělání chápána jako úroveň dosaženého kurikula.¹²²

Hodnocení by vždy mělo směřovat ke zlepšení vzdělávacích a výchovných cílů školy. Proto by vždy mělo být prováděno ve spolupráci s hodnocenou školou, tedy jejím ředitelem a způsobem, který nekomplikuje a nezatěžuje chod školy a práci ředitele. Pokud zřizovatel požaduje údaje, které jsou citlivé nebo osobní, je vázán jejich ochranou. Kritéria hodnocení škol musí být předem zveřejněna a měla by být konkrétní pro jednotlivé oblasti. Právě zde se mohou projevit jednotlivá specifika různých zřizovatelů základních škol. Např. u škol církevních zřizovatelů může být hodnocena i oblast duchovní atmosféry a duchovních aktivit školy.

Zřizovatel musí mít pro své rozhodování a spolupráci s ředitelem školy dostatek informací. Proto je nutné, aby hodnotil jeho práci jasně daným způsobem podle specifických kritérií, nikoli pouze podle všeobecných pravidel hodnocení zaměstnanců. Ředitel je zaměstnancem školy a do pozice statutárního orgánu školy jej jmenuje zřizovatel. U některých zřizovatelů existují velmi propracované systémy hodnocení, u jiných je hodnocení spíše nahodilé. Příkladem dobré praxe z církevních zřizovatelů může být Arcibiskupství pražské, které disponuje referátem církevního školství a ekonomickým odborem, které jsou hodnotícími orgány práce ředitele.¹²³ Kontrola by měla být prováděna pravidelně a ředitel má vždy dostat prostor k vyjádření svého hodnocení, daného problému či situace. Primárním zájmem zřizovatele by mělo být hodnocení kvality vzdělávacího procesu a personální práce ve škole, mělo by se vyvarovat velmi subjektivního pohledu a osobních sporů. Do hodnocení nesmí vstupovat aktuální sympatie či antipatie, ale pouze pravdivé hodnocení dovedností ředitele vést školu.

Zřizovatel by tedy měl řediteli poskytovat pravidelnou zpětnou vazbu a využívat příležitost i k pozitivnímu hodnocení, nikoliv jen k hledání nedostatků.¹²⁴ Zde hraje velmi důležitou roli finanční odměna řediteli, kterou stanovuje zřizovatel. Ta je hrazena z prostředků školy a měla by být poskytována častěji než jednou za rok, většinou na konci účetního období, jak je běžná praxe. V případě, že zřizovatel obdrží podnět či stížnost od

---

¹²² Průcha, J.: *Pedagogický slovník*, Portál, Praha 2008, str. 206, ISBN 978-80-7367-416-8

¹²³ Srov.: <http://www.apha.cz/cirkevni-skolstvi-na-arcibiskupstvi-prazskem>

¹²⁴ Srov. URBAN, J. *Byznys je o lidech*. Praha: ASPI, 2006, s. 276. ISBN 80-7357-220-6

rodičů žáků či jiné fyzické či právnické osoby, měl by vždy hledat objektivní obraz dané skutečnosti a nepřiklánět se automaticky ve sporu k jedné či druhé straně. Pokud pak zjistí pochybení na straně ředitele školy, měl by vyvodit příslušná opatření s některou z forem negativní motivace.

Úkolem zřizovatele je zajištění dostatečných finančních prostředků pro provoz školy.¹²⁵ Ředitel by tedy neměl být tím, kdo na úkor vedení a řízení školy musí zajistit i tuto oblast. V případě soukromých nebo církevních škol, kdy zřizovatelé finančními prostředky v potřebné výši nedisponují, je od ředitele požadováno, aby byl schopen zajistit prostředky od sponzorů formou doplňkové činnosti školy či jiným způsobem. Tato oblast tedy také výrazně ovlivňuje vztah ředitele a zřizovatele, kdy hodnocení jeho práce je dáno i schopností získat pro školy potřebné finanční prostředky.

Zdena Poláková ve své bakalářské práci *Centrum školského managementu* mapovala vztah ředitele školy a obce jako jejího zřizovatele.¹²⁶ Zkoumala vztahy mezi ředitelem a zřizovatelem školy v oblasti financování, hodnocení a komunikace. Za oblast, kterou obě strany považují za nejvíce problematickou, je označen rámec financování. Více než polovina dotazovaných ředitelů je přesvědčena, že nemohou ovlivnit výši rozpočtu školy. Příjmy, které škola získává z jiných zdrojů, nejsou nijak významné a prostředky, které jsou ušetřeny z provozních nákladů, musí v mnoha případech vrátit zřizovateli. Hodnocení ředitele zřizovatelem je realizováno pravidelně v pololetních intervalech u 44% respondentů, ale jasná kritéria hodnocení jejich práce samotní ředitelé v podstatě neznají. Téměř třetina dotazovaných zřizovatelů také nemá jasně definovaný vnitřní předpis stanovující odměňování ředitelů. Motivaci ředitelů zřizovatelem vnímá až 60% dotazovaných ředitelů jako absentující či nedostatečnou. Mnohdy se motivace omezuje pouze na udělení finanční odměny bez jakékoliv zpětné vazby, podpory a hodnocení.

Zajímavé je zjištění, že oblast komunikace se zřizovatelem se ředitelům jeví jako nejméně problematická. Ve většině případů probíhá především elektronicky, pro operativní řešení aktuálně nastalých situací i jinou formou. Určitě by ředitelé uvítali vznik poradních odborných institucí, které by pomáhaly zřizovatelům při spolupráci se školami. Také spojení ředitele a komunálního politika nevidí ani zřizovatelé, ani ředitelé jako významný problém.

---

¹²⁵ § 180 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

¹²⁶ Bakalářská práce: Vztah ředitele školy a obce jako jejího zřizovatele, Zdena Poláková, Centrum školského managementu 2011

Výše finanční odměny ředitele školy, tedy jeho plat (ve školách, které nejsou zřízeny veřejným zřizovatelem, je vyplácena smluvní mzda), je jedním ze základních projevů vztahů mezi ředitelem a zřizovatelem, který stanovuje jeho výši.¹²⁷ Odměňování ředitele se řídí zákonem č. 262/2006 Sb., zákoník práce,¹²⁸ nařízením vlády č. 564/2006 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, nařízením vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě a nejnižších úrovních zaručené mzdy (nebo platu) a nařízením vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě. Platný platový výměr musí zřizovatel řediteli vydat nejpozději v den jmenování do funkce.¹²⁹ Ředitel školy je zařazen do platové třídy podle nejnáročnějších prací, které vykonávají jeho podřízení či podle řízení jejich činností.¹³⁰ Ředitel školy je dále zařazen do příslušného stupně platové třídy podle délky pedagogické praxe, protože nepřestává být pedagogickým pracovníkem školy.

Zřizovatel, který ředitele ustanovil do funkce, také v případě potřeby a možností stanovuje mimořádnou odměnu, jejíž výše závisí na pravidlech, které sám stanovil. Například kritéria odměn ředitelů škol v jihočeském kraji stanovují jako hlavní hodnocení oblasti následující:¹³¹ podíl na optimalizaci vzdělávací soustavy, odborná a publikační činnost, zajištění příjmů z mimorozpočtových zdrojů, významné výchovně vzdělávací aktivity, významná prezentace školy, pozitivní výsledky externích kontrol, řešení problémů přesahujících standardní činnost ředitele a efektivita hospodaření s prostředky zřizovatele. Na těchto pravidlech je velmi hezky vidět profesionální a motivační přístup hodnocení a odměňování ředitele ze strany zřizovatele, kdy jsou zohledněny všechny významné oblasti a aktivity, které ředitele ze své pozice může vykonávat. Každý zřizovatel (veřejný, soukromý i církevní) by měl k hodnocení a odměňování ředitele přistupovat komplexně, protože jen tehdy se stane odměňování efektivní a spravedlivé.

3. 8 Vstup zřizovatele do složení pedagogického sboru a obsahu kurikula

Statutárním orgánem školy je ředitel, který jedná jménem školy, odpovídá za všechny činnosti a oblasti funkce školy,¹³² jak bylo uvedeno výše. Je zaměstnavatelem všech pedagogických i nepedagogických pracovníků. Jestliže je tedy přímo odpovědný za výchovný a vzdělávací proces ve škole, pak musí být tím, kdo si vybírá své zaměstnance. Pro ředitele

---

¹²⁷ §122 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce

¹²⁸ § 109 až § 150 a § 224 odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce

¹²⁹ §136 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce

¹³⁰ Dostupné na: <http://www.msmt.cz/dokumenty/metodicky-vyklad-k-odmenovani-c-j-msmt-11705-2013-201>

¹³¹ Dostupné na: <http://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?PubID=120585&TypeID=7>

¹³² §164 - §165 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

školy není a nemůže být hlavním kritériem pouze odborná a pedagogická způsobilost,¹³³ i když ta je v mnoha ohledech nejdůležitější. Významným faktorem je také skutečnost, jak je nový pracovník schopen zapojit se do pracovního kolektivu a jak bude schopen vzájemné spolupráce.¹³⁴ Školy, které nepojaly vlastní školní vzdělávací program jen jako formální dokument, ale jako živou doktrínu života školy, v něm vyjadřují svůj specifický přístup k žákům, filosofii vzdělávání a stanoví hlavní specifické cíle. Při výběru pracovníků by měl být tedy důraz kladen především na tuto stránku, kdy odborná připravenost je předpokladem. Výběr nových zaměstnanců ve většině případů neřeší ředitel sám, ale ve spolupráci s dalšími vedoucími zaměstnanci školy a většinou také ve spolupráci s vedoucím učitelem předmětu, pod kterým by měl nový zaměstnanec působit. Výběr zaměstnanců je velmi složitý a odpovědný proces, který může výrazně pozitivně i negativně ovlivnit klima třídy i celé školy. Z toho důvodu je nutné vedení a péče o tohoto nového zaměstnance, aby se do činnosti školy dobře zapojil. V případě patrných zásadních problémů musí být ředitel schopen učinit radikální kroky, které mohou vést i k ukončení pracovního poměru v prvních třech měsících, případně neprodloužení pracovní smlouvy po jejím uplynutí na konci prvního školního roku.

Na stránkách společnosti SCIO je zveřejněn obsah článku profesora Jürgena Baumerta, ředitele berlínského Institutu Maxe Plancka pro výzkum vzdělávání,¹³⁵ který může sloužit jako návod, kritérium pro hledání nových učitelů pro školu. Jeho autor nepovažuje za dobrého učitele jen toho, kdo disponuje nějakým výjimečným pedagogickým talentem, ale formuloval model dobrého učitele, který disponuje čtyřmi skupinami základních kompetencí. Dobrý učitel musí disponovat kvalitními odbornými vědomostmi a znalostmi didaktiky, musí být schopen sebeovládání a seberegulace, aby zvládal práci s žáky v prostředí, které je silně stresující a vyčerpávající, musí mít nadšení pro svou práci a z jeho jednání musí být patrný vztah k jím vyučovanému předmětu, pak může své nadšení předávat i na žáky a v neposlední řadě musí mít ustálený žebříček hodnot a profesní etiku. Musí být tedy ztotožněný se svou rolí učitele a vychovatele. Tyto charakteristiky platí pro každého učitele. Pokud není schopen jim dostát, pak mu hrozí syndrom vyhoření, který, jak uvádí autor článku, postihuje až 75% učitelů v Německu.

Zřizovatel dává řediteli svou plnou důvěru jeho jmenováním do funkce, a to platí i pro oblast personální. Platná zákonná úprava neumožňuje zřizovateli zasahovat do složení

---

¹³³ Dostupné na: http://zlinsky.denik.cz/zpravy_region/reditel-gymnazia-josef-maryas-deti-si-vybiraji-profesni-cestu-prilis-brzy-201405.html

¹³⁴ Dostupné na: <http://www.pvp.upol.cz/uvahy.php?akce=detail&id=236>

¹³⁵ Dostupné na: <https://www.scio.cz/o-vzdelavani/trendy-ve-vzdelavani/dobri-ucitele.asp>

pedagogického sboru, zřizovatel není zaměstnavatelem ředitele, ani ostatních zaměstnanců školy. Může však na ředitele působit neformálně sám, nebo nepřímo prostřednictvím školské rady, ve které má své jmenované zástupce (v případě škol veřejných zřizovatelů), u škol s právní formou školské právnické osoby i prostřednictvím rady školské právnické osoby. Obě tyto rady mají specifikovaný kontrolní charakter ve vztahu ke škole, ale jsou i místem, kde se řeší aktuální problémy činnosti školy a jednotliví učitelé mohou být zmiňováni. Všechny stížnosti, které zřizovatel na školu a jednotlivé učitele obdrží, by měl řešit vždy s ředitelem školy, který bude realizátorem řešení. Zřizovatel by neměl na ředitele školy činit nátlak ohledně propuštění či přijetí zaměstnance. Tím, kdo bude muset s novým zaměstnancem spolupracovat, je pedagogický sbor a ředitel školy, nikoli zřizovatel. Politické tlaky a intenzivní osobní vazby mezi zřizovatelem a ředitelem by se do této oblasti neměly promítat žádným způsobem, protože by mohly negativně ovlivnit práci školy i jejího ředitele.

Rámcové vzdělávací programy umožňují školám, a tedy i jejich ředitelům a zřizovatelům jistou možnost variability ve složení předmětů při splnění povinné a nejvyšší týdenní hodinové dotace pro jednotlivé třídy a stupně základní školy a při splnění povinného obsahu vzdělávání. Tato skutečnost se promítá do jednotlivých školních vzdělávacích programů, které umožňují zajištění specifika dané školy. Zapojení jednotlivých zřizovatelů do metodické podpory a spolupráce se školou je velmi individuální. Většina zejména veřejných zřizovatelů nemá, jak ukázal Kulatý stůl SKAV a EDUin, který se konal v Praze 4. 12. 2014, s tématem: *Role zřizovatelů v řízení kvality škol je klíčová pro rozvoj vzdělávání v obci*, potřebu specifikovat školní vzdělávací program. Tuto oblast ponechávají v rukou ředitele školy.¹³⁶ Specifikem pro školy církevních zřizovatelů je povinné zařazení předmětu s náboženským obsahem, a také v případě škol s rozšířenou výukou jazyků, hudební výchovy či sportu zřizovatel očekává specifikování této skutečnosti ve školním vzdělávacím programu.

Aktivních zřizovatelů, kteří své úkoly plní kvalitně a ochotně, je velmi málo, uvádí se asi 20%. Pomoc a spolupráce z jejich strany je velmi široká. Zajišťují asistenty pedagoga, práci psychologa. Snaží se podpořit školu odborně nebo finančně podle svých možností. Velmi prospěšné bylo také vtažení regionálních politiků (tedy zřizovatelů škol) do diskuse o rozvoji obecního či regionálního školství, od čehož se z důvodu většího zájmu o školství očekává navýšení personální, metodické či finanční kapacity na podporu vzdělávání. Velmi

---

¹³⁶ Dostupné na: <http://www.eduin.cz/clanky/kulaty-stul-skav-a-eduin-role-zrizovatelu-v-rizeni-kvality-skol-je-klicova-pro-rozvoj-vzdelavani-v-obci/>

důležitou roli v tomto vztahu může mít vedoucí školského odboru, který je reprezentantem zřizovatele a tím, kdo především pro oblast školství komunikuje s ředitelem školy a s veřejností.¹³⁷

Po rozpadu České a Slovenské federativní republiky bylo nutné řešit působení učitelů, ale obecně všech vysokoškolsky vzdělaných osob, kteří své vzdělání získali na Slovensku po rozpadu federace. Na základě jednání vznikla dohoda¹³⁸ mezi vládou České republiky a vládou Slovenské republiky o vzájemném uznávání rovnocennosti dokladů o vzdělání vydávaných v České republice a ve Slovenské republice.¹³⁹ Dohoda má formu vládní smlouvy, nebyla tedy předložena Parlamentu ke schválení. V platnost vstoupila 23. března 2001 a přebrala závazek, že Česká republika automaticky považuje vysokoškolské diplomy, vydané v době od 1. ledna 1993 do 22. března 2001 ve Slovenské republice, za rovnocenné vysokoškolským diplomům vydávaným v dané době v České republice. Oba státy mají srovnatelný systém vysokoškolského vzdělávání, které je v jednotlivých státech částečně modifikováno. I na diplomy vydané po 22. březnu 2001 se vztahuje aktuálně platná dohoda. České vysoké školy i zaměstnavatelé zpravidla uznávají doklady vydané slovenskými vysokými školami automaticky i bez osvědčení o rovnocennosti dokladu. Nicméně je možné požádat české vysoké školy o uznání zahraničního vysokoškolského vzdělání. Vzhledem k příbuznosti obou jazyků není vyžadován úřední překlad. Tato skutečnost usnadňuje ředitelům situaci při zaměstnávání učitelů, kteří absolvovali studium na Slovensku.

---

¹³⁷ Dostupné na: <http://www.eduin.cz/clanky/kulaty-stul-skav-a-eduin-role-zrizovatelu-v-rizeni-kvality-skol-je-klicova-pro-rozvoj-vzdelavani-v-obci/>

¹³⁸ Dostupné na: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/a-postup-podle-ekvivalencnich-dohod-madarsko-polsko>

¹³⁹ Praha, 23.3.2001, publikována pod č. 33/2001 Sb.m.s.

4 Slovensko

4. 1 Vývoj slovenského školství

4. 1. 1 Historie školství na Slovensku

Slovensko bylo od nepaměti součástí Uherského království. Krátce po revoluci v roce 1848 a intenzivněji po Rakousko - Uherském vyrovnání v roce 1867 nastává velmi silná vlna maďarizace školství. Obrodné národní hnutí formulovalo Memorandum slovenského národa, ve kterém byla vyjádřena nespokojenost Slováků se stavem a pořádky ve školství. Jedním z hlavních požadavků bylo zavedení slovenštiny jako veřejného školního jazyka. Po neúspěchu začal být kladen větší důraz na kulturní oblast obnovy národa a byla založena Matica slovenská, která měla zabránit vytvoření národnostně a jazykově unifikovanému státnímu a školskému systému. Slovenština byla v té době vytlačena ze všech škol s výjimkou některých církevních lidových škol. Můžeme říci, že do rozpadu monarchie slovenské školství v podstatě neexistovalo.¹⁴⁰

Situace se změnila po vzniku Československé republiky v roce 1918. V tomto období bylo na Slovensku jen asi tři sta slovenských učitelů pro lidové školy a asi dvacet středoškolských učitelů Slováků. Více než 4 000 škol bylo maďarských. Proto velmi zásadním úkolem v nově vytvořeném státě bylo vybudování slovenského školství za pomoci českých učitelů. Vyučovacím jazykem se stala slovenština, budovala se velmi hustá síť škol, aby bylo možné vzdělávat co největší počet žáků.

Malý školský zákon z roku 1922 upravil fungování školství v celé Československé republice. Povinná školní docházka se prodloužila na osm let. Většina lidových (základních) škol zůstávala církevních, i když existovaly i státní a soukromé školy. Církev zřizovala i gymnázia a učitelské ústavy, které formovaly základ nové národní inteligence.

V období Slovenského státu v letech 1939 – 1945 došlo k systematickému procírkevnování škol. Po Slovenském národním povstání byly v Bánské Bystrici nařízením Slovenské národní rady zestátněny všechny školy, na kterých znovu proběhla unifikace vzdělávacího modelu. Po obnovení Československé republiky v roce 1945 začaly být prosazovány nové politické myšlenky a strategie. Stále však existovaly rozdílné názory a

---

¹⁴⁰ Dostupné na: <http://historia.szm.com/dejinyskolstva/vseobecne.htm>

plány, které vzaly za své po únoru 1948, kdy byl vydán Zákon o jednotné škole, který zavedl jednotný, nediferencovaný vzdělávací program. Princip jednotné školy s minimem volitelných předmětů a centralisticky řízený státem se zachoval až do roku 1990. Zákon o školské soustavě a vzdělávání z roku 1953 zřídil vyšší pedagogické školy pro přípravu učitelů, které byly již v roce 1959 nahrazeny pedagogickými instituty, které byly v roce 1964 nahrazeny pedagogickými fakultami při vysokých školách. Politické změny v roce 1989 si vyžádaly i změnu systému školství. Bylo potřeba změnit strukturu školského systému a postupně inovovat obsah vzdělávání a výchovně vzdělávacího procesu. Novela zákona č. 29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol z roku 1990 uzákonila zřizování soukromých a církevních škol.

4. 1. 2 Vývoj školských zákonů po roce 1993

Slovenská republika (stejně jako Česká republika) vznikla k 1. lednu 1993 a nový stát převzal zákony původní České a Slovenské federativní republiky. Stejně to platilo i pro školský zákon, který, doplněný několika novelami, platil až do roku 2007. Jedním z hlavních úkolů ministerstva školství byla transformace škol, která byla realizována vydáním několika dalších novel školského zákona.¹⁴¹ Zásadními změnami v oblasti výchovy a vzdělávání bylo řešení otázky právní subjektivity škol, délka povinné školní docházky, zřizování soukromých a církevních škol, možnost vzdělávání v jazyce menšin, doplňková (podnikatelská činnost škol), změny ve financování soukromých a církevních škol.¹⁴² Školský zákon byl tedy novelizován celkem 13krát.¹⁴³

4. 1. 3 Přehled hlavních novel školského zákona ve SR

a) **Zákon č. 171/1990 Zb. z 3. května 1990**, kterým se mění a doplňuje zákon č. 29/1984 Sb., školský zákon – uzákonila se právní subjektivita škol; stanovila se povinná školní docházka na 9 let; zřídil se 9. ročník ZŠ; definoval se pojem církevní a soukromá škola; vytvořila se možnost zřizovat školy fyzickým a právnickým osobám, církvím a náboženským společnostem; zákon definoval výjimky pro nestátní školy ve vztahu k zákonu

---

¹⁴¹ Zákon č. 171/1990 Sb., zákon č. 522/1990 Sb., zákon č. 230/1994 Z.z., zákon č. 231/1994 Z.z., zákon č. 6/1998 Z.z., zákon č. 5/1999 Z.z., zákon č. 229/2000 Z.z., zákon č. 216/2001 Z.z., zákon č. 416/2001 Z.z., zákon č. 506/2001 Z.z., zákon č. 334/2002 Z.z., zákon č. 408/2002 Z.z.

¹⁴² Legislativní záměr návrhu zákona o výchově a vzdělávání č. 140-28/2003-093, MŠ SR, srpen 2003, dostupný na: <http://www.cpvv.sk>

¹⁴³ Dostupné na: http://www.governance.sk/assets/files/Skolsky_zakon_alternativy.pdf

- b) **Zákon č. 230/1994 Z. z. z 23. srpna 1994** – do zákona byla promítnuta práva národnostních menšin na vzdělávání v jejich jazyce; prostor pro doplňkou – podnikatelskou činnost škol
- c) **Zákon č. 6/1998 Z. z. ze 17. prosince 1997** – prodloužená základní školní docházka na 10 let
- d) **Zákon č. 222/2000 Z. z. z 20. ledna 2000** – řeší problematiku vzdělávání žáků s postižením; zavádí pojem: žák se speciálními výchovně – vzdělávacími potřebami; ruší se označení pomocná škola
- e) **Zákon č. 216/2001 Z. z. z 18. května 2001** – uveden do souladu školský zákon a zákon o státní správě ve školství a školské samosprávě; možnost zřizovat sportovní školy a sportovní třídy na všech ZŠ; umožnil spojení ZŠ a mateřské školy
- f) **Zákon č. 416/2001 Z. z. z 20. září 2001**, o přenesení některých práv z orgánů státní správy na obce a vyšší územně správní celky; tím přešly na obce a kraje pravomoci jmenovat a odvolávat ředitele škol a školských zařízení v jejich působnosti; ustanovení právní subjektivity ZŠ
- g) **Zákon č. 506/2001 Z. z. ze 7. listopadu 2001** – zákon upravil financování škol do podoby vícedrožového financování s normativním způsobem určování dotace školám, jejichž výše je závislá na právní formě a typu konkrétní školy
- h) **Zákon č. 334/2002 Z. z. ze 30. května 2002**, kterým se doplňuje zákon o státní správě ve školství a školské samosprávě – především změny v oblasti pracovněprávní; postavení Státní školní inspekce; možnost spojování všech ZŠ a MŠ zřízených jedním zřizovatelem
- i) **Zákon č. 408/2002 Z. z. z 27. června 2002**, kterým se mění a doplňuje zákon č. 313/2001 Z. z. o veřejné službě – ZŠ mohou zřizovat nultý ročník pro žáky ze sociálně znevýhodněných rodin; možnost zřízení funkce asistenta pedagoga; vzdělávání cizinců na území Slovenska
- j) **Zákon č. 245/2008 Z.z. z 22. května 2008**, o výchově a vzdělávání (školský zákon) – nová podoba školského zákona

4. 2 Základní škola

4. 2. 1 Funkce základní školy

Funkce a činnost základní školy je definována zákonem č. 245/2008 Z.z. z 22. května 2008, o výchově a vzdělávání (školský zákon) a o změně některých zákonů. Základní škola tedy podporuje především rozvoj osobnosti žáka, který vychází ze zásad humanity, rovného přístupu, tolerance, svobodné volby školy, rovnocenného vzdělání na školách různých zřizovatelů, demokratických zásad a vlastenectví. Rozvíjeny musí být oblasti rozumová, mravní, etická, estetická, pracovní a tělesná. Základní škola má také za cíl předat základní poznatky, dovednosti a schopnosti v oblasti jazykové, přírodovědné, umělecké, sportovní, zdravotní, dopravní, ve společenských vědách a v dalších oblastech. Vše výše uvedené má sloužit jednotlivým žákům k orientaci v životě a společnosti a pro možnost dalšího vzdělání a výchovy.¹⁴⁴

Výchova a vzdělávání mají zajistit u žáků kompetence (komunikační, informační, matematické, přírodovědné, občanské, kulturní, podnikatelské, sociální, k celoživotnímu učení, řešení problémů). Důraz je kladen na znalost mateřského jazyka, tedy především slovenštiny, anglického jazyka a dalšího cizího jazyka. Zákon také klade důraz na manuální a psychomotorické schopnosti žáků, které mají vést k uplatnění na trhu práce. Výchova klade důraz na rozvoj rodinných a dalších sociálních vztahů, úctu k lidským právům a velmi silně také národní hrdost a vztah k rodné zemi, osobnímu rozvoji a seberegulaci s úctou k etickým hodnotám.¹⁴⁵

Škola by měla zohledňovat nejen tak zvané běžné žáky, ale měla by ve své činnosti brát významný zřetel na žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Pro zřízení třídy pro tyto žáky, pro vzdělávání žáků v jazyce národnostní menšiny, pro vzdělávání žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí, je nutný souhlas zřizovatele.¹⁴⁶

---

¹⁴⁴ §29 odstavec 1 zákona č. 245/2008 Z.z., školský zákon

¹⁴⁵ §4 zákona č. 245/2008 Z.z., školský zákon

¹⁴⁶ §29 odstavec 1, 9, 16 zákona č. 245/2008 Z.z., školský zákon

4. 2. 2 Zřizovatel základní školy

Podle stávajících platných zákonů¹⁴⁷ může základní školu zřídit obec, samosprávný kraj, státem registrovaná církev nebo náboženská společnost a jiná fyzická či právnická osoba. Pro možnost poskytovat stupeň vzdělání a přijímat státní dotaci je nutné, aby škola byla zařazena do sítě škol. K tomu je nutná ze strany zřizovatele žádost adresovaná Ministerstvu školství. Postup stanovený v zákoně je platný pro školy všech druhů a typů bez ohledu na jejich zřizovatele.¹⁴⁸ Rozlišují se případy, kdy zápis do rejstříku škol zakládá nebo nezakládá zvýšené nároky na státní rozpočet. Pak se liší i termíny podání příslušné žádosti, která vzniká za spolupráce ředitele školy a jejího zřizovatele.¹⁴⁹

Podle dostupných statistických údajů byl v roce 2014 celkový počet základních škol na Slovensku 2 158. Celkový počet nestátních základních škol na Slovensku je 98. Z toho církevních základních škol různým církevním subjektů a církví je 73 a základních škol ostatních soukromých zřizovatelů 25. Z celkového počtu všech základních škol jich je tedy necelých 96% zřízeno veřejným zřizovatelem.¹⁵⁰ Na Slovensku výrazně převyšuje počet veřejných škol nad školami soukromými a církevními. Soukromé a církevní školy nejsou vázány pouze na velká města, ale působí plošně na celém území Slovenska. Školy s vyučovacím jazykem národnostní menšiny se vyskytují především na jižním Slovensku, tedy v oblastech s početným maďarsky mluvícím obyvatelstvem. Z uvedené statistiky je patrný, v oblasti neveřejných zřizovatelů, větší počet církevních škol oproti školám soukromým.

Základní ideou pro vznik a rozvoj soukromých a církevních škol na Slovensku je svobodná volba vzdělávací cesty jednotlivých žáků, která odpovídá jejich osobním hodnotám, náboženskému pohledu na svět a dalším specifickým požadavkům a očekáváním. Každý žák by měl být co nejlépe připraven pro svůj osobní život a svou profesní kariéru. Základním právním východiskem je článek 2 dodatkového protokolu č. 1 Evropské smlouvy, který umožnil pluralitní systém vzdělávání, tím umožnil také fungování systému soukromých a církevních škol v novém právním prostředí Slovenské republiky.¹⁵¹

---

¹⁴⁷ §19 zákona č. 596/2003 Z.z., o státní správě a samosprávě ve školství

¹⁴⁸ §16 zákona č. 596/2003 Z.z., o státní správě a samosprávě ve školství

¹⁴⁹ https://www.slovensko.sk/sk/zivotne-situacie/zivotna-situacia/_zriadenie-skoly-zriadovatel-kto-moze-byt/

¹⁵⁰ Dostupné na: <http://www.uips.sk/prehlady-skol/statisticka-rocenka---zakladne-skoly>

¹⁵¹ http://www.sukromneskoly.sk/index.php?option=com_content&view=article&id=31&Itemid=35

Školský zákon vychází z tohoto uvedeného základního rámce a stanovuje, že výchova a vzdělávání ve Slovenské republice je založené na tomto požadovaném principu rovnosti vzdělání, které žák získá na jednotlivých školách (bez ohledu na jejího zřizovatele).¹⁵² Soukromé a církevní školy poskytují tedy rovnocenný stupeň vzdělání jako státní školy, proto jim stát poskytuje finanční dotaci podle obdobných pravidel jako státním školám. Jedinou výjimkou je, že soukromé a církevní školy mohou vybírat, na rozdíl od škol státních, školné. Určování a výši dotace upravuje zákon č. 597/2003 Z.z., novelizace školského zákona proběhla již několikrát. Stále však není podoba zákona optimální, především pro školy neveřejných zřizovatelů. Současná legislativa spíše vytváří prostředí, které je pro nestátní školy diskriminační.¹⁵³ Nevytváří zdravé konkurenční podmínky, tím znemožňuje přirozenou restrukturalizaci sítě škol. Tyto problémy se týkají především základních škol, jejichž fungování a vzdělávání školský zákon popisuje velmi podrobně. Po roce 1990 nastal intenzivní rozvoj soukromých a církevních škol, který se s postupem času zpomaloval a v současné době již ke vzniku nových církevních a soukromých škol nedochází. Není to však nasycením a stabilizací systému, ale spíše díky regulačním opatřením ze strany státu. Už v roce 1999 začalo Ministerstvo školství regulovat realizaci alternativních výchovně - vzdělávacích programů základních škol a mnohé z nich postupně zrušilo.¹⁵⁴

Případ z praxe: „Zřizovatel soukromé školy, který předkládá na Ministerstvo školství žádost o zařazení nové soukromé základní školy do sítě škol, je povinen předložit k žádosti i vyjádření místního zastupitelstva k finančnímu zabezpečení školy v dané lokalitě. Jestliže jsou rozpočty obcí velmi napjaté, není nijak jednoduché získat si jejich podporu, především písemným prohlášením, že zabezpečí její financování. Ministerstvo tedy vyžaduje od místních úřadů vyjádření, že zvládnou v neomezeném časovém horizontu financovat novou školu. Škola totiž nemůže zaniknout z důvodu nedostatku finančních prostředků, protože stát se zavázal poskytovat žákům na základních školách bezplatné vzdělávání a zároveň s tím i právo rodičů na výběr školy. Ke zřízení školy musí být také prohlášení o tom, že budoucí škola disponuje vyhovujícími prostorami pro zajištění vyučování v plném rozsahu výuky školy, i když začíná

---

¹⁵² §3 zákona č. 245/2008 Z.z., školský zákon

¹⁵³ https://www.governance.sk/assets/files/Skolsky_zakon_alternativy.pdf, strana 39

¹⁵⁴ Informácia o evidencii pokusných overovaní na základných školách v SR, ktoré sa budú hodnotiť v súlade so smernicami MŠV SR z 22.11.1993 na pokusné overovanie organizácie, foriem i obsahu výchovy a vzdelávania a spôsobu riadenia škôl. Marec 2001.

*s pouze jednou třídou. Pokud školy nemají tyto podmínky zajištěny, ministerstvo nepovolí vznik nové školy.*¹⁵⁵

Dalším příkladem tlaku státu směrem k soukromým či církevním školám je regulace specifika školy: *„Základní dvojjazyčná církevní škola v Bratislavě zřídila a provozovala dvojjazyčnou výuku žáků na 1. i 2. stupni. Školský zákon však umožňuje dvojjazyčnou výuku pouze na 2. stupni ZŠ a SŠ. Při koncipování zákona se vycházelo z předpokladu, že menší děti nezvládnou výuku ve dvou jazycích. Přestože praxe svědčila o opaku, musela škola přejít na osnovy rozšířené výuky jazyků, což byl krok zpět vzhledem k vysoké úrovni v obou jazycích, kterou žáci za předchozích osm let existence školy získali.*¹⁵⁶

4. 2. 3 Sdružení základních škol

Soukromé školy se sdružují do Asociace soukromých škol a školských zařízení Slovenské republiky.¹⁵⁷ Hlavní cíl, který si toto dobrovolné společenství vytklo, je ochrana svobodné volby vzdělávací cesty každého žáka a trvalé prosazování rovnoprávného postavení soukromých škol ve smyslu demokratických principů.

Katolické církevní základní školy, kterých je většina v případě zřizovatelů ze strany církvi a náboženských společností, se sdružují do dobrovolného Sdružení katolických škol Slovenska. Cílem je rozvoj vzájemné spolupráce mezi těmito školami, podpora a spolupráce na rovině odborné a právní. Důležitý význam sdružení spočívá v poskytování zpětné vazby zřizovatelům v oblasti výchovy, vzdělávání a katecheze a v možnosti snažší komunikace s partnerskými stavovskými organizacemi, nevládními organizacemi a odborovými institucemi, ale i s církevními školami jiných zřizovatelů.¹⁵⁸

Mimo tyto výše uvedené asociace existuje ještě Sdružení samosprávních škol Slovenska,¹⁵⁹ které sdružuje několik set škol, především veřejných zřizovatelů. Cílem sdružení je spolupracovat se zodpovědnými odbornými pracovníky ve školství a společně s nimi řešit důležité a aktuální problémy a návrhy v oblasti regionálního školství. Jde o nepolitické, nezávislé a otevřené uskupení právnických osob, které vykonávají činnost škol. Důvodem vzniku této organizace v první polovině devadesátých let dvacátého století byly

---

¹⁵⁵ Strana 39 Skolsky_zakon_alternativy.pdf

¹⁵⁶ Strana 40 Skolsky_zakon_alternativy.pdf

¹⁵⁷ http://www.sukromneskoly.sk/index.php?option=com_content&view=article&id=31&Itemid=35

¹⁵⁸ Dostupné na: <http://www.zkss.sk/index.php/stanovy>

¹⁵⁹ Dostupné na: <http://zsss.stranka.info/index.php?vid=E>

především významné změny zákonů a způsobu financování v oblasti školství, kdy ředitelé považovali za nutné a důležité společně komunikovat, předávat si zkušenosti, protože informací od zřizovatelů či školských odborů nebyl dostatek, stejně tak i prováděcí vyhlášky nepokrývaly celé spektrum činností ředitele. Pohled ze strany ředitelů škol je pro zřizovatele i pro úředníky spravující oblast regionálního školství velmi důležitý a přínosný pro zkvalitňování výchovného a vzdělávacího procesu základních škol.

4.3 Financování škol

Financování škol na Slovensku se řídí zákonem č. 597/2003 Z.z., o financování základních škol, středních škol a školských zařízení a je vícezdrojové. Výdaje škol veřejných zřizovatelů jsou hrazeny především z prostředků státního rozpočtu, z kapitoly Ministerstva školství, dále pak z prostředků poskytnutých na výkon samosprávy, z prostředků obcí a vyšších územně správních celků (krajů), případně z prostředků jiných fyzických či právnických osob, příspěvků žáků a rodičů a doplňkové (podnikatelské) činnosti školy.¹⁶⁰ Nestátní základní školy jsou financovány z prostředků státního rozpočtu, zisku z doplňkové činnosti, příspěvků od zřizovatele, darů a příspěvků od žáků a rodičů.¹⁶¹ Tyto prostředky je možné použít na financování výchovně - vzdělávacího procesu, na provoz školy, její rozvoj a řešení nastalých krizových situací. Prostředky z doplňkové činnosti je možné použít pouze pro podporu hlavní činnosti školy.¹⁶² Prostředky školám se poskytují v podobě normativu na příslušný kalendářní rok. Tento normativ je určen počtem žáků školy a skládá se z normativního příspěvku na běžný (jde o 2/3 normativu) a na nový školní rok (jde o 1/3 normativu). Tento normativ je součtem mzdového a provozního normativu. Při určování jeho výše je možné přihlídnout i k velikosti základní školy a jeho objem navýšit.¹⁶³

Zřizovatel, který je adresátem dotace, rozděluje finanční prostředky svým zřízeným školám a krajskému úřadu rozepíše jeho přerozdělení na kalendářní rok.¹⁶⁴ V případě opakujících se nákladů školy, které jsou specifické, a není možné je zohlednit v normativu dané školy, může zřizovatel požádat Ministerstvo školství o přidělení dalších finančních prostředků.¹⁶⁵ V případě veřejných zřizovatelů poskytuje prostředky na rekonstrukci školních

---

¹⁶⁰ §2 odstavec 1) zákona 597 Z.z., o financování základních škol, středních škol a školských zařízení

¹⁶¹ §2 odstavec 2) zákona 597 Z.z., o financování základních škol, středních škol a školských zařízení

¹⁶² §2 odstavec 3) zákona 597 Z.z., o financování základních škol, středních škol a školských zařízení

¹⁶³ §4 odstavec 1)-6) zákona 597 Z.z., o financování základních škol, středních škol a školských zařízení

¹⁶⁴ §4 odstavec 9) zákona 597 Z.z., o financování základních škol, středních škol a školských zařízení

¹⁶⁵ §4 odstavec 13) zákona 597 Z.z., o financování základních škol, středních škol a školských zařízení

budov a modernizaci vybavení ministerstvo financí ve spolupráci s ministerstvem školství.¹⁶⁶

Na základě dikce tohoto zákona financují žáky do 15 let věku obce a města, v případě žáků nad 15 let vyšší územně správní celky, tedy jednotlivé kraje. Financování základních škol se realizuje ze státního rozpočtu prostřednictvím krajských školských úřadů. Společným prvkem všech základních škol je financování realizované prostřednictvím zřizovatelů, kteří dostávají prostředky od krajských úřadů. Zřizovatel tedy žádá příslušný krajský školský úřad, pod který spadá jím zřizovaná škola, o finanční dotaci na mzdy a na zajištění provozu školy. Zřizovatel tyto prostředky následně přerozděluje svým zřizovaným školám. Po ukončení kalendářního účetního roku předkládá zřizovatel zprávu o hospodaření a doklady o použití poskytnuté dotace. Tyto prostředky jsou zřizovatelům poskytovány účelově, není tedy možné je použít k jinému účelu než k výchově a vzdělávání žáků. Tyto prostředky nemůže zřizovatel použít ani na zajištění chodu svých vlastních školských úřadů či odborů školství. Obce a města, která působí jako orgány státní správy, dostávají zvláštní příspěvek na zajištění funkce školských úřadů podle počtu žáků, kteří spadají do jejich kompetence. Ostatní zřizovatelé nemají na tyto prostředky nárok, musí tedy školské úřady financovat ze svých prostředků.¹⁶⁷

Financování základních církevních škol se uskutečňuje obdobným způsobem jako u škol veřejných. Podmínkou pro přidělení dotace je předložení zprávy o hospodaření školy ministerstvu školství, kterou vypracovává zřizovatel. Prostředky ze státního rozpočtu je možné použít pouze na zajištění výchovně - vzdělávacího procesu, tedy hlavní činnosti školy.¹⁶⁸ Soukromým školám je v případě nedodržení školních vzdělávacích programů, vyššího počtu žáků ve třídách a nižší než povolené odborné způsobilosti učitelů, možné snížit výši poskytnutých prostředků na kalendářní rok až o 15%, podle počtu měsíců, ve kterých docházelo k porušování zákona a zřizovatel je povinen zajistit nápravu těchto zjištěných nedostatků.¹⁶⁹

Celkové výdaje státního rozpočtu pro kapitolu vzdělávání¹⁷⁰ činily v roce 2014 celkem 990 580 156 €, z toho předškolnímu a základnímu školství jsou určeny prostředky ve výši 88 626 125 €. V přepočtu (při kurzu 28 Kč za 1 €) jde o částku 2 481 532,- Kč. Další částka

---

¹⁶⁶ §4 odstavec 18) zákona 597 Z.z., o financování základních škol, středních škol a školských zařízení

¹⁶⁷ Dostupné na: http://www.skolstvi.cirkev.cz/_d/08_04_financovani_cs_na_slovensku.doc

¹⁶⁸ §6 zákona č. 597 Z.z., o financování základních škol, středních škol a školských zařízení

¹⁶⁹ §6a odstavec 4)-6) zákona č. 597 Z.z., o financování základních škol, středních škol a školských zařízení

¹⁷⁰ Dostupné na: <http://www.rozpocet.sk/app/homepage/rozpocetVCislach/rozpocetVerejnejSpravy/statnyRozpocet/2014/>

je součástí „nespecifikovaných výdajů“, které se oproti roku 2013 zvýšily (celkové výdaje státního rozpočtu pro kapitolu vzdělávání¹⁷¹ činily v roce 2013 1 906 488 066 € z toho základnímu školství jsou určeny prostředky ve výši 837 588 011 € v přepočtu se jedná, při kurzu 27 Kč za 1 € jde o částku 22 614 876 tisíc Kč na školy všech zřizovatelů).¹⁷²

4. 4 Ředitel základní školy

4. 4. 1 Ředitel školy

Je zaměstnancem školy nebo školského zařízení, jedná v právních vztazích jménem právnické osoby školy.¹⁷³ Jeho úkolem je řídit základní školu a on jediný je tím, kdo nese odpovědnost za dodržování a realizaci státních vzdělávacích programů, dodržování učebních plánů, dodržování vzdělávacích standardů, dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, dodržování všeobecně platných právních předpisů, hodnocení zaměstnanců, úroveň výchovy a vzdělávání ve škole a oblast financování školy.¹⁷⁴

Ředitel základní školy vykonává státní správu v prvním stupni. Rozhoduje o přijetí žáka k základnímu vzdělávání, odkladu povinné školní docházky, osvobození žáka od povinnosti docházet do školy, osvobození od vzdělávání v jednotlivých předmětech. Rozhoduje o možnosti plnit povinnou školní docházku mimo území Slovenska, uložení výchovných opatření, komisionální zkoušce, o určení příspěvku zákonného zástupce žáka na částečnou úhradu nákladů na péči o žáka v základní škole a školském zařízení.¹⁷⁵

4. 4. 2 Předpoklady pro výkon funkce ředitele školy

Zákon č. 317/2009 Z.z., o pedagogických pracovnících vyjmenovává v §34 v odstavci 1) vedoucí pedagogické zaměstnance a vedoucí odborné zaměstnance školy a školského zařízení. Mezi vedoucími pedagogickými pracovníky je na prvním místě jmenován ředitel a na dalším zástupce ředitele školy. Pro vedoucího pedagogického zaměstnance jsou dále zákonem určeny specifikace.¹⁷⁶ Ředitel může zastávat svou funkci, pokud splňuje kvalifikační předpoklady pro výkon pedagogické činnosti, musí se tedy jednat o pedagogického

---

¹⁷¹ Dostupné na: <http://www.rozpocet.sk/app/homepage/rozpocetVCislach/rozpocetVerejnejspravy/statnyRozpocet/2014/>

¹⁷² Dostupné na: <http://www.rozpocet.sk/app/homepage/rozpocetVCislach/rozpocetVerejnejspravy/statnyRozpocet/2013/>

¹⁷³ §3 odstavec 6) zákona č. 596/2003 Z.z., o státní správě ve školství a školské samosprávě

¹⁷⁴ §5 odstavec 1)-2) zákona č. 596/2003 Z.z., o státní správě ve školství a školské samosprávě

¹⁷⁵ §5 odstavec 3) zákona č. 596/2003 Z.z., o státní správě ve školství a školské samosprávě

¹⁷⁶ §34 odstavec 2) zákona č. 317/2009 Z.z., o pedagogických pracovnících

zaměstnanec. Délka pedagogické praxe je pro ředitele základní školy všech zřizovatelů stanovena na minimálně pět let.¹⁷⁷

Ředitel musí do tří let od ustanovení do funkce absolvovat předepsané funkční studium a vykonat první atestaci v rámci kariérního řádu. Zajímavá je skutečnost, že funkční vzdělání není trvale platné. Je nutné jej stále prohlubovat a aktualizovat podle aktuálního stupně poznání. První absolvování funkčního vzdělání je platné po dobu sedmi let. Před jejím uplynutím je nutné absolvovat inovační vzdělání, které prodlužuje platnost tohoto funkčního předpokladu o dalších pět let.¹⁷⁸

Ředitel musí být pedagogickým pracovníkem, kterého definuje zákon jako fyzickou osobu, která vykonává pedagogickou činnost ve škole či školském zařízení. Pedagogická činnost je souborem povinností a činností, které pedagogický zaměstnanec vykonává. Především jde o výchovně - vzdělávací činnost, ale i o další povinnosti, které jsou součástí pracovního řádu dané školy. Přímá výchovně - vzdělávací činnost pedagogického pracovníka musí být zaměřena na přímou vyučovací aktivitu učitele, kterou je realizován a naplňován školní vzdělávací program dané školy, a také přímá výchovná činnost, která naplňuje a realizuje výchovné cíle a výchovný program dané školy.¹⁷⁹ Pro pedagogického pracovníka jsou dále závazné kvalifikační předpoklady (příslušný stupeň a obor vzdělání), právní bezúhonnost, zdravotní způsobilost, ovládání státního jazyka (tedy slovenštiny) a pro pedagogického pracovníka, který vyučuje některý z náboženských předmětů, také pověření podle příslušných vnitřních směrnic registrované církve či náboženské společnosti. Tyto předpoklady musí pedagogický pracovník splňovat po celou dobu své pedagogické činnosti, a tedy ředitel po celou dobu své funkce.¹⁸⁰

Součástí zákona č. 317/2009 Z.z., o pedagogických pracovnících je i stanovení kariérního systému v §46 až §57. Atestace pedagogických pracovníků slouží k ověření získaných kompetencí. Kompetence jsou vymezeny profesními standardy příslušné kategorie a podkategorie pedagogických zaměstnanců a získávají se pravidelným vzděláváním, samostudiem, ale i samotným výkonem přímé pedagogické činnosti a odborné činnosti ve škole. O první atestaci se může pedagogický zaměstnanec ucházet, pokud získal za absolvování příslušných vzdělávacích programů, podle jejich obtížnosti či za autorství

---

¹⁷⁷ §3 odstavec 5) písmeno b) zákona č. 596/2003 Z.z., o státní správě ve školství a školské samosprávě

¹⁷⁸ §34 odstavec 3 zákona č. 317/2009 Z.z., o pedagogických pracovnících

¹⁷⁹ §3 odstavec 1-3 zákona č. 317/2009 Z.z., o pedagogických pracovnících

¹⁸⁰ §6 odstavec 1a 2 zákona č. 317/2009 Z.z., o pedagogických pracovnících

učebnic a učebních textů, minimálně 30 kreditů a absolvoval přípravné atestační vzdělávání v rozsahu 60 hodin, případně získal 60 kreditů.¹⁸¹ Obsah první atestace je zaměřený na aplikaci tvořivých zkušeností pedagogického zaměstnance a dovedností při řešení odborných a metodických problémů. Atestace se skládá z atestační zkoušky před pětičlennou atestační komisí a zpracování a obhajoby písemné práce. V průběhu kalendářního roku jsou dva termíny k podání žádosti o atestaci (do 30. června a do 31. prosince).

4. 4. 3 Jmenování a odvolání ředitele školy

Jmenování do funkce ředitele školy všech zřizovatelů se řídí zákonem č. 596/2003 Z.z., o státní správě a samosprávě ve školství¹⁸² a zákonem č. 552/2003 Z.z., o výkonu práce ve veřejném zájmu.¹⁸³ Ředitel je do své funkce jmenován zřizovatelem školy na pětileté období ve spolupráci s radou školy, která navrhuje zřizovateli kandidáta, kterého zřizovatel jmenuje do 30 dnů od navržení do funkce. Je zajímavé, že návrh je pro zřizovatele školy závazný a uskutečňuje se podle pravidel výběrového řízení.¹⁸⁴

Pro výběrové řízení není právním předpisem jednoznačně specifikováno, jakým způsobem probíhá hodnocení jednotlivých kandidátů konkurzní komisí, kterou jmenuje zřizovatel v lichém počtu všech členů. Některý z nich vždy musí být zaměstnancem organizace. Konkurzní komise je v případě škol totožná s radou školy. V § 24 ods.12 tohoto zákona je pouze stanoveno, že pro platné usnesení rady školy je (v případě jmenování ředitele) potřebný nadpoloviční počet hlasů všech jejích členů. Zákon neustanovuje potřebný počet hlasů pro jednotlivé uchazeče v rámci výběrového řízení. Důležité tedy je, aby hlasovala nadpoloviční většina členů rady, nikoliv to, že nejlepší z kandidátů musí získat nadpoloviční počet hlasů všech členů rady. Na základě tohoto hlasování podává rada zřizovateli návrh na jmenování, který výsledek vyhlásí a ředitele jmenuje.¹⁸⁵

Oznámení o vyhlášení výběrového řízení musí obsahovat:¹⁸⁶ funkci, která je obsazována, název školy a jejího zřizovatele, sídlo školy, termín a místo podání žádosti a

---

¹⁸¹ §46 - §47 zákona č. 317/2009 Z.z., o pedagogických pracovnících

¹⁸² §3 odstavec 1)-6) zákona č. 596/2003 Z.z., o státní správě a samosprávě ve školství

¹⁸³ §5 zákona č. 552/2003 Z.z., o výkonu práce ve veřejném zájmu

¹⁸⁴ §4 zákona č. 596/2003 Z.z., o státní správě a samosprávě ve školství

¹⁸⁵ § 4 odst. 1 zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a § 5 ods. 3 zákona č. 552/2003 Z. z., o výkone práce vo verejnom záujme

¹⁸⁶ § 5 ods. 3 písm. a) až f) zákona č. 552/2003 Z.z., o výkonu práce ve veřejném zájmu

kvalifikační a osobní předpoklady uchazeče na funkci ředitele školy, které jsou stanoveny ve zvláštním právním předpise.¹⁸⁷ Zajištění a průběh výběrového řízení má na starost zřizovatel.

Zřizovatel domluví s ředitelem školy při jeho jmenování do funkce podmínky podle § 7 ods. 3, § 42 a 43 zákona č. 311/2001 Z. z. zákoník práce, které sepíše v pracovní smlouvě, a také mu určí platové zařazení podle zákona č. 553/2003 Z. z. o odměňování některých zaměstnanců při výkonu práce ve veřejném zájmu. Pro jmenování musí ředitel splňovat právní bezúhonnost, pedagogickou způsobilost odpovídající stupni a druhu vzdělání pro příslušný druh a typ školy. V případě, že ve škole není zřízena rada školy, nebo rada školy, nejedná ve lhůtě dvou měsíců od vyhlášení výběrového řízení, nebo byl ve dvou po sobě následujících výběrových řízeních přítomen jen jeden kandidát, pak ředitele školy jmenuje zřizovatel bez výběrového řízení.¹⁸⁸

Církev a náboženské společnosti (nebo jiná právnická či fyzická osoba) postupují při jmenování ředitele stejným způsobem jako školy veřejné. Ředitele tedy jmenuje zřizovatel na návrh rady školy na základě výběrového řízení. Na rozdíl od veřejných zřizovatelů nemusí zřizovatel návrh rady školy akceptovat, může kandidáta odmítnout a od rady školy požadovat návrh nového kandidáta. Pokud rada školy v případě církevních škol předloží zřizovateli po druhém výběrovém řízení kandidáta, který nesplňuje kritéria zřizovatele vzhledem k výchovnému zaměření školy, pak jmenuje ředitele zřizovatel bez výběrového řízení.¹⁸⁹

V této oblasti existuje rozdílný právní stav u škol veřejných zřizovatelů a zřizovatelů škol soukromých a církevních. V případě veřejných škol navrhuje zřizovateli konkrétního kandidáta rada školy, ve které jsou zastoupeni učitelé, nepedagogičtí pracovníci, rodiče a odborníci jmenovaní zřizovatelem a zřizovatel je povinen navrženého kandidáta do funkce ředitele jmenovat. Na základě dostupné diskuse je patrné, že Ministerstvu školství se tento stav nelíbí.¹⁹⁰ Bylo argumentováno tím, že radu školy ovládnou zaměstnanci školy, kteří následně rozhodují o bytí a nebytí ředitele na jeho pozici. Zřizovatelé se naproti tomu vyjadřovali, že velmi často odvolávali ředitele právě proto, že velmi tvrdě vyžadoval disciplínu a plnění pracovních povinností. Naopak samotní zaměstnanci škol, tedy učitelé, vidí tuto záležitost zcela opačně. Stav, kdy ředitel a zřizovatel ovládnou radu školy, se její

---

¹⁸⁷ Vyhláška MŠ SR č. 437/2009 Z. z., ktorou sa ustanovujú kvalifikačné predpoklady a osobitné kvalifikačné požiadavky pre jednotlivé kategórie pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov

¹⁸⁸ Dostupné na: www.minv.sk/?metodika-vyberovych-konaniBB&subor=163731

¹⁸⁹ § 3 ods. 1 písm. b) zákona č. 552/2003 Z.z., o výkonu práce ve veřejném zájmu

¹⁹⁰ Dostupné na: <http://www.teraz.sk/slovensko/obce-skoly-riaditel-vymenovanie-veto/59639-clanok.html>

kontrolní funkce stává pouze formální. Nový návrh ministerstva školství chce upravit právo zřizovatele veřejných škol do podoby práva zřizovatelů škol soukromých a církevních.

Právo veta u zřizovatelů je chápáno řadovými učiteli jako posun k politizaci školství. Je vnímáno jako omezení rozhodovací pravomoci rady školy, která je demokraticky voleným orgánem. Počet členů rady školy, které jmenuje zřizovatel, je jedna třetina. Tím má zajištěnu možnost přiměřeně vstupovat do řízení školy. Především v případě menších měst a obcí je vazba starosty a kandidáta, kteří mohou být ve vzájemném blízkém vztahu, velmi reálná.

Podmínky odvolání ředitele školy a ředitele školského zařízení jsou upraveny zákonem č. 596/2003 Z.z. o státní správě ve školství a školské samosprávě, zákon o státní správě ve školství. Zákon stanovuje povinnost odvolání ředitele v § 3 ods. 7 zákona v následujících případech:¹⁹¹

- 1) jestliže byl právoplatně odsouzený za úmyslný trestný čin,
- 2) za porušení povinností a omezení vyplývajících z § 9 a § 10 zákona č. 552/2003 Z. z. , o výkonu práce ve veřejném zájmu. Zde jde především o ustanovení ohledně doplňkové (podnikatelské) činnosti školy, výkonu jiné výdělečné činnosti ředitele, členství v kontrolních a dozorčích radách a ustanovení, která se týkají majetkového přiznání ředitele školy,
- 3) za závažné porušení všeobecně závazných právních předpisů (např. zákona č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlech veřejné správy, zákona č. 314/2001 Z. z. o požární ochraně, zákona č. 124/2006 Z. z. o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci, zákona č. 138/1991 Zb. o majetku obcí),
- 4) na návrh hlavního školního inspektora, podle § 12 ods. 3 písm. f) zákona o státní správě ve školství,
- 5) pokud nesplňuje kvalifikační předpoklady podle § 3 ods. 5) zákona o státní správě ve školství.

Mimo povinnost odvolat ředitele školy pro nesplnění výše uvedených důvodů může zřizovatel ředitele odvolat podle § 3 ods. 8 zákona o státní správě ve školství také:

- 1) na návrh rady školy podle § 24 ods. 5 písm. c) zákona o státní správě a samosprávě ve školství,

---

¹⁹¹ Dostupné na: http://www.isamosprava.sk/clanok-0-301/_Obec_Skoly_Odvolanie_riaditela_skoly_obcou_ako_zriadovatelom.html

- 2) pokud neabsolvuje v termínu určeném § 5 odstavec 9) zákona o státní správě a samosprávě ve školství do jednoho roku od jmenování do funkce přípravu pro vedoucí pedagogické pracovníky podle vyhlášky č. 455/2009 Z.z, o trvalém vzdělávání pedagogických a odborných pracovníků,
- 3) na návrh ministra školství, jestliže budou zjištěny závažné nedostatky jednání podle § 14 ods. 6 písm. j) a l) zákona o státní správě a samosprávě ve školství.

Jedním z nejčastějších důvodů odvolání ředitele je odvolání na návrh rady školy podle § 3 ods. 8 písm. a) zákona o státní správě a samosprávě ve školství. Tento návrh musí být v souladu s § 24 ods. 5 písm. c) zákona odůvodněný. Současný platný právní řád však nevyjmenovává důvody, pro které může rada školy podat zřizovateli návrh na odvolání. Z tohoto důvodu není rada školy jako poradní a samosprávný orgán školy omezena v návrhu zřizovateli na odvolání ředitele školy.¹⁹² Zákon také nepožaduje, aby zřizovatel zkoumal při rozhodování o odvolání ředitele závažnost porušení právních předpisů nebo charakter neplnění povinností plynoucích z funkce ředitele školy. Ve smyslu ustanovení zákona je již samotným důvodem odvolání ředitele podání návrhu radou školy zřizovateli. Zřizovatel má právo samostatně rozhodnout, zda ředitele školy odvolá na základě návrhu podaného radou školy či nikoli. V tomto rozhodnutí není povinen zohledňovat jakékoliv podmínky či zákonná omezení.¹⁹³ „Právní úkon vykonaný zřizovatelem – odvolání z funkce ředitele školy pro svou formální platnost nevyžaduje uvedení důvodů, a proto je nutné ho vykládat jako projev vůle směřující k zániku práva, které právní předpis s tímto jednáním spojuje. Pro jeho platnost je dostačující jeho určitost a srozumitelnost, jejichž splnění je dané uvedením konkrétního ustanovení zákona, který přímo dává zřizovateli oprávnění odvolat ředitele školy z funkce.“¹⁹⁴

Podle stávající právní úpravy může zřizovatel v případě porušení finanční disciplíny či právních předpisů ředitele odvolat z funkce. Na základě těchto důvodů se nemůže dále ucházet o pozici ředitele školy. Tyto skutečnosti poskytují zřizovatelům dostatečnou pojistku pro možnost odvolání ředitele. Důležitým argumentem podporujícím tuto legislativní změnu je skutečnost, že za školu je v důsledku odpovědný zřizovatel, a tak by měl svobodně rozhodovat o tom, kdo bude školu řídit. Požadavky na kandidáta má stanovit rada školy, která

---

¹⁹²http://www.isamosprava.sk/clanok-0-301/_Obec_Skoly_Odvolanie_riaditeľa_skoly_obcou_ako_zriadovateľom.html

¹⁹³ srov. § 3 ods. 8 písm. a) zákona č. 596/2003 Z.z, o státní správě ve školství

¹⁹⁴ Nejvyšší soud SR v rozsudku ze dne 25.02.2009, sp. zn. 5 Cdo 253/2007

by však neměla mít konečné slovo. Tato otázka je mezi pedagogickou veřejností diskutována a bude potřeba ji do budoucna jasně definovat, odůvodnit a právně zajistit.¹⁹⁵

4. 4. 4 Kompetence a úkoly ředitele školy

Kompetence ředitele školy jsou souborem schopností, způsobilostí, pravomocí a povinností vedoucího pedagogického pracovníka, které jsou potřebné pro výkon této funkce a které mají vliv na fungování školy. V souvislosti s větší autonomií školy musí ředitel zvyšovat své kompetence v dovednostech rozvoje školy, personálního řízení, využívání finančních prostředků, styku s veřejností a zřizovatelem a především k hodnocení kvality a efektivnosti práce své, ostatních zaměstnanců školy i školy samotné.

Škola je živý organismus, instituce, která vyžaduje cílevědomé a soustavné vedení a řízení procesů, které zabezpečují činnost školy. Výchovně - vzdělávací proces je velmi obtížný. V základní škole se pracuje s žáky, mladými lidmi, kteří se formují. Je tedy nutné se při této práci co nejvíce vyvarovat chyb, které by byly pro školu, jednotlivé žáky, ale i pro ředitele, učitele a zřizovatele nepříznivé. Proto je nutné ve škole vytvořit především kvalitní pedagogický sbor v čele s kvalitním ředitelem školy.

Povinnosti, odpovědnost a rozhodovací pravomoci ředitele školy a ředitele školského zařízení jsou stanoveny v § 5 zákona č. 596/ 2003 Z.z., o státní správě a samosprávě ve školství.

Školský zákon stanovuje seznam pedagogické dokumentace,¹⁹⁶ která se musí ve škole nacházet a za jejíž zajištění zodpovídá ředitel a v některých případech i zřizovatel. Existuje zde tedy vazba na vzájemnou spolupráci a rozvoj vztahů. Její zpracování a kvalita také mohou být prostředkem, skrze který může zřizovatel či státní orgány hodnotit práci ředitele školy, tím i jejich vzájemný vztah, a tak přispět k jeho zlepšení. Ve vztahu ke zřizovateli je ze zákona důležitá především odpovědnost ředitele za dodržování státních vzdělávacích programů, školního vzdělávacího programu, ročního plánu, úroveň vzdělávacího procesu, hodnocení učitelů, nakládání s finančními prostředky přidělenými státem na zajištění výchovy a vzdělávání.¹⁹⁷ Nedostatky v práci ředitele by se mohly promítat i do hodnocení vztahů státních orgánů a jednotlivých zřizovatelů.

---

¹⁹⁵ Dostupné na: <http://www.teraz.sk/slovensko/obce-skoly-riaditel-vymenovanie-veto/59639-clanok.html>

¹⁹⁶ §11 odstavec 1) – 4) zákona č. 245/2008 Z.z., školský zákon

¹⁹⁷ §5 odstavec 2) zákona č. 245/2008 Z.z., školský zákon

4. 4. 5 Srovnání úkolů zřizovatele a ředitele podle zákona

1) Zákon č. 596/2003 Z.z., o státní správě a samosprávě ve školství

zřizovatel	ředitel
• jmenuje a odvolává ředitele • dohaduje podmínky a určuje platové náležitosti ředitele školy • vyhlašuje výběrové řízení na místo ředitele školy	
Projednává s radou školy a s ředitelem školy: • koncepci rozvoje školy • návrh rozpisu finančních prostředků přidělených škole • personální, materiální a sociální podmínky zaměstnanců školy • požadavky zřizovatele a místní obce na zkvalitnění péče o žáky a výchovně - vzdělávacích služeb školy a z tohoto důvodů zvýšených • zprávu o výsledcích výchovně - vzdělávací činnosti a podmínkách školy	Ředitel předkládá zřizovateli a radě školy ke schválení: • koncepční záměr rozvoje školy minimálně na dva roky a každý rok jeho vyhodnocení • návrh rozpočtu školy • zprávu o pedagogicko - organizačním a materiálně - technickém zabezpečení školy • návrhy na počty přijímaných žáků • návrh na zavedení nových vzdělávacích oborů • návrh na doplňkovou (podnikatelskou) činnost školy • zprávu o výchovně - vzdělávací činnosti, jejích výsledcích a podmínkách • zprávu o výsledcích hospodaření školy
Zřizovatel může požádat o schválení školního vzdělávacího programu	Návrh školního vzdělávacího programu a výchovného programu školy
• kontroluje dodržování všeobecně platných právních předpisů v oblasti výchovy a vzdělávání • vydává organizační pokyny pro ředitele na příslušný školní rok	Majetkové přiznání ředitele

• poskytuje odbornou, poradenskou a právní pomoc školám • vede personální agendu ředitelů škol • projednává školní vzdělávací a výchovný program školy	
Sestavuje návrh rozpisu finančních prostředků přidělených ze školských úřadů školám, které zřizuje.	Odpovědnost za řádné využití přidělených finančních prostředků.
Zřizovatelé škol poskytují čtvrtletně Ministerstvu školství prostřednictvím krajských školských úřadů údaje o počtu zaměstnanců, o vyplacení mzdových prostředků, čerpání prostředků ze státního rozpočtu a z mimorozpočtových zdrojů.	Poskytnou ministerstvu prostřednictvím krajských školských úřadů údaje stavu škol k 15.září, především počet žáků, počet zaměstnanců a jejich kvalifikaci, věkovou strukturu žáků, členění podle vyučovaného jazyka a další.

2) Zákon č. 317/2009 Z.z., o pedagogických zaměstnancích a odborných zaměstnancích

Atestace ředitele – nutný souhlas a podpis zřizovatele.	Strukturu kariérních pozic ve škole určí ředitel ve vnitřním předpise po projednání v pedagogické radě a se zřizovatelem. Vydává roční plán stálého vzdělávání učitelů.
Údaje ze škol poskytuje příslušnému orgánu státní správy ve školství.	Vede registr zaměstnanců, pravidelně informuje zřizovatele o změnách.

3) Zákon č. 597/2003 Z.z., o financování základních škol, středních škol a školských zařízení

Veřejný zřizovatel rozepíše finanční prostředky na kalendářní rok pro ním zřizované školy. V této oblasti spolupracuje se statutárními zástupci škol.	Školy, které jsou právnické osoby, vypracovávají pro zřizovatele zprávu o svém hospodaření za uplynulý kalendářní rok.
Do 15. dubna předkládá krajskému	

školskému úřadu souhrnnou zprávu o hospodaření za předcházející kalendářní rok.	

4. 5 Církevní školy

Církevní školy a z nich školy katolických zřizovatelů tvoří nejpočetnější část jejich počtu. Proto se dále bude práce zaměřovat především na rámec a vztahy ředitele a zřizovatele v rámci katolických církevních škol.

Papežský dokument *Katolická škola* definuje funkci církevní školy takto: „*Církevní škola je místem, kde se celkově formuje osobnost žáků soustavným a kritickým osvojováním kultury. Škola je totiž výsadním místem celkového zvyšování úrovně, a to živoucím a prožívaným přístupem ke kulturnímu dědictví.*“¹⁹⁸ Církevní škola není vyhrazena jen žákům z katolického prostředí, ale i žákům z jiných křesťanských církví, příslušníkům jiných náboženství i nevěřícím. Toto je možné označit za důležitý argument pro rovnoprávnost církevních a veřejných škol, a také podporu ze strany státu. Všichni ale musí respektovat specifický křesťanský a katolický charakter školy a její kurikulum, které v podstatě vždy obsahuje předmět obsahující katolickou věrouku a biblistiku. Existence církevních škol zajišťuje pluralismus ve výchově, svobodu a nezadatelné právo katolických rodin, které chtějí svým dětem zajistit křesťanské a hodnotově akceptovatelné vzdělání a výchovu.¹⁹⁹ Církevní školy katolických zřizovatelů tvoří na Slovensku opět většinu všech církevních škol. Dokumenty a východiska, kterými se jejich ředitelé řídí, jsou pro všechny tyto školy jednotné a závazné. V případě církevních škol ostatních zřizovatelů, kterých je menší počet, jsou jejich cíle a specifika velmi roztržité, proto je tato kapitola zaměřena především na školy katolických církevních zřizovatelů.

Církevní škola vnímá a rozvíjí člověka v celé jeho komplexnosti. Vzorem výchovy a vzdělávání je ideál Ježíše Krista, dokonalého člověka, ale i vtěleného Boha, ve kterém jsou všechny lidské hodnoty naplněny a sjednoceny. Cílem výchovy je tedy člověk prosociální, ctnostný a orientovaný v realitě současného světa.²⁰⁰ „*Z těchto předpokladů je možno odvodit povinnosti a program katolické školy. Povinnosti mohou být stručně vyjádřeny jako závazné úsilí uskutečňovat spojení kultury a víry na jedné straně, víry a života na straně druhé. První spojení se uskutečňuje osvojováním znalostí různých oborů ve světle poselství evangelia,*

¹⁹⁸ Ustanovení článku 26 *Katolická škola* (Kongregace pro katolickou výchovu, 1977; česky ČBK, 1994)

¹⁹⁹ Srov. CIC kánon 797

²⁰⁰ Kongregace pro katolickou výchovu, *Katolická škola*, článek 35 a 36

druhé získáváním ctností pro křesťana příznačných.“²⁰¹ Církevní škola tím přispívá ke dvěma důležitým skutečnostem - naplňuje úkol církve v hlásání evangelia a je místem dialogu mezi církví a společností.²⁰² Myšlenku vzájemného dialogu a obohacení rozvíjí exhortace, povzbuzení určité skupině lidí uvnitř církve Jana Pavla II. *Familiaris consortio*²⁰³ a její myšlenky rozvíjející *Charta práv rodiny*.²⁰⁴

4. 5. 1 Rámec činnosti církevních škol

Níže je uveden výčet zákonů, které jsou platné pro obecný právní rámec fungování církevního školství, a také církevní dokumenty, které jsou pro katolické školy závazné:

Zákon č. 394/2004 Z. z., Smlouva mezi Slovenskou republikou a Svatým stolcem o katolické výchově a vzdělávání

Zákon č. 395/2004 Z. z. Dohoda mezi Slovenskou republikou a registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi o náboženské výchově a vzdělávání

Kodex kánonického práva

Kongregace pro katolickou výchovu: Katolický laik jako svědek víry ve škole

Kongregace pro katolickou výchovu: Náboženský rozměr výchovy v katolické škole

Kongregace pro katolickou výchovu: Katolická škola

Kongregace pro katolickou výchovu: Katolická škola na prahu třetího tisíciletí

Dokumenty Druhého vatikánského koncilu: Gravissimum educationis

ECAV: Církevní zákon c.3 o církevním školství a vyučování náboženství

4. 5. 2 Vztah ředitele a zřizovatele církevní školy

Vztah ředitele a zřizovatele na církevní škole zřízené katolickou církví je stanoven v článku I dokumentu o katolické výchově a vzdělávání.²⁰⁵ Katolickou školou a katolickým školským zařízením je církevní škola a církevní školské zařízení zřízené nebo uznané místním diecézním biskupem, jeho generálním vikářem nebo představeným náboženské společnosti v souladu s právním řádem Slovenské republiky. Na základě tohoto dokumentu má zřizovatel katolické školy právo jmenovat a odvolat jejího ředitele v souladu s podmínkami

²⁰¹ Ustanovení článku 37 Katolická škola (Kongregace pro katolickou výchovu, 1977; česky ČBK, 1994)

²⁰² Srov. CIC kánon 795

²⁰³ Sov. článek 37, 40, Jan Pavel II, *Familiaris consortio*, na: <http://www.kebrle.cz/katdocs/FamiliarisConsortio.htm>

²⁰⁴ Srov. článek 5,7, *Charta práv rodiny*, na: <http://www.teologicketexty.cz/casopis/1990-5/Charta-prav-rodiny.html>

²⁰⁵ Oznámení Ministerstva zahraničních věcí SR č. 394/2004 Z. z. – Smlouva mezi Slovenskou republikou a Svatým stolcem o katolické výchově a vzdělávání

ustanovenými právním řádem Slovenské republiky. Zřizovatel církevní školy je postaven na stejnou úroveň zřizovateli veřejnému. Schvaluje kritéria přijímání žáků ke studiu na katolických středních školách, která nečiní rozdíly mezi náboženskou konfesí jednotlivých žáků, ale nutně stanovuje a formuluje jisté podmínky a předpoklady pro vzdělávání na církevní škole. Ředitel školy schvaluje vnitřní řád katolické školy v souladu s podmínkami ustanovenými v právním řádu Slovenské republiky a v souladu se zásadami katolické výchovy a vzdělávání, které vycházejí ze základních církevních dokumentů.

V článku II téhož dokumentu je přiznáno právo zřizovatele (po dohodě s ředitelem) organizovat v prostorách školy jiné, mimovýukové aktivity, které doplňují vyučování katolického náboženství (obdobně to platí i pro školy nekatolických církevních zřizovatelů). Většinou jde o duchovní aktivity, které jsou výhradně dobrovolné, žádný z žáků školy k nim není nucen. Škola se tak stává mnohem intenzivněji místem výchovy a centrem komunitního života obce či daného místního společenství.

4. 5. 3 Církevní školy, jejich výchova a specifika

Církevní školy jsou významným prostředkem a pomocí rodičům při předávání křesťanských hodnot a formování osobnosti žáků. Je nutné, aby rodičům byla dána skutečná svoboda při volbě školy pro jejich dítě. Proto je nutné, aby se věřící křesťané přičiňovali o to, aby stát tuto svobodu respektoval, zajišťoval a hájil. Mají se domáhat zákonů, které jim toto právo zajistí. Cílem má být etická formace mládeže a zajištění její náboženské a mravní výchovy podle svědomí rodičů, které zajistí samotné školy.²⁰⁶

Katolická církev na Slovensku vydala vlastní dokument *Deklarace o katolickém školství*,²⁰⁷ který je závazný pro školy všech katolických zřizovatelů. Zmiňuje několik důležitých bodů. Z pozice zřizovatele je od ředitele, ale i od ostatních pedagogů působících ve škole, vyžadováno několik specifík, která jsou pro církevní školu podstatná. Učitel je tím, kdo nejvíce přispívá k charakteru církevní školy, proto pro možnost vyučování jakéhokoliv předmětu je nutné naplnit nejen odbornou a pedagogickou kvalifikaci, ale je také nutný kanonický souhlas místního diecézního biskupa. Pro získání kanonického souhlasu je nutné, aby učitel:

- a) vynikal pravou naukou, svědectvím křesťanského života a pedagogickými dovednostmi

---

²⁰⁶ Dostupné na: <http://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/cirkevne-skoly-a-vychova>

²⁰⁷ Dostupné na: <http://www.ke-arcidieceza.sk/wp-content/uploads/2011/03/Deklar%C3%A1cia-o-katol%C3%ADckom-%C5%A1kolstve.pdf>

- b) vedl spořádaný rodinný a osobní život
- c) měl potřebnou odbornou kvalifikaci
- d) byl zralý lidsky, psychicky a křesťansky
- e) usiloval o svátostný život
- f) měl korektní vztah k dětem
- g) nebyl trestaný za trestný čin ²⁰⁸

Jde tedy o důraz na pedagogický, osobnostní a duchovní růst všech učitelů školy, aby svěřeným žákům dávali dobrý příklad lidského i křesťanského života. Učitel náboženství musí mimo tento souhlas získat kanonickou misi, která ho opravňuje k vyučování náboženských předmětů.

Přijímání nových pedagogických zaměstnanců na církevní školu probíhá vždy formou výběrového řízení při splnění odborných kvalifikačních a kanonických podmínek. Součástí výběrové komise je vždy ředitel diecézního školského úřadu, psycholog, vedoucí učitel předmětu a školní kaplan. Každá katolická škola má svého školního kaplana, kterého jmenuje diecézní biskup. Jeho prvotním úkolem je zajištění duchovního vedení a směřování školy. Koordinuje formační program školy, zajišťuje pastorační a svátostné potřeby žáků a učitelů, náboženskou formaci žáků a učitelů, vede duchovní obnovy a bohoslužby. Úkolem kaplana tedy není vyučovat náboženství, i když tomu tak v některých případech může být.

4. 6 Další subjekty vztahu ředitele a zřizovatele základní školy

Samosprávný kraj v oblasti výchovy a vzdělávání velmi úzce spolupracuje s řediteli svých škol a společně s nimi vytváří vhodné podmínky pro jejich zajištění. Proto poskytuje právní poradenství ředitelům škol, které zřizuje a vede personální agendu ředitelů škol. Dále projednává a spolupracuje s ředitelem v otázkách pedagogicko - organizačního a personálního zajištění chodu školy, návrhu rozpisu finančních prostředků přidělených krajským školským úřadem a na zprávě o výchově - vzdělávací činnosti školy. Také je důležitá jeho spolupráce s obcemi a školskými úřady dalších zřizovatelů, kteří zřídili školu na jejich správním území.²⁰⁹ Obdobně spolupracují i neveřejné školy se svými zřizovateli. Problém u zřizovatelů menšího počtu škol je v absenci příslušného vlastního školského či poradenského odboru pro školy. V rámci katolické církve je pravidlem, že každá územně správní jednotka, tedy diecéze,

---

²⁰⁸ Odstavec 23 Deklarace o katolickém školství

²⁰⁹ Dostupné na: <http://www.uspesnaskola.sk/vztah-zriadovateľa-a-skoly-skolskeho-zariadenia-posledna-cast-3/>

zřizuje vlastní odbor školství, který spolupracuje se školami všech katolických církevních zřizovatelů na jejím území.

Státní vzdělávací programy vymezují povinný obsah výchovy a vzdělávání na základních školách a slouží jako základní dokument, na jehož základě jednotlivé školy vytvářejí své školní vzdělávací programy. Zřizovatelům je dána pravomoc schvalovat školní vzdělávací programy svých škol po jeho projednání v pedagogické radě a radě školy.²¹⁰ Zde je dán zřizovatelům prostor korigovat jeho znění, aby program odrážel specifikum školy. To však klade na zřizovatele velké nároky po stránce odborné a pedagogické, protože jde o stěžejní dokument školy.

Další kompetencí zřizovatele ve vztahu ke škole je zajištění plnění povinné školní docházky. To platí především pro obce, ve kterých mají děti podléhající plnění docházky své trvalé bydliště.²¹¹ Proto je povinností ředitele ohlásit zřizovateli spádové školy, že přijal žáka z jejich spádového obvodu.²¹²

Se změnou nového školského zákona byly sníženy maximální počty žáků ve třídách v prvním ročníku z 29 na 22, ve druhém až čtvrtém ročníku z 34 na 25 a v pátém až devátém ročníku z 34 na 28. Tato skutečnost staví samotné školy i zřizovatele před nové problémy, které mohou souviset s nedostatkem prostor v budově školy a zvýšenými výdaji na mzdové prostředky při zvýšení počtu tříd a stejném počtu žáků ve škole.²¹³ Současně také obce musí zohledňovat minimální počet žáků, kteří musí navštěvovat zřízenou základní školu.²¹⁴

4. 6. 1 Státní školní inspekce

Jedním ze subjektů, který vstupuje do vztahu ředitele školy a zřizovatele, je státní školní inspekce Slovenské republiky, která byla zřízena 1. ledna 2000. Její fungování definuje zákon 596/2003 Z.z., o státní správě a samosprávě ve školství.²¹⁵ Ve své činnosti je nezávislá a jako orgán státní správy ve školství plní funkci kontroly státu nad úrovní řízení pedagogického procesu, nad úrovní výchovy a vzdělávání a podmínkami materiálního a technického zajištění vyučování.²¹⁶ Zákon stanovuje obecné normy, které mají především

---

²¹⁰ §7 zákona č. 245/2008 Z.z., školský zákon

²¹¹ §6 zákona č. 245/2008 Z.z., školský zákon

²¹² § 20 odstavec 5) zákona č. 245/2008 Z.z., školský zákon

²¹³ <http://www.zmoshp.sk/content/view/72/43/>

²¹⁴ §30 zákona č. 245/2008 Z.z., školský zákon

²¹⁵ Srov. §12-§13 zákona č. 596/2003 Z.z., o státní správě a samosprávě ve školství

²¹⁶ <http://www.ssiba.sk/Default.aspx?text=g&id=33&lang=sk>

poskytnout objektivní informace o stavu a úrovni výchovy a vzdělávání na jednotlivých školách, ale i v celém státním vzdělávacím systému. S tím souvisí soulad školních a státních vzdělávacích programů. Také se zaměřuje na kontrolu pedagogické dokumentace a dokumentace školy a na nakládání s finančními prostředky poskytnutými škole na výchovu a vzdělávání formou dotace a obecné dodržování platných právních předpisů. Mimo vlastní hodnocení škol se také zabývá stížnostmi a peticemi na jednotlivé školy či ředitele škol s cílem zvyšování kvality výchovy a vzdělávání.

Ve vztahu k řediteli školy kontroluje Státní školní inspekce všechny činnosti, za které je ředitel podle zákona zodpovědný (učební plány, vzdělávání učitelů, nakládání s finančními prostředky, jednání z pozice státní správy...).²¹⁷ Vůči závěrům inspekční činnosti se může ředitel školy odvolat²¹⁸ a ve svém vyjádření může zohlednit i připomínky členů pedagogického sboru školy. Při zjištění závažných nedostatků ve výchovně - vzdělávací oblasti může vrchní inspektor podat ministerstvu školství návrh na vyřazení školy z rejstříku škol, to vše po projednání se zřizovatelem dané školy,²¹⁹ nebo podat zřizovateli návrh na odvolání ředitele školy.²²⁰ Státní školní inspekce může také kontrolovat výuku předmětu náboženství nebo náboženská nauka. K tomu je nutné nejen pověření hlavního inspektora, ale také pověření příslušné církve nebo náboženské společnosti.²²¹

4. 6. 2 Rada školy

Je samosprávný orgán školy nebo školského zařízení. Volby do ní vyhlašuje a provádí zřizovatel, který také určuje počet jejích členů. Členy rady jsou voleni zástupci pedagogických zaměstnanců, ostatních zaměstnanců školy, rodičů a jmenovaní zástupci zřizovatele. Její funkce a úkoly se řídí vyhláškou Ministerstva školství SR č. 291/2004 Z.z., která řeší její složení, finanční zabezpečení a vazbu na další právní předpisy. Vznik školské rady ve školách zajišťuje zřizovatel ve spolupráci s ředitelem školy. Rada zajišťuje výběrové řízení na funkci ředitele školy, navrhuje zřizovateli nejvhodnějšího kandidáta, předkládá návrh na odvolání ředitele. Rada školy se vyjadřuje k návrhu počtu přijímaných žáků, k návrhu školního vzdělávacího programu, k rozpočtu školy, ke zprávě o výchovně -

---

²¹⁷ Srov. § 5 zákona č. 596/2003 Z. z. o státní správě a samosprávě ve školství

²¹⁸ Srov. § 9 písm. c) vyhlášky MŠ SR č. 137/2005 Z. z. o školní inspekci

²¹⁹ Srov. §12 odstavec 3) písmeno c) zákona č. 596/2003 Z.z., o státní správě a samosprávě ve školství

²²⁰ Srov. §12 odstavec 3) písmeno f) zákona č. 596/2003 Z.z., o státní správě a samosprávě ve školství

²²¹ Srov. §13 odstavec 3) zákona č. 596/2003 Z.z., o státní správě a samosprávě ve školství

vzdělávacím procesu, jeho výsledcích a podmínkách ke vzdělávání ve škole, ke koncepčním záměrům rozvoje školy a k dalším právně vymezeným oblastem.²²²

Ředitel základní školy tedy předkládá radě školy k vyjádření a zřizovateli školy ke schválení: a) návrhy na počty přijímaných žáků do jednotlivých tříd; b) návrhy na úpravy v učebních plánech a ve skladbě vyučovaných volitelných a nepovinných předmětů a předpokládané počty žáků v těchto předmětech; c) návrh rozpočtu školy; d) návrh na vykonávání doplňkové (podnikatelské) činnosti školy nebo školského zařízení; e) zprávu o výchovně - vzdělávací činnosti, jejich výsledcích a podmínkách; f) zprávu o výsledcích hospodaření školy nebo školského zařízení; g) koncepční záměr rozvoje školy nebo školského zařízení minimálně na dva roky a každoročně jeho vyhodnocení; h) informaci o pedagogicko - organizačním a materiálně - technickém zabezpečení výchovně - vzdělávacího procesu na následující školní rok.

4. 7 Hodnocení a odměňování ředitele školy zřizovatelem

Zřizovatel školy má povinnost hodnotit ředitele zřizované školy.²²³ Cílem hodnocení jeho práce je nejen získání přehledu o naplňování výchovných a vzdělávacích cílů školy, ale také dostatek informací k provádění korektivního jednání, seznámení s manažerskými kvalitami ředitele, a také podklady pro vhodnou motivaci ředitele. Většinou je hodnocení realizováno za pomoci hodnoticího dotazníku, kde jsou k jednotlivým kritériím přiřazovány body – viz příloha 4. Hodnocení probíhá v různém časovém intervalu (nejčastěji jedenkrát v průběhu školního roku). Hodnoceny bývají oblasti kvality řídicí práce, znalost a dodržování obecně platných předpisů, plánování, tvorba projektů, úspěšnost žáků, prezentace školy, spolupráce s rodiči, účelné a efektivní nakládání s finančními prostředky a další. Metody hodnocení jsou různé, závisí to na hodnocené oblasti. Může jít například o pozorování, porovnávání, inspekční zprávy, hodnocení radou školy.²²⁴ Na základě tohoto hodnocení je ředitel školy odměňován.

4. 8 Vstup zřizovatele do složení pedagogického sboru a obsahu kurikula

Zřizovateli základní školy nepřísluší právo přímého zásahu do výběru zaměstnanců, které přijímá ředitel školy. Žádné zákonné opatření nedává zřizovatelům tuto možnost. Ve

---

²²² § 5 odst. 7 zákona 596 /2003 Z.z., o státní správě ve školství a školské samosprávě

²²³ § 6 odstavec 23 zákona č. 596/2003 Z.z., o státní správě ve školství a školské samosprávě

²²⁴ Dostupné na: http://www.nitra.sk/e107_files/files/Zasady_hodnotenia_veducich_pedagogickych_zamestnancov.pdf; http://dsu.bbdieca.sk/?wpfb_dl=4

vztahu k personálnímu složení zaměstnanců školy je pozice zřizovatele omezena jen na spolupráci, kterou definují § 6 ods. 8 písm. j) a § 6 ods. 18 písm. c) zákona č. 596/2003 Z. z., o státní správě ve školství a školské samosprávě. Konkrétně je stanoveno, že v oblasti výchovy a vzdělávání ve školách a školských zařízeních spolupracuje zřizovatel s ředitelem školy při zabezpečení personálního obsazení školy pedagogickými a nepedagogickými zaměstnanci.²²⁵ Dále je stanoveno, že zřizovatel projednává s ředitelem školy především personální, materiální a sociální podmínky zaměstnanců školy.²²⁶ Zákon rozlišuje školy bez právní subjektivity a s právní subjektivou. V případě škol bez právní subjektivity je uznána možnost spolupráce a řešení personálních otázek zřizovatele a ředitele školy, v případě škol s právní subjektivou není personální zajištění v působnosti zřizovatele školy, ale pouze ředitele. Zřizovateli tedy nepřísluší rozhodné slovo ve výběru zaměstnanců školy.²²⁷

Výjimkou jsou katolické církevní školy, kdy každý z učitelů jakéhokoliv předmětu musí mít od místního biskupa dovolu, kanonický souhlas s výukou na církevní škole. Tímto způsobem tedy církevní zřizovatel nepřímo ovlivňuje výběr učitelů pro církevní školu udělením či neudělením kanonického souhlasu, při splnění či nesplnění stanovených podmínek, které charakterizují jeho osobnostní, mravní a náboženské kvality.

Možný vstup zřizovatele do obsahu kurikula je dán pravidly a rámcem vzdělávacích programů, ke kterým má možnost se vyjadřovat buď přímo, nebo také prostřednictvím rady školy, ve které má své zástupce.

---

²²⁵ § 6 odst. 8 písmeno j) zákona č. 596/2003 Z. z., o státní správě ve školství a školské samosprávě

²²⁶ § 6 odst. 18 písmeno c) zákona č. 596/2003 Z. z., o státní správě ve školství a školské samosprávě

²²⁷ Dostupné na: <http://www.epi.sk/prikklad-z-praxe/kompetencie-starostu-ako-zriadovateľa-zs-s-ms.aspx>

5 Srovnání vztahů a jejich podmínek u ředitele a zřizovatele v ČR a SR

V této kapitole je po předcházejícím postupném výčtu a specifikaci právních norem, které ovlivňují a specifikují vztahy mezi všemi typy zřizovatelů a ředitelem, platných pro oblast školství v České republice a na Slovensku, uvedeno srovnání některých konkrétních oblastí, které se promítají do těchto vztahů a které mezi nimi utvářejí specifický vztah. Budou popsána jednotlivá specifika v obou zemích s poukazem na oblasti, které jsou společné a na oblasti, které jsou rozdílné. V některých podrobnějších komentářích s odkazem na právní normy. Součástí tohoto srovnání je i okomentování příslušné oblasti a hodnocení právní úpravy, která se jeví autorovi této práce subjektivně jako vhodnější. Na základě výzkumu je možné prohlásit, že základní vztahy mezi ředitelem a zřizovatelem jako právníckými a za jistých okolností i fyzickými osobami jsou v obou zemích totožné.

5. 1 Obecný právní rámec

Na počátku rozdělení České a Slovenské federativní republiky v roce 1993 byla podoba školského zákona a dalších zákonů týkajících se školského systému totožná. V průběhu následujících dvaceti let došlo jak na Slovensku, tak i v České republice nejdříve k dílčím novelám stávajících zákonů a posléze k vydání školských zákonů zcela nových, které souvisely jednak s vývojem a společenskými změnami v obou zemích, ale také s výraznými celosvětovými změnami v oblasti školství, v nových vzdělávacích důzazech a kompetencích. Školská reforma souvisela v obou zemích se vstupem do Evropské unie, obecnou změnou kurikula, globalizací a nutností prostupnosti vzdělávacího systému, a také účastí na mezinárodních srovnávacích výzkumech průběhu a výsledků vzdělávání, které odhalily nedostatky a nastínily potřebné změny.²²⁸

Cíle vzdělávání základních škol v České republice a na Slovensku jsou v podstatě totožné s tím, že slovenský školský zákon mimo společné cíle zdůrazňuje navíc také národní hrdost a vztah k rodné zemi. Tento důraz se může jevit jako silně nacionální a konzervativní, ale vzhledem k historickému vývoji a tradici, na které je školství a celá společnost na Slovensku postavena, je pochopitelný a obhajitelný. Preambule Ústavy České republiky hovoří o tom, že jako občané máme být „...věrni všem dobrým tradicím dávné státnosti zemí Koruny české... a odhodláni společně střežit a rozvíjet zděděné přírodní a kulturní, hmotné a

---

²²⁸ Dostupné na: <http://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/PISA>

duchovní bohatství...“²²⁹ Je zajímavé, že se tento aspekt vztahu k vlastní zemi obsažený v ústavě do českého školského zákona nedostal (na rozdíl od Slovenska), kde ústava také zdůrazňuje národní tradici a sebeurčení.²³⁰

Zcela nový školský zákon byl v České republice vyhlášen již v roce 2004, na Slovensku o pět let později (tedy v roce 2009). Podobu těchto zákonů se nepodařilo ani v jedné zemi vytvořit a formulovat do ideální podoby, proto se v obou zemích stále vyskytují různé podněty a návrhy na jejich novelizace, kterých byla od účinnosti těchto zákonů již celá řada. Struktura školského zákona je velmi obdobná, to platí i pro druhy škol, síť škol, poradenská školská zařízení a zařízení pro naplnění volného času žáků.

V České republice došlo častěji k odložení platnosti některých částí zákonů, například zákona o pedagogických pracovnících, kde byly výjimky ze vzdělání pedagogických pracovníků udělovány po dobu deseti let a platnost nastala až k 1. lednu 2015, kdy byla nově udělena například výjimka vázaná na věk a délku praxe příslušného pedagogického pracovníka. Na Slovensku byly zákonem stanovené lhůty dodrženy. V případě obou zemí jsou školské a další zákony týkající se škol propojeny s ostatními právními normami, které v případě Slovenska jsou ještě intenzivnější. Například aplikací zákona o výkonu prací ve veřejném zájmu, kdy ředitel základní školy nesmí vykonávat jinou výdělečnou činnost a nesmí být členem kontrolní a dozorčí rady žádné organizace, stejně tak musí předkládat majetkové příznání. V České republice jsou školské a ostatní zákony týkající se škol postaveny mnohem více samostatně, vytvářejí specifitější skupiny zákonných norem. Slovenský školský zákon je mnohem více souborný a postihuje v praxi potřebné a naplňované aktivity a varianty, které jsou ve školní činnosti realizované.

Slovenský školský zákon obsahuje paragrafy týkající se experimentálního ověřování metod výuky, výchovných a vzdělávacích programů, způsobu hodnocení a dalšího. Zde zřizovatel ve spolupráci s ředitelem školy žádá příslušný školský úřad o tuto možnost, která má vést ke zlepšení kvality výchovného a vzdělávacího procesu ve škole. Zřizovatel má tak možnost mnohem více možností vstupu do realizace procesu školy (na rozdíl od možností zřizovatelů v České republice), kde hlavním aktérem je samotný ředitel školy. Rozdíl je také v případě výuky náboženství, kdy je na Slovensku tento předmět na školách všech zřizovatelů povinný a zabezpečují ho učitelé jmenovaní příslušnou církví nebo náboženskou společností.

---

²²⁹ Preambule zákona č. 1/1993 Sb., Ústava ČR

²³⁰ Preambule zákona č. 460/1992 Z.z., Ústava SR

V České republice se jedná výhradně o nepovinný předmět (většinou mimo církevní školy) a realizace jeho výuky, tedy utváření skupin, zajištění ze strany školy a další, je podle zákona více komplikovaná²³¹ a nenařizuje řediteli školy její umožnění. Jedná se pouze o nabídku, která ovšem může být neprokazatelná. Slovenská praxe tímto krokem mnohem více zdůrazňuje také výchovný a formační rozměr působení školy, který není založen na subjektivismu, ale na pravidlech křesťanství, z jehož hodnot vyrostla evropská civilizace.

Zákon o pedagogických pracovnících vyšel v obou zemích společně se školským zákonem. Slovenský zákon oproti českému rozlišuje pracovníky vykonávající činnost spojenou s výchovnou a vzdělávací oblastí ve škole do dvou pedagogických skupin. První skupinu tvoří ti, kteří vykonávají přímou pedagogicko - výchovnou činnost ve škole, tedy učitel, mistr odborné výchovy, vychovatel, asistent pedagoga, zahraniční lektor (tento statut byl v českém zákoně zaveden až s nástupem plné platnosti zákona o pedagogických pracovnících k 1.1.2015), trenér sportovní školy a sportovní třídy, korepetitor. Do druhé skupiny patří odborní pracovníci, kteří poskytují služby psychologické, logopedické, speciálně - pedagogické péče či výchovného a sociálního poradenství a prevence sociálně - patologických jevů. Český zákon o pedagogických pracovnících tyto dvě skupiny v podstatě slučuje, například u výchovného poradenství se jedná o funkci a činnost přidanou k činnosti pedagogického pracovníka, nikoli o samostatnou osobu zabývající se ve škole touto oblastí práce s žáky.

Slovenský zákon o pedagogických pracovnících má již podrobněji rozpracovaný kariérní řád a na rozdíl od České republiky již v praxi realizovaný. K jeho stávající podobě existují různé komentáře²³² a hodnocení,²³³ ale jeho smysl, kterým je trvalé prohlubování pedagogické a odborné způsobilosti u učitelů, je naplňován. Vzdělávání pedagogických pracovníků musí být kontinuální, proto atestační zkoušky nejsou trvale platné, jak tomu bylo v návrhu kariérního řádu v České republice, ale musí být v pravidelných intervalech obnovovány. Podoba kreditního systému pro učitele byla na Slovensku dlouho diskutována,

---

²³¹ §15 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

²³² Dostupné na: <http://diskusia.komoraucitelov.org/topic14-kredity.html>

²³³ Dostupné na: <http://www.topky.sk/cl/10/1404321/Nespokojni-ucitelia--Kreditovy-system-je-sposob--ako-odsunut-zvysovanie-platov->

není však zcela ideální. Často je mu výtýkána větší „*honba za kredity*“ než skutečné vzdělávání učitelů, proto i Ministerstvo školství plánuje v této oblasti nějaké nutné změny.²³⁴

Nutné opakování vyžadují slovenské zákony i v případě funkčního studia pro ředitele škol, které stačí v případě českých škol absolvovat pouze jednou, a to v různých formách (školský management, další vzdělávání). Slovenská úprava nařizuje jeho pravidelné opakování, aby se prohloubily dovednosti a vědomosti ředitele v oblasti vedení školy a aby odpovídaly stávajícímu stupni poznání v této oblasti, která se stále vyvíjí a proměňuje. Slovenský model nutnosti opakování se jeví jako velmi dobrý. Samozřejmě je jeho kvalita a výsledek vždy závislý na osobním přístupu každého konkrétního učitele. Kariéernímu řádu musí přecházet velmi silná argumentace a shoda mezi pracovníky ve školství, aby model byl přijat jako nutný a potřebný a nebyl naplňován pouze formálně.

Školy v České republice mohou mít (na rozdíl od škol na Slovensku) rozdílnou právní subjektivitu. Mohou působit jako příspěvkové organizace nebo školské právnické osoby, což se projevuje nejen v právním rámci jednání škol, ale také do vztahu zřizovatel – ředitel vstupuje další subjekt, kterým je v případě školských právnických osob rada školské právnické osoby. Ta ve svém jednání zastupuje zřizovatele. Hlavním úkolem rady školské právnické osoby, kdy všechny členy jmenuje zřizovatel, je především dohled nad finanční oblastí jednání školy a zajištění účelu, pro který byla škola založena. Jde tedy o právní orgán, se kterým musí ředitel spolupracovat, což se projevuje i tím, že se účastní jednání rady s poradním hlasem.

5. 2 Zřizovatelé základních škol a počty základních škol

Zřizovateli základních škol v České republice a na Slovensku jsou totožní v případě obce, samosprávného kraje, státem registrované církve a náboženské společnosti, kterým bylo uděleno zvláštní právo ke zřízení církevní školy a jiných fyzických či právnických osob. Struktura administrativního dělení státu (kraje, okresy, obce) je obdobná se strukturou v České republice. Slovenské zákony však neznají pojem svazek obcí, který může být zřizovatelem škol v České republice. V oblasti státní správy rozlišují české zákony obce s rozšířenou působností, které slovenské zákony neznají. Naopak je státní správa vykonávána

---

²³⁴ Dostupné na: <http://spravy.pravda.sk/domace/clanok/277574-caplovic-planuje-menit-kreditovy-system-pre-ucitelov/>

na pozici okresů, které jsou cizí českým zákonům.²³⁵ Pro školy zřízné některou registrovanou církví a náboženskou společností platí na Slovensku stejné omezení jako v České republice, tím je udělení zvláštního práva ke zřizování škol. Školu tedy nemůže zřídit jakákoliv registrovaná církev a náboženská společnost. Pro fyzické a ostatní právnické osoby zřizovatelů škol neplatí v obou zemích žádná omezení a nejsou dále v zákoně specifikované.

Procentuální počet veřejných základních škol ke školám soukromých a církevních zřizovatelů je na Slovensku a v České republice stejný. Počet základních škol zřízených veřejným zřizovatelem dosahuje více než 96% z jejich celkového počtu. Počet základních církevních škol se však v obou státech liší, na Slovensku dosahuje téměř dvojnásobný počet. Vzhledem k počtu všech základních škol jde v České republice o 1% a na Slovensku o 3,4% z celkového počtu škol. Z těchto údajů můžeme usuzovat na to, že na Slovensku je pozice škol pro jednání se státními úřady mnohem silnější i vzhledem k jejich celkovému počtu, a také k jejich celkovému vnímání a přijímání ve společnosti. Zcela jistě se na tom podílí i celková religiozita obyvatelstva.²³⁶ Soukromých základních škol jsou na Slovensku 1,2% a v České republice 2,5 z celkového počtu všech základních škol. Počet soukromých základních škol v České republice dosahuje více než čtyřnásobku jejich počtu na Slovensku. K celkově menšímu počtu všech základních škol na Slovensku není procentuální zastoupení v České republice také čtyřnásobné.

Je otázkou, proč jsou počty soukromých a církevních škol tak nízké v porovnání s veřejnými zřizovateli. V případě církevních škol to může být dáno náboženskou situací. Náboženská tradice Slovenska je velmi silně spojena s římskokatolickou církví, na východním Slovensku s řeckokatolickou církví, které jsou v jednotě s papežem. Tradice reformních církví je silná pouze v několika lokalitách, především středního Slovenska. Náboženská víra je zde žita mnohem silněji a církevní školy jsou tedy mnohem více akceptovatelnou alternativou k uniformnímu státnímu školství. V České republice je náboženská situace mnohem složitější a z křesťanského pohledu horší, a to především v obecně rozšířeném povědomí o katolické církvi, která má stále nejvíce členů a je zřizovatelem největšího počtu církevních škol. V českém prostředí byla víra ze života lidí vytlačována mnohem silněji od vzniku první republiky a předsudky a zkreslená interpretační schémata historických událostí spojená s katolickou církví jsou součástí takřka všech učebnic

---

²³⁵ Dostupné na: <http://www.nuov.cz/informace-o-uzemne-spravnim-cleneni-ceske-republiky>

²³⁶ Srov. [http://www.scitani.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/A10032B40F/\\$File/OBCR606.pdf](http://www.scitani.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/A10032B40F/$File/OBCR606.pdf)

vlastivědy a dějepisu základních škol. To může být jedním z důvodů menšího počtu církevních škol v České republice.

Stejně v obou zemích platí nutnost zápisu školy do rejstříku škol, který opravňuje školu k činnosti, k možnosti získání stupně vzdělání, a také nárok na provozní finanční dotaci ze strany státu.

Zákony, systém zřizování škol a celý schvalovací proces, ke kterému se v České republice vyjadřuje nejen Ministerstvo školství, ale i vyšší územně správní celky (samosprávné kraje) a obce je pro zřizování nových škol a zvyšování jejich kapacity spíše nepříznivý, v extrémním pohledu se může jevit jako diskriminační. Školy v době klesající (kolísající) populační křivky svádějí „boj“ o žáky a církevní či soukromá škola je vůči státu vždy v jisté nevýhodě. Dalším problémem je vstup politiky do školství a zřizování, respektive rušení, slučování škol a další kroky jsou politicky velmi citlivé a veřejné mínění v obou zemích je vůči církevním školám více či méně odmítavé.

Slovensko (na rozdíl od České republiky) ratifikovalo konkordát, tedy státní smlouvu mezi Slovenskou republikou a Svatým stolcem, ve kterém jsou také stanoveny podmínky působení katolické církve ve veřejném školství (výuka náboženství a etiky) a v církevním školství (možnost zřizování škol, jejich statut a další) a které vedly k vyhlášení dvou zákonů (Zákon č. 394/2004 Z. z. Zmluva medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou o katolíckej výchove a vzdelávaní a zákon č. 395/2004 Z. z. Dohoda medzi Slovenskou republikou a registrovanými cirkvami a náboženskými spoločnosťami o náboženskej výchove a vzdelávaní). Tyto zákony zajišťují všem registrovaným církvím a náboženským společnostem ve vztahu ke státu mnohem lepší pozici než je tomu v České republice, kde konkordát není ani v návrhu zákona.

Protože je v obou zemích církevních a soukromých škol menší počet, sdružují se obdobně do asociací či jiných sdružení, aby síla jejich hlasu pro jednání se státními institucemi byla mnohem silnější, než pokud by jednaly jako samostatné subjekty. Tato sdružení shodně hájí zájmy škol a jejich zřizovatelů a především vytvářejí prostředí pro vzájemné sdílení poznatků a zkušeností. Ředitelé základních škol tak mají mnohem silnější podporu pro řízení a vedení školy, což pozitivně rozvíjí vztah se zřizovatelem.

5. 3 Vliv zřizovatele na směřování školy a složení pedagogického sboru

Pro všechny typy zřizovatelů základních škol nejsou ze zákona v obou zemích stanoveny zákonné normy, které by umožňovaly vstupovat do výběru a přijímání pedagogických zaměstnanců do základní školy. Slovenské zákony přesto posouvají zřizovatele do pozice spolupracující s ředitelem při personálním zajištění výchovy a vzdělávání. Má tak tedy přímou možnost ovlivnit složení pedagogického sboru. Pro české základní školy obecně platí, že zřizovatel školu zřizuje s jistou vizí, záměrem, specifikem, které v jeho intencích má naplňovat ředitel konkrétní školy. Z tohoto důvodu můžeme předpokládat očekávání zřizovatele, že ředitel při výběru konkrétních pedagogických zaměstnanců tuto představu zohlední. Mohou dát například ústní doporučení, mohou působit na ředitele svých škol, aby přijímali zaměstnance, kteří nebudou splňovat jen podmínky pro výkon činnosti pedagogického pracovníka, jak je stanovuje zákon, ale aby byli ztotožnění s cíli a specifickým zaměřením dané školy.

V případě církevních škol je z výčtu zákonných norem patrné, že církevní školství na Slovensku má mnohem více propracovaný systém pomoci zřizovaným školám, kontrolu a dohled nad zajištěním jejich celkového směřování. Jednotlivé katolické diecéze a jejich biskupské úřady zřizují pro dohled a pomoc příslušným školám školské diecézní úřady, které doplňují kompetence státních školských úřadů ve vztahu k církevním školám. Stejně tak to platí i pro ostatní církevní zřizovatele, kteří zřizují více škol. Konference biskupů Slovenska²³⁷ stanovila na základě církevních dokumentů jasný rámec fungování církevních škol, který specifikují jednotlivé diecéze podle vlastní náboženské situace. V České republice rámcově a konkrétně rozpracované dokumenty zatím schází, rámce jednotlivých zřizovatelů se mohou lišit, a to i velmi výrazně. Někteří církevní zřizovatelé, kteří zřizují více škol různého druhu, disponují školským odborem či obdobnou institucí, která pod vedením příslušných církevních představených vykonává dohled nad zřízenými školami a poskytuje jim pomoc především v oblasti právní a ekonomické.

Ve všech Slovenských školách probíhá výuka náboženství nebo ekvivalentního předmětu a je povinná pro všechny žáky bez ohledu na jejich církevní či náboženskou příslušnost. V Českých státních školách je výuka náboženství spíše výjimkou, a také na samotných církevních školách existují rozdíly. V některých je tento předmět vyučován jako

---

²³⁷ Srov. <http://www.kbs.sk/>

povinný,²³⁸ v jiných školách je povinně volitelný ve výběru mezi náboženstvím a religionistikou (etikou). Existují i školy, kde výuka tohoto předmětu povinná není²³⁹ a je realizována jako na ostatních státních školách formou nepovinného předmětu při specifikách stanovených zákonem.

Pro učitele katolických církevních škol na Slovensku platí nutnost udělení pověření, dovolení od vrcholného představitele místní církve (diecézního biskupa) k vyučování na dané církevní škole, bez ohledu na vlastní vyučovaný předmět. Důležitým kritériem je nejen odborná kvalita učitele, ale i jeho lidský a duchovní rozměr, který se promítá do působení školy na žáky. Pro výuku náboženství pak musí být, stejně jako v České republice, ještě další zvláštní dovolení (pověření), které se v katolické církvi nazývá kanonická mise. Tato povinnost pro všechny učitele školy je na Slovensku prostředkem, kterým církevní zřizovatel vstupuje do intenzivnějšího vztahu s ředitelem školy při výběru zaměstnanců a vlastně nepřímo ovlivňuje možnost výběru budoucích zaměstnanců. Společně tak ovlivňuje složení pedagogického sboru, který v čele s ředitelem školy vytváří klima a naplňuje společně vlastní specifikum školy, tedy výchovné, vzdělávací a duchovní cíle školy. Toto pravidlo má zajistit, aby na církevní škole plnili úkoly výchovy a vzdělávání pouze lidé zralí a všestranně kvalitní. Na jednu stranu je možné tuto skutečnost vnímat jako jisté omezení možnosti výběru učitelů, ale na druhou stranu je možné ho považovat za velmi potřebné a efektivní vzhledem k celkovému zaměření školy. Nařízení nemůžeme chápat jako diskriminační. Zřizovatel má právo stanovit a dohlížet nad specifickými projevy a charakteristikami své zřízené školy a toto pravidlo platí zcela jistě i pro církevní školy, ve kterých ředitel ve spolupráci s ním skrze pedagogický sbor tato specifika zajišťuje. Někteří církevní zřizovatelé na Slovensku také stanovují kritéria přijímání žáků do základní školy tak, aby byli přednostně přijímáni, případně v přijímacím řízení zvýhodněni, příslušníci konkrétní církve, která plní úlohu zřizovatele. To je opět stav, který není na českých školách realizován. Školy jsou otevřeny bez výjimky všem, kteří mají zájem o její výchovný a vzdělávací program. Zde se opět projevuje rozdílná náboženská situace v obou zemích a tento zásah zřizovatele do výběru učitelů musíme hodnotit pohledem situace daného státu.

V českých církevních školách biskupové žádný zvláštní požadavek na učitele nestanovili, výběr a přijímání učitelů je zcela v kompetenci ředitelů škol. Ve školách tedy může vyučovat každý, kdo splňuje zákonné podmínky pro výkon funkce pedagogického

---

²³⁸ Srov. http://www.arcig.cz/duchovni_aktivity

²³⁹ Srov. <http://www.bgbzs.cz>

pracovníka a akceptuje duchovní atmosféru a křesťanské zaměření školy. Tyto oblasti by se měly vždy s uchazečem o zaměstnání prodiskutovat. Na ředitele školy klade tato skutečnost větší nároky pro udržení a rozvoj specifického zaměření církevní školy. Složení pedagogického sboru bývá velmi pestré i z důvodu, že není možné zajistit dostatek kvalifikovaných učitelů z katolického či křesťanského prostředí, proto je výběr učitele omezen především na jeho odbornost a vyžadování tolerantního postoje ke škole. Na Slovensku je možnost výběru učitelů z katolického (křesťanského) prostředí mnohem jednodušší, k círvi se hlásí procentuálně větší počet osob, proto mohou katoličtí zřizovatelé vyžadovat tuto podmínku pro přijetí nového učitele.

Další osobou, která vstupuje do vztahu ředitele a zřizovatele, je v církevních školách všech zřizovatelů osoba školního kaplana. Jeho úkoly a pozice jsou na Slovensku jasně specifikovány a definovány. Především jeho postavení ve škole, jeho vztah k řediteli školy a skutečnost, že je součástí užšího vedení školy, jejího managementu, jej činí důležitou osobou, která ze své pozice garantuje církevnímu zřizovateli duchovní rozměr a rozvoj školy, na kterém s ředitelem školy velmi úzce spolupracuje. Jsou mu také podřízeni učitelé náboženství dané školy. Jeho slovo při hodnocení osobnostních a náboženských kvalit jednotlivých učitelů je velmi silné a může ovlivnit ředitele při výběru či uvolnění konkrétního zaměstnance. Školní kaplan zde reprezentuje hlas zřizovatele a většinou bývá ustanoven do školy jako svého jediného pastoračního působiště. V České republice je situace odlišná. Katoličtí zřizovatelé stále hledají ideální nastavení, pracovní náplň školního kaplana, jeho postavení ve vztahu k řediteli a pedagogickému sboru a specifikování jeho odpovědnosti v rámci činnosti školy. Také je ve většině případů jeho působení ve škole spojeno s jinou pastorační aktivitou, například farností, což ztěžuje jeho práci a činnost pro žáky a zaměstnance školy. Slovensko má v této oblasti mnohem více propracovaný a definovaný statut školního kaplana, jehož působení v církevní škole je nepostradatelné.

Vstup zřizovatele do obsahu výuky je v obou zemích stanoven limity školského zákona. Vzdělávací programy tvoří v obou vzdělávacích systémech páteřní dokument vzdělávání, od kterého se odvíjejí a vytvářejí školní vzdělávací programy, na jejichž základě je realizován celý vzdělávací a výchovný proces školy.

Slovenská právní úprava ve školském zákoně hovoří o školním vzdělávacím programu jako o základním dokumentu, podle kterého se uskutečňuje výchova a vzdělávání v příslušné základní škole. Dokument vydává ředitel školy po projednání s pedagogickou radou a radou

školy.²⁴⁰ Zřizovatel má možnost požádat ředitele školy o jeho předložení ke schválení. Z dikce zákona je tedy patrné, že zřizovatel má v této oblasti velmi silný mandát k hodnocení, připomínkování, návrhům a případným změnám v tomto pro školu ústředním dokumentu. Zřizovatel tedy ovlivňuje průběh vlastní výuky nepřímo prostřednictvím tohoto základního rámce a například i určením naplnění disponibilních hodin, které jsou k dispozici. V případě, že se jedná o školu nově zakládanou, zajišťuje odborné vytvoření školního vzdělávacího programu sám zřizovatel.²⁴¹ Zde se může projevit utvářené specifikum školy ještě výrazněji. Školní vzdělávací program je součástí podkladů, které se předkládají ministerstvu školství s žádostí o zápis do rejstříku škol. Tato skutečnost je velmi zajímavá, protože ministerstvo má od počátku přehled o specifiku dané školy a může zvažovat, zda se jedná skutečně o alternativu, která je pro daný region prospěšná.

V České republice vydává školní vzdělávací program rovněž ředitel,²⁴² ale jeho utváření není v zákoně dále definováno. Ředitel projednává jeho znění s pedagogickou radou školy, předkládá ho ke schválení školské radě, ale zřizovatel samotný do tohoto procesu v rámci právních norem vstoupit nemůže, děje se tak prostřednictvím 1/3 členů, které jmenuje do školské rady²⁴³ (to platí pro školy veřejných zřizovatelů, v případě soukromých či církevních zřizovatelů jmenuje tuto třetinu ředitel školy). České zákony tedy možnost vstupu a ovlivnění obsahu školního vzdělávacího programu zřizovateli v podstatě nedávají, jediné přes podíl členů ve školské radě v případě škol veřejných zřizovatelů. V platné právní úpravě u církevních a soukromých škol tento podíl členů jmenovaných zřizovatelem schází (jmenuje ho ředitel), proto je jejich vliv více omezený. Můžeme však předpokládat, že ředitel školy bude se zřizovatelem a školskou radou spolupracovat již při samotném utváření a aktualizaci tak zásadního dokumentu. Pokud by však nechtěl, zákony mu to umožňují. Avšak v případě nedorozumění se školskou radou na něho může být činěn nátlak hrozící až návrhem na jeho odvolání z funkce, který předkládá školská rada zřizovateli. Slovenská právní úprava tedy umožňuje zřizovateli mnohem větší vstup do obsahu kurikula a podoby školního vzdělávacího programu jako základního dokumentu školy, který se jeví jako vhodný a logický, protože především zřizovatel má mít právo a možnost určovat směřování školy, kterou založil.

---

²⁴⁰ §7 odstavec 2 zákona č. 245/2008 Z.z., školský zákon

²⁴¹ §7 odstavec 7 zákona č. 245/2008 Z.z., školský zákon

²⁴² §5 odstavec 3 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

²⁴³ §168 odstavec 1 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

Katolické základní školy v České republice na pokyn nejvyššího orgánu, České biskupské konference, která zaštiťuje celou katolickou církev a katolické církevní základní školy, zařadily jako součást školních vzdělávacích programů v rámci disponibilních hodin a povolené týdenní hodinové dotace předmět náboženství či předmět jemu blízký.²⁴⁴ Ředitelé školy při vytváření či úpravách školního vzdělávacího programu s tímto požadavkem počítají.

5. 4 Financování škol

Na Slovensku upravuje financování škol zákon č. 597/2003 Z.z., o financování základních škol, středních škol a školských zařízení. Žáky základních škol, tedy do 15 let financují obce a města, žáky nad 15 let samosprávné kraje. Financování je realizováno ze státního rozpočtu a prostředky jdou do škol na základě žádosti zřizovatele k příslušnému krajskému školskému úřadu. Financování základních škol je normativní a v tomto bodě je totožné s českým systémem financování. V České republice je financování škol z více zdrojů. Tok finančních prostředků je rozdílný v tom, že školy veřejných zřizovatelů jsou v oblasti přímých výdajů financovány ze státního rozpočtu prostřednictvím krajských úřadů, prostředky na provoz a investiční výdaje financuje zřizovatel, který je získává z části od krajského úřadu (tedy ze státního rozpočtu), a částečně přispívá z vlastních finančních zdrojů. Na Slovensku jsou finanční prostředky zasílány přes krajské úřady přímo zřizovatelům bez rozdílu, kteří je přerozdělují svým školám, krajskému úřadu pak zasílají rozpis rozdělení finančních prostředků. Zřizovatel žádá krajský úřad o finanční prostředky, které dostává na přímé i nepřímé náklady na vzdělávání. Na Slovensku jsou ze státního rozpočtu financovány školské úřady veřejných zřizovatelů, soukromí a církevní zřizovatelé hradí tyto náklady z vlastních prostředků.

Církevní a soukromé školy jsou na Slovensku financovány stejným způsobem jako školy veřejných zřizovatelů, tedy prostřednictvím krajských školských úřadů. V České republice financuje církevní školy přímo ministerstvo školství bez rozlišení přímých a nepřímých výdajů. Soukromé školy jsou financovány ze státního rozpočtu prostřednictvím jednotlivých krajských úřadů, tedy obdobně jako na Slovensku.

Slovensko tedy nečiní rozdíly mezi školami různých zřizovatelů. Do procesu získávání finanční dotace vstupuje u soukromých a církevních škol zřizovatel, který předkládá zprávu o hospodaření školy. Na základě této zprávy a jejího vyhodnocení jsou pak

---

²⁴⁴ Srov. Komentář ke struktuře ŠVP pro základní vzdělávání MŠMT

školám přidělovány finanční prostředky na další období. V případě nedodržení finančních pravidel může být soukromým školám (církevních se toto ustanovení netýká) snížena dotace až o 15%. Zřizovatel má skrze tuto zprávu možnost kontroly a případné korekce hospodaření školy. Jde o další možnost, kterou může zřizovatel konkrétně vstupovat do vztahu s ředitelem školy. V České republice jsou normativy pro církevní a soukromé školy oproti veřejným školám nižší, mohou být však za splnění některých podmínek soukromým školám navýšeny. Způsob financování částečně preferuje školy veřejných zřizovatelů tím, že finanční dotaci školám jiných zřizovatelů krátí, snižuje. Církevní a soukromé školy mohou tento výpadek řešit vybíráním školného, které vždy musí být použito pro výkon činnosti školy. Velká část těchto škol výběr školného využívá v různé výši, záleží na lokalitě, cílovému zaměření na klienty školy a dalším faktorům. V obou zemích je základní vzdělávání ze zákona poskytováno bezplatně na veřejných školách a obecná ochota přispívat finančně k jeho dosažení je u většiny obyvatel velmi nízká zvláště v případě, je-li dostupná alternativa bez potřeby platby školného.

Slovenským školám jsou finanční prostředky poskytovány na kalendářní rok, ale skládají se ze dvou částí, normativního příspěvku na běžný rok (leden až srpen) a na nový školní rok (září až prosinec). Objem finančních prostředků pro nový školní rok je možné v případě změny výkonu školy navýšit o poměrnou část. V České republice jsou finanční prostředky přidělovány také na kalendářní rok. Po začátku nového školního roku se v zahajovacím výkaze školy uvede počet žáků školy, podle kterého jsou vypočítávány a přiděleny finanční prostředky na následující kalendářní rok. Změny v navýšení počtu žáků od nového školního roku nejsou v tomto systému nijak zohledněny. Výjimkou je například otevření nového oboru vzdělávání nebo některého ze školských zařízení na začátku školního roku. I v této oblasti se způsob financování slovenských škol jeví jako výhodnější, neboť reaguje pružněji na změnu výkonu školy a zohledňuje zvýšení finanční náročnosti výchovy a vzdělávání z této skutečnosti vyplývající.

Způsob financování škol na Slovensku je oproti České republice spravedlivější a jeví se jako jednodušší. Vychází z principu rovnosti a možnosti svobodné volby studijní cesty zaštitěné specifickým školním vzdělávacím programem. Žádný žák není znevýhodněn tím, jakou školu si pro své vzdělávání zvolí. Pokud je škola zapsána v rejstříku škol, stát nad ní přebírá jistou formu garance, a proto ji financuje stejným způsobem jako školy ostatních zřizovatelů. V České republice se o novém způsobu financování a spravedlnosti či

nespravedlnosti stávajícího systému hovoří, existují návrhy nového modelu, ale žádný z nich nepřistupuje ke školám všech zřizovatelů stejně, nějakým způsobem zvýhodňuje školy veřejných zřizovatelů. V návrzích změn financování školství by se tato situace měla do budoucna změnit a církevní školy by měly být financovány stejně jako školy soukromých zřizovatelů a poměrně velkou část prostředků by musely získat ze zdrojů zřizovatele, vlastní doplňkovou činností, případně zavedením či zvýšením výběru školného od žáků. To by mohlo postavit církevní školy na hranici existence. Nutno dodat, že rodiče, tedy daňoví poplatníci, „financují“ systém školství a je tedy nespravedlivé, aby byly jejich děti znevýhodněny při volbě soukromé nebo církevní školy. Možnost soukromých a církevních škol vybírat školné je v obou zemích stejná, i když na Slovensku nemá takový význam jako v českém školství, kdy jsou touto cestou částečně dorovnávány nastavené rozdílné výše státních normativů.

Státní rozpočet Slovenska pro oblast vzdělávání je koncipován jiným způsobem než rozpočet v České republice. Na Slovensku jsou v kapitole vzdělávání rozepsány položky na jednotlivé druhy škol (mateřské, základní, střední). Český státní rozpočet v kapitole 333 tyto školy zahrnuje v kapitole výdajů na regionální školství a není jednoduše možné určit přesnou částku, která je určená pro základní školy. Tyto výdaje tedy není možné navzájem přesněji srovnat a zjistit, který ze států vydává na základní vzdělávání vyšší průměrnou částku. Výše finančních prostředků, která proudí do sektoru školství, je pro ředitele škol důležitá pro zajištění činnosti školy.

Způsob financování škol na Slovensku se jeví jako spravedlivější, ale nevýhodou je, že školský úřad přidělením či nepřidělením finančních prostředků znemožňuje vznik nových soukromých nebo církevních škol. V České republice je finanční zátěž pro státní rozpočet pro tyto školy nižší a je tak poskytnuta větší svoboda pro jejich založení, ale na druhé straně může jejich vznik ovlivnit politika, což je v případě založení školy na Slovensku, z důvodu rovnějšího principu, méně pravděpodobné.

5. 5 Výběrové řízení na ředitele základní školy

V České republice se výběrové řízení na pozici ředitele řídí příslušnou vyhláškou o výběrovém řízení a konkurzních komisích. Výběrovou komisi jmenuje zřizovatel podle přesně daných časových pravidel a v daném specifickém složení. Této vyhlášky se ze zákona musí držet školy veřejných zřizovatelů. Soukromí a církevní zřizovatelé nejsou touto vyhláškou vázáni, ale například v případě církevních škol katolických zřizovatelů je k této

vyhláše přihlíženo, především pro jasnou transparentnost výběru ředitele. Konkurzní komise je jmenována pouze pro tento specifický úkol výběru ředitele a nemá žádné jiné povinnosti, ani odpovědnost. Po realizaci výběrového řízení a po předložení výsledků v podobě stanoveného pořadí jednotlivých uchazečů její činnost končí. Členy komise jsou podle vyhlášky odborníci z praxe, zaměstnanci školy, zástupci zřizovatele, proto se předpokládá, že jejich hodnocení uchazečů a rozhodování o jejich pořadí bude skutečně kompetentní, nezátížené jinými vlivy a složení komise se liší podle jednotlivých veřejných zřizovatelů. Výběrová komise nemá rozhodující pravomoc, pouze zřizovateli sděluje pořadí jednotlivých uchazečů, tím doporučuje nejlepšího z uchazečů. Zřizovatel může při jmenování ředitele školy odhlédnout od tohoto návrhu a na místo vedoucího pedagogického zaměstnance jmenovat jiného uchazeče v pořadí. K tomuto rozhodnutí by měl mít závažný důvod zejména v případě, když se rozhodne jmenovat kandidáta na výrazně nižším místě v celkovém pořadí. Zřizovatelé mohou chápat jednoznačně stanovené složení výběrové komise na jedné straně jako výhodu k zajištění odbornosti uchazeče i propojení se školou, na druhé straně se však může jevit jako svazující a nevýhodné, protože o osobě ředitele může mít rozdílnou představu oproti konkurzní komisi. Právě z toho důvodu můžeme považovat právo veta zřizovatele za smysluplné a odůvodnitelné, aby mohly být jeho představy naplněny. Na druhou stranu pak v případě absolutní nezávaznosti výsledku konkurzního řízení pozbývá jednání komise smysl.

V případě Slovenska je výběr ředitele základní školy také podřízen zákonným pravidlům výběrového řízení, které jsou stanoveny v zákoně o státní správě a samosprávě ve školství. Rámcově platí obdobné podmínky jako v České republice, ale složení konkurzní komise je rozdílné. Tvoří ji především členové rady školy, ve které jsou zástupci pedagogických pracovníků, rodičů a členové jmenovaní zřizovatelem, dále zástupce okresního školského úřadu a zástupce státní školní inspekce. Řízení vyhlašuje a jeho průběh organizuje zřizovatel. Požadavkům výběrového řízení podléhají pouze veřejné školy, školy ostatních zřizovatelů výběrové řízení konají, ale stanovisko rady školy je pro ně pouze doporučující. V případě církevních a soukromých škol je ve slovenských zákonech zohledněno kritérium výchovného směřování školy, pro které může zřizovatel navrženého kandidáta odmítnout. Má tedy větší svobodu než zřizovatel veřejný, který navrženého kandidáta musí jmenovat. Z důvodu vazby na radu školy je zde větší napojení na konkrétní školu a s tím související lepší znalost aktuálního prostředí, problémů a celkové situace školy. Z tohoto důvodu je pro zřizovatele závazné doporučení konkurzní komise o pořadí jednotlivých uchazečů a musí uchazeče jmenovat do 30 dnů od předložení návrhu. K této

povinnosti zřizovatele mohou být jistě negativní postoje. Právo jmenovat ředitele sice zřizovateli zůstalo, ale jedná zcela v područí rady školy. V případě, že se komise dvakrát neshodla na nejvhodnějším kandidátovi, jmenuje ředitele sám zřizovatel svým rozhodnutím – tuto možnost české zákony neumožňují.

V oblasti výběrových řízení a konkurzních komisí jsou slovenské a české zákony v podstatě totožné. Složení výběrové komise na Slovensku je možné považovat za vhodnější vzhledem ke specifické situaci a potřebám každé jednotlivé školy. O výhodnosti či nevýhodnosti jednotlivých modelů provázání rozhodnutí výběrové komise a jmenování ředitele školy je možné diskutovat, každý má své výhody i nevýhody. Za vhodnější se může jevit model český, který dává všem zřizovatelům větší svobodu ve výběru vhodného kandidáta, který má být hlavní osobou zajišťující naplňování vize a cílů školy podle očekávání zřizovatele.

5. 6 Podmínky pro jmenování a odvolání ředitele základní školy

Podle zákonů platných v České republice může zřizovatel ředitelem základní školy jmenovat uchazeče při splnění požadavku praxe v délce minimálně čtyř let v oblasti přímé pedagogické činnosti nebo v řídicí činnosti nebo v činnosti ve výzkumu a vývoji. Podmínkou je také absolvování funkčního studia pro vedoucí pedagogické pracovníky nebo studia odpovídajícího, a to do dvou let od jmenování do funkce ředitele. Dále musí být kandidát způsobilý k právním úkonům, splňovat odbornou a pedagogickou kvalifikaci pro výkon přímé pedagogické činnosti, být zdravotně způsobilý a prokázat znalost českého jazyka, kdy dostačující je složení maturitní zkoušky z českého jazyka. I během výkonu funkce musí ředitel vykonávat také přímou pedagogickou činnost, a to v rozsahu stanoveném nařízením vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko - psychologické činnosti pedagogických pracovníků. Její rozsah závisí na počtu tříd ve škole a pohybuje se v rozsahu osm až pět vyučovacích hodin týdně.²⁴⁵ Jiné podmínky nejsou pro ředitele základní školy zákonem stanoveny. Měl by být také zohledněn typ základní školy, na které má být funkce ředitele vykonávána, především to platí např. pro speciální školy. Zřizovatel by měl ve vyhlášení konkurzního řízení tuto skutečnost zohlednit. Ředitel je do funkce jmenován na šestileté období, na jehož konci může,

---

²⁴⁵ Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků; Dostupné na: <http://aplikace.msmt.cz/HTM/JKNVschvalenevladou1502.htm>

ale nemusí být vyhlášeno nové konkurzní řízení. Pokud není vyhlášeno, prodlužuje se jmenování automaticky o dalších šest let. Výběrové řízení musí zřizovatel vyhlásit v případě, že je navrženo školskou radou nebo Českou školní inspekcí.

V případě zřizovatelů českých církevních škol, tedy registrovaných církví a náboženských společností, je jako další podmínka pro činnost ředitele jeho náboženské zakotvení podle denominace zřizovatele školy – přílohy 1) a 2). Tento požadavek je stanoven v základních požadavcích pro výkon funkce ředitele základní školy, na čemž je patrný význam, který zřizovatel tomuto faktoru dává. V tomto případě se nejedná o diskriminaci podle zákona, ale o důležitou skutečnost, vlastnost, kterou ředitel disponuje a která je pro výkon jeho činnosti v církevní škole logicky nutným předpokladem. V případě, že je jmenován ředitel, který tento požadavek nespĺňuje, musí být v konkrétní škole nastaveny na popud zřizovatele takové podmínky, aby ředitel disponoval poradním sborem, který mu pomůže tento „nedostatek“ překonat.

Na Slovensku může být ředitelem základní školy jmenován pouze pedagogický pracovník, který má minimální délku pedagogické praxe pět let. Zřizovatel jmenuje ředitele na dobu pěti let na základě výsledků konkurzního řízení. Kandidát musí dále splňovat kvalifikační požadavky pro příslušný obor a stupeň vzdělávání. Nutná je také právní bezúhonnost, zdravotní způsobilost, ovládnání (znalost) státního jazyka – toto nařízení platí i pro školy národnostních menšin, ve kterých je vzdělávací jazyk jiný než slovenština, předepsané funkční vzdělání – do tří let od jmenování do funkce a vykonanou první atestaci v rámci kariérního systému pedagogických pracovníků. Všechny tyto požadavky musí ředitel školy splňovat po celou dobu výkonu funkce. Velký důraz je kladen na trvalé a pravidelné samostudium, prohlubování dovedností a znalostí potřebných pro výkon činnosti ředitele školy a povinnost konat pravidelná přezkoušení, a to jak v rámci funkčního studia, tak i v rámci kariérního řádu. Rozsah přímé pedagogické činnosti ředitele závisí na počtu tříd ve škole a pohybuje se v rozmezí osmnáct až pět vyučovacích hodin týdně.²⁴⁶

V případě škol církevních zřizovatelů přistupuje jako další povinnost aktivní život v dané církvi či náboženské společnosti. K tomu patří i další povinnosti. Například u škol, které zřizuje Evangelická církev augsburského vyznání na Slovensku, musí ředitel absolvovat

---

²⁴⁶ Nařízení vlády Slovenské republiky č. 422/2009 Z.z., kterou se stanovuje rozsah přímé pedagogické činnosti pedagogických pracovníků; Dostupné na: <http://www.minedu.sk/data/att/639.pdf>

povinný dvouletý teologický kurz pro jmenování ředitelem školy.²⁴⁷ Pro školy katolických zřizovatelů platí obecná podmínka pro všechny pedagogické zaměstnance a tou je dovození místního biskupa vyučovat na katolické škole, kde podmínkou pro udělení je lidsky a duchovně kvalitní a praktikovaný život ve společenství katolické církve. Jde o skutečnosti, které určují tento významný vztah mezi zřizovatelem a ředitelem církevní školy. Důraz na duchovní rozměr a hodnoty u osoby ředitele jsou předpokladem pro zajišťování duchovního rozměru a směřování školy. V obou zemích musí ředitel školy mimo předpoklady pro výkon funkce také znát církevní dokumenty, které se vztahují k církevnímu školství a měl by být schopen aplikovat jejich požadavky do života školy, tedy vztáhnout je i do vlastního školního vzdělávacího programu.

V oblasti jmenování ředitele školy v České republice a na Slovensku existují drobné rozdíly. První je v délce požadované předcházející pedagogické praxe, která je čtyři roky proti pěti letům na Slovensku. Dále slovenské zákony omezují platnost funkčního studia ředitelů škol na sedm let, po kterých je nutné si vzdělání opět doplnit, aktualizovat. Tato povinnost vychází z poznání, že společnost se vyvíjí rychlým tempem, vědomosti v oblasti řízení školy rychle ztrácejí na aktuálnosti a pro řízení školy je tedy nutné je znovu prohlubovat a obnovovat na základě nejnovějších poznatků managementu. Podle české právní úpravy stačí studium absolvovat bez potřeby formálního obnovování a následně se předpokládá a vyžaduje vlastní samostudium, prohlubování, rozšiřování vědomostí a dovedností. Nutnost konání opakované zkoušky je pochopitelná, ale z důvodu velké pracovní, administrativní a další zátěže se jeví spíše jako komplikace a ztížení činnosti ředitele. Pro výkon své činnosti musí ředitel splňovat trvale všechny podmínky a nutná formalizace plnění dalšího vzdělávání může být i prostředkem, skrze který zřizovatel hodnotí kompetence ředitele pro výkon jeho činnosti. Ředitel školy na Slovensku musí splňovat kvalifikační požadavky pro příslušný obor a stupeň vzdělávání, což je možné chápat právě jako onu potřebnou specializaci pro daný typ školy, který bývá uveden v kritériích konkurzního řízení v České republice, kde však není tento požadavek v zákoně uveden.

Velmi závažná je významná disproporce v předepsaném minimálním počtu hodin přímé vyučovací povinnosti ředitele ve spojení s výkonem jeho funkce v neprospěch ředitelů slovenských škol. V některých případech jde až o dvojnásobnou povinnost výkonu přímé pedagogické činnosti. Je pochopitelné, že ředitel školy nesmí ztratit kontakt s žáky a

---

²⁴⁷ Dostupné na: http://www.ecav.sk/files/user/zbcpp_2-2010.pdf

pedagogické dovednosti, ale je nutné zdůraznit, že výkon funkce ředitele školy je sám o sobě velmi náročný, a tak může být povinně vysoký počet vyučovaných hodin překážkou k jejich plnění.

Na Slovensku již platí kariérní řád a pro výkon funkce ředitele školy je nutné být držitelem první atestace. Zákon vyžaduje, aby ředitel byl stále pedagogickým pracovníkem a jako takový je vázán pravidly kariérního řádu. Jako ředitel školy, který hodnotí pedagogickou kvalitu práce podřízených učitelů, by měl mít stále aktuální znalosti pro tuto oblast. Na druhou stranu je tak ředitel postaven na roveň všem ostatním pedagogickým pracovníkům, kteří na rozdíl od něho nemají další povinnosti ohledně funkčního studia a celkovou práci ředitele školy. Tyto požadavky kladou na ředitele velkou časovou i pracovní zátěž, která může být na úkor vlastnímu vedení školy. V České republice nebyl dosud kariérní systém uveden do praxe, existuje pouze v návrzích, které by současný ministr školství Chládek rád uvedl do praxe.²⁴⁸ Návrh počítá s tím, že by se, oproti Slovensku, nemusely jednotlivé atestační stupně opakovat. Každý z těchto systémů v obou zemích (realizovaný a navrhovaný) má své kladné i záporné stránky. Ten český není zatím možné hodnotit. Oba mohou vést na jedné straně k pouhému formalismu a na straně druhé ke skutečnému odpovědnému přístupu. Vždy záleží na motivacích konkrétního učitele, které by měl ředitel realizovat a rozvíjet, aby naplnil očekávání zřizovatele směrem ke škole. V případě církevních a soukromých zřizovatelů platí pro ředitele stejná pravidla jako pro školy veřejné. Podmínkou, která přistupuje, je stanovená nutnost žít křesťanský život, což platí společně v obou státech. Zřizovatel na Slovensku musí ve vztahu k řediteli zohledňovat všechny tyto oblasti a požadavky zákona. Má tak širší a intenzivnější prostor k vzájemné spolupráci a k hodnocení.

Zřizovatel školy v České republice musí vždy ředitele odvolat z funkce, pokud pozbyl některé z předpokladů pro výkon činnosti, jak byly uvedeny výše, a pokud nedokončil funkční studium, které je pro výkon ředitelské pozice zákonem předepsané. Zřizovatel ředitele může odvolat v případě, že závažným způsobem porušil nebo nesplnil povinnosti vyplývající z jeho funkce. Může ho odvolat na návrh České školní inspekce či školské rady. V tomto případě zřizovatel vyhodnocuje závažnost porušení a na základě toho uděluje řediteli napomenutí či ho odvolá z funkce, což se děje velmi výjimečně. Pokud se zřizovatel rozhodne ředitele ve funkci ponechat i přes pochybení, kterých se dopustil, nejsou žádné prostředky donutit ho k jinému rozhodnutí. Je zajímavé, že formální absence povinného funkčního

---

²⁴⁸ Dostupné na: <http://www.eduin.cz/clanky/zaznam-kulateho-stolu-pripravovany-karierni-rad-vyvolava-rozporuplne-reakce/>

vzdělání, i když ředitel těmito vědomostmi a dovednostmi disponuje, jsou mnohem závažnější překážkou než neplnění či porušení některé povinnosti, například nesoulad mezi rámcovým a školním vzdělávacím programem, který je stěžejním dokumentem školy.

Na Slovensku mírnější postoj k řediteli, který neabsolvoval ve stanoveném termínu předepsané funkční vzdělání pro ředitele školy, zřizovatel ho tedy může odvolat. Požadavek zákona na funkční vzdělávání ředitele školy můžeme považovat za velmi důležitý pro její řízení a vedení pedagogického sboru. V této oblasti můžeme považovat českou právní úpravu za vhodnější. Naopak všichni zřizovatelé bez rozdílu musí ředitele odvolat v případě, že má ještě jinou výdělečnou činnost nebo je členem kontrolní a dozorčí rady jiné organizace. Za důvod k odvolání může být považováno již samotné podání návrhu, důvody nejsou v zákoně dále specifikovány. V případě, že byl ředitel z funkce odvolán z důvodu porušení finanční kázně, za kterou je odpovědný především zřizovateli, nemůže se znovu ucházet o pozici ředitele.

Na Slovensku existují rozdíly oproti České republice. Mimo shodné body přistupují další dvě podstatné skutečnosti. První se týká povinnosti odvolat ředitele v případě jednání proti zákonu o výkonu práce ve veřejném zájmu, kdy jsou postihována porušení v případě doplňkové činnosti školy, výkonu jiné výdělečné činnosti ředitele, členství v kontrolních a dozorčích radách a majetkového přiznání ředitele. Tato oblast není v českém právu vůbec zohledněna, a tím spíše postihována. Na Slovensku je ředitel chápán jako veřejná osoba, proto se na něho vztahují i tato zákonná ustanovení. Slovenská právní úprava mnohem lépe zohledňuje osobu ředitele školy, který v jistých úkonech jedná jako představitel státní správy, a proto je správné, že je k němu přistupováno na základě tohoto zákona. Pokud ředitel dobře zvládá své povinnosti, nemělo by mu být zakazováno členství v kontrolních a dozorčích radách. Například obecně prospěšných či charitativních organizací, pokud tím nebude docházet ke střetu zájmů a nebude ovlivňována vlastní či jiná škola. Druhá odlišnost je povinnost zřizovatele odvolat ředitele v případě porušení závazných právních předpisů, kdy je výslovně ve výčtu uveden zákon o rozpočtových pravidlech veřejné správy, o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci, což je rozdíl oproti České republice, kdy jde o vlastní rozhodnutí zřizovatele, který zvažuje závažnost těchto pochybení. Při výkonu činnosti musí ředitel dodržovat velké množství zákonů a vyhlášek a může se stát (samozřejmě by nemělo), že dojde k neúmyslnému, nechtěnému porušení některých ustanovení. I v tomto případě pak musí být ředitel odvolán. Na jedné straně je to pochopitelné, ale chyby se může dopustit

kdokoliv. Proto se právní stav v České republice jeví jako ten, který mnohem lépe zohledňuje situaci ředitele školy.

Stejný je stav i v případě odvolání ředitele školy na návrh hlavního školního inspektora, tedy na základě inspekční činnosti Státní školní inspekce. V České republice Česká školní inspekce může, po poslední novele školského zákona, také navrhnout zřizovateli odvolání ředitele. Podkladem by pro zřizovatele měla být inspekční zpráva, která informuje o zjištěných závažných nedostatcích.²⁴⁹ Jde tedy opět o návrh, kde hlavním aktérem rozhodnutí je samotný zřizovatel. Tato skutečnost vyjadřuje jedinečný vztah mezi ředitelem školy a jejím zřizovatelem, který ho ustanovil do funkce.

Každý zřizovatel může ředitele slovenské školy odvolat na návrh rady školy, což také obdobně umožňuje novela školského zákona v České republice od roku 2012, na návrh školské rady. Rady jsou tvořeny z několika segmentů – volenými zástupci rodičů, zaměstnanců a zástupců jmenovaných zřizovatelem (na Slovensku ½ členů jmenovaná zřizovatelem). Jedná se tedy o orgán, který je se školou a s ředitelem v kontaktu v podstatě nepřetržitě, a tudíž je nejkompetentnější k tomu, aby se k osobě ředitele vyjadřoval. Proto by hlasu školské rady či rady školy měl zřizovatel velmi pečlivě naslouchat a v případě jejího návrhu na odvolání ředitele velmi aktivně zvažovat její důvody a argumenty.

5. 7 Další orgány, které vstupují do vztahu ředitele a zřizovatele

Rada školy na Slovensku a školská rada v České republice jsou orgánem školy, jejichž úkoly a funkce jsou jasně stanoveny zákonem. Její složení je obdobné – zástupci pedagogického sboru, rodičů žáků a část jmenovaná přímo zřizovatelem. Členství v radě vzniká na základě volby, kterou vyhláší zřizovatel. V České republice u škol církevních a soukromých zřizovatelů plní úlohu zřizovatele ředitel školy. Rozdíly jsou v osobě vlastního realizátora voleb do rady. Na Slovensku vyhláší a realizuje volby zřizovatel. V České republice volby vyhláší zřizovatel, ale realizátorem je již ředitel. Také kompetence rady školy i školské rady jsou obdobné. Především se vyjadřují k základním vzdělávacím, výchovným a koncepčním dokumentům školy. Rada školy má však zákonem dány větší kompetence ve finanční oblasti a při srovnání se blíží spíše kompetencím rady školské právnické osoby.

---

²⁴⁹ Dostupné na: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=1326>

Rada školy a školská rada také mohou předkládat zřizovateli návrh na odvolání ředitele školy. Rozdíl je v tom, že po odvolání ředitele je rada školy orgánem, který zajišťuje průběh výběrového řízení. V případě České republiky zajišťuje výběrové řízení zřizovatel.

V obou státech jde o orgán, se kterým musí ředitel při své činnosti velmi úzce spolupracovat. Je otázkou, zda jejich kompetence nejsou zákonem stanoveny příliš zásadně. Osobou, která je jediná odpovědná za chod školy, je ředitel. Rada žádnou odpovědnost nenese, proto by měla vždy úzce spolupracovat, být zde pro školu a pomoc řediteli, nikoli být jeho protivníkem. Členové rady by měli skutečně podrobně znát školní vzdělávací program školy, vize a cíle školy a měli by být v základním přehledu obeznámeni se základním právním rámcem školství v České republice či na Slovensku. Pokud má rada skutečně dobrou znalost problematiky a vzhled do práce ředitele a fungování školy, pak jsou její kompetence pro návrh na odvolání ředitele školy zcela na místě, ale pouze jako krajní řešení, které by rozhodně nemělo ovlivňovat politické či osobní spory mezi ředitelem a jednotlivými členy rady.

V českém prostředí existují školy, jejichž právní forma je školská právnická osoba. Tento statut s sebou přináší jistá specifika uvedená v základním textu a jedním z nich je existence dalšího orgánu, rady školské právnické osoby. Tato rada je nástrojem zřizovatele, který má dohlížet a kontrolovat školu především v oblasti ekonomické a má zajišťovat cíl, ke kterému byla škola založena, tedy její specifické vzdělávací programy. Na tuto radu může zřizovatel přenést některé své kompetence, například stanovení výše platu nebo mzdy, a také možnost jmenovat či odvolat ředitele školy. Rada je tak dalším velmi zásadním nástrojem vztahu mezi ředitelem a zřizovatelem, která má být především pomocným a kontrolním orgánem. Slovenské zákony tuto právní formu školy neznají a rada školské právnické osoby tedy není institucí, která z pozice zřizovatele vstupuje do vztahu k řediteli dané základní školy.

Školní inspekce a Státní školní inspekce na Slovensku je orgánem, který vstupuje svými podněty do vztahu ředitel a zřizovatel. Postavení a funkce školní inspekce je v obou zemích stejné. Zaměřuje se především na kontrolu výchovného a vzdělávacího procesu školy, kvalitu vyučování, aprobovanost učitelů, kontrolu nakládání s finančními prostředky, ale také nabízí ředitelům škol poradenskou činnost. Inspekce spolupracuje nejen s ředitelem školy, ale také s zřizovatelem, který je vždy seznámen se závěry inspekčního šetření ve škole a dohlíží nad tím, aby byly nedostatky napraveny. Školní inspekce může také podat zřizovateli návrh na odvolání ředitele a v případě velmi významných nedostatků i návrh na výmaz školy

z rejstříku škol. Inspekce nemá sama o sobě výkonnou moc, ale působí jako kontrolní orgán, který může navrhnout příslušná opatření. Dobré nebo špatné hodnocení školní inspekce se promítá do hodnocení ředitele zřizovatelem a jeho přístupu k němu, což výrazně ovlivňuje vzájemný vztah. V případě českých církevních škol probíhá hodnocení předmětu náboženství ze strany České školní inspekce spíše výjimečně, tuto oblast většinou kontrolují jednotliví církevní zřizovatelé. Na Slovensku Státní školní inspekce provádí i hodnocení tohoto předmětu. Zde jednotliví inspektoři musí mít pověření vrcholného představitele dané církve či náboženské společnosti a nejvyššího školního inspektora. Tuto podmínku české zákony neznají.

5. 8 Hodnocení a odměňování ředitele školy zřizovatelem

Hodnocení školy a práce ředitele ze strany zřizovatele je jeden z hlavních prostředků získání informací o realizaci výchovně vzdělávacího procesu ve škole, a také o způsobu vedení školy ředitelem. V českém prostředí nejsou jeho konkrétní podoby stanoveny, zřizovatel může sám vytvořit způsob hodnocení práce ředitele a hodnocení činnosti podle svých představ. Každopádně platí, že hodnocení by mělo být koncepční a systematické. Mělo by zohledňovat všechny oblasti činnosti školy a ředitele a mělo by být zaměřeno především na hledání rizik a aktuálních problémů, které musí ředitel řešit. Důležité je také, aby zřizovatel ředitele školy s těmito kritérii hodnocení seznámil. Zřizovatel by měl být v nápravě a hledání řešení podle svých možností nápomocen. V českém prostředí neexistují právně závazné standardy ředitele školy, kterých by se mohl zřizovatel držet. Diskuse k jejich potřebě a podobě je stále velmi živá a aktuální, jak se zmiňuje a udává příklady ze zahraničí Jan Voda v *Řízení školy* v roce 2014.²⁵⁰

Mimo hodnocení školy a ředitele zřizovatelem přistupují externí hodnocení, ať jsou to mezinárodní srovnávací programy, tak i činnost školní inspekce. Výstupy mezinárodních či ministerských srovnávacích aktivit jsou pro zřizovatele a ředitele většinou spíše informativní, ale pro to, aby školy dobře fungovaly a obstály v konkurenci ostatních škol, je třeba, aby ředitel i zřizovatel jejich výstupy ve škole zohlednil. Naproti tomu Česká školní inspekce má zákonem jasně stanovená pravidla kompetencí a od ředitelů a zřizovatelů může na základě inspekční činnosti vyžadovat ve škole příslušné potřebné změny a nápravy v hodnocených oblastech. Hodnocení ze strany školní inspekce, které je odborné a komplexně zkoumá

---

²⁵⁰ Dostupné na: <https://www.pdf.cuni.cz/files/file/PR/Voda.pdf>

stanovené oblasti inspekční činnosti, je pro mnohé zřizovatele jedním ze základních kritérií hodnocení činnosti ředitele.

Na Slovensku nařizuje hodnocení ředitele školy zákon o státní správě a samosprávě ve školství.²⁵¹ Zřizovatel má za povinnost hodnotit pravidelně činnost školy, která je spojena s činností jejího ředitele. Ani na Slovensku není pevně stanoven soupis metod a způsobů hodnocení, a také standardy ředitele školy existují v podobě několika návrhů.²⁵² Probíhá také velmi široká diskuse ohledně standardů kvality školy a práce ředitele.²⁵³ Slovenské školy se zapojují do mezinárodních srovnávacích programů a v posledních letech dosahují oproti České republice v některých oblastech lepších výsledků.²⁵⁴ Postavení Státní školní inspekce ve smyslu pravomocí ve vztahu ke školám je v podstatě totožné. To platí pro spektrum hodnocených oblastí ve škole (pedagogická dokumentace, nakládání s finančními prostředky, naplňování vzdělávacích programů a další). Výsledné hodnocení školy je rovněž předkládáno zřizovateli, kterému může být rovněž navrženo až odvolání ředitele z funkce. V případě závažných pochybení, která škola ve stanoveném termínu nenapraví, může být navrženo vymazání školy ze školského rejstříku. Pravidelná kontrola ze strany zřizovatele by právě těmto extrémním krokům měla předcházet a zabránit.

---

²⁵¹ §6 odstavec 23) zákona č. 596/2003 Z.z., o státní správě ve školství a školské samosprávě

²⁵² Dostupné na: <http://www.rozhlady.pedagog.sk/cisla/p2-2008.pdf>

²⁵³ http://www.nucem.sk/documents/45/aktivita_4_1/Indikatory_kvality_skoly_a_autoevaluacia_na_diskusiu.pdf

²⁵⁴ Dostupné na: http://www.rozhlas.cz/_zprava/1348420

6 Závěr

Práce si stanovila za cíl prozkoumat, obsahově předložit a následně srovnat jednotlivé základní oblasti vztahů mezi ředitelem a zřizovatelem základní školy, a také formulovat případné rozdíly a podobnosti v těchto vztazích v České republice a na Slovensku, v oblasti právní i mimoprávní a zjistit, jaký je aktuální stav v oblasti vztahů ředitele a zřizovatele více než 20 let po rozdělení společné federace. Výzkum měl potvrdit či vyvrátit tvrzení, že rozdíly v oblasti právních předpisů jsou významné a že školská reforma na Slovensku pokročila dál než v České republice.

Výzkumné šetření prokázalo, že obě země jsou si stále blízké, což je patné v podobě právních úprav zákonů, které určují rámec školských systémů. V uplynulých dvaceti letech prošly oba státy a jejich školské systémy velmi bouřlivou a zásadní změnou. Snažily se zapracovat změnu právní subjektivity škol, kurikulární reformu, změny ve financování základního školství, změny ve jmenování a odvolání ředitele, postavení soukromých a církevních škol, které vyvrcholily vyhlášením nového školského zákona v příslušné zemi a s tím souvisejícími dalšími zákony. Oba státy se přes jednotlivé novely a úpravy původních zákonů postupně dostaly do stavu nových platných zákonů, které naplnily v podobě fungujících školských systémů, které jsou ovlivněny místní specifickou situací.

Při vzájemném srovnání můžeme pro jednotlivé rozdílné realizace zákonů najít argumenty pro i proti. Není jednoduché označit jeden systém za lepší a druhý za horší. Každý vychází ze svých specifíků, politických vlivů, náboženské tradice a hodnot. Oblasti vztahů mezi ředitelem a zřizovatelem jsou totožné. V obou zemích má ředitel v podstatě stejné postavení a stejná práva. Slovenské zákony však mnohem více zdůrazňují roli zřizovatele ve spolupráci se školou a s ředitelem školy, a také působí mnohem více propojeně s ostatními právními předpisy. Školství je více zasazeno do celého právního a státního systému. Jistou mírou „náskoku“ má Slovensko v oblasti kariérního řádu učitelů, který již několik let platí. V České republice se stále hledá jeho podoba. Proto by se Česká republika mohla od Slovenska v některých oblastech školských a dalších zákonů z důvodu velké podobnosti a blízkosti inspirovat a vyvarovat se tak chyb, které již byly řešeny a ke kterým proběhla i široká diskuse.

Stanovený cíl výzkumného šetření se podařilo ve stanoveném rozsahu naplnit. Přínosné není jen samotné porovnání jednotlivých oblastí vztahů uvedené v závěru práce, ale

již samotný výčet a specifikace právních norem, které určují základní vztahy ve školství. Zcela jistě by některé oblasti srovnání vztahů ředitel a zřizovatel a srovnání právních norem vyžadovaly vlastní ještě mnohem podrobnější pohled. Základním materiálem pro další výstup se může stát právě tato závěrečná práce.

7 Seznam pramenů a použité literatury

Listina základních práv a svobod ze dne 9. ledna 1991, publikována pod č. 2/1993 Sb.

Zákon České národní rady ze dne 26. června 1978 o školských zařízeních, č. 76/1978 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 171/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol (školský zákon).

Zákon č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 452/1991 Sb., o zřizování a činnosti církevních škol a škol náboženských společností.

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

Zákon č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám.

Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla).

Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů.

Zákon č. 128/2000 Sb. o obcích.

Zákon č. 495/2003 Sb., kterým se mění zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech).

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění zák. č. 383/2005 Sb. a zák. č. 112/2006 Sb.

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících.

Vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky a Ministerstva zdravotnictví České republiky č. 452/1991 Sb. z 30. 9. 1991, o zřizování a činnosti církevních škol a škol náboženských společností.

Vyhláška č. 54/2004 Sb., o náležitostech konkursního řízení a konkursních komisích.

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko - psychologické činnosti pedagogických pracovníků.

Nařízení vlády č. 564/2006 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě.

Nařízení vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě a nejnižších úrovních zaručené mzdy (nebo platu), o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě.

Apoštolský stolec, *Charta práv rodiny*.

Kodex kanonického práva. Latinsko – české vydání. Praha: Zvon, 1994. ISBN 80-7113-082-6.

Dokumenty II. vatikánského koncilu, Zvon, České katolické nakladatelství, Praha: Zvon, 1995. ISBN 80-7113-089-3.

Kongregace pro katolickou výchovu, *Katolická škola*, ze dne 19. 3. 1977, v českém překladu vydal Sekretariát České biskupské konference, Praha, 1994, 27 s.

Kongregace pro katolickou výchovu, *Katolická škola na prahu třetího tisíciletí*. Praha: Sekretariát ČBK, 1998 .

Kongregace pro katolickou výchovu, *Náboženský rozměr výchovy v katolické škole*, Praha: Sekretariát ČBK, 1994.

FRIEDL, A. *Školské zákony*. Praha: Eurounion, 2003. ISBN 80-7317-020-5.

JAN PAVEL II. *Familiariris konsortio*.

PRŮCHA, J. *Pedagogický výzkum: Uvedení do teorie a praxe*. Praha: Karolinum, 1995, ISBN 80-7184-132-3.

SYNEK, M.; SEDLÁČKOVÁ, H.; SVOBODOVÁ, I. *Jak psát diplomové a jiné písemné práce*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1999. ISBN 880-7079-131-4.

VALENTA, J. *Školské zákony a prováděcí předpisy s komentářem*. Praha: Nakladatelství ANAG, 2005. ISBN 80-7263-323-6.

URBAN, J. *Byznys je o lidech*. Praha: ASPI, 2006, s. 276. ISBN 80-7357-220-6.

TROJAN, V. *Není ředitel rukojmím politiků? Řízení školy. 2011, č. 3, s. 4. ISSN 1214-2011.*

Církev římskokatolická - Základní dokument, ve znění dle zákona č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 495/2005 Sb., (zákon o církvích a náboženských společnostech).

POLÁKOVÁ, Zdena. *Vztah ředitele školy a obce jako jejího zřizovatele : bakalářská práce*. Praha : Karlova univerzita, Pedagogická fakulta, 2011.

PUŠKINOVÁ, Monika. *Ředitel školy a školského zařízení jako orgán veřejné správy školství : diplomová práce*. Brno : Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2013.

MRZÍLEK, Ondřej. *Škola, jako školská právnická osoba zřízená církevním zřizovatelem : bakalářská práce*. Praha : Karlova univerzita, Pedagogická fakulta, 2012.

Kodex kanonického práva z roku 1983, úřední znění textu a překlad do češtiny, Latinsko – české vydání s věcným rejstříkem, Zvon, České katolické nakladatelství, Praha, 1994.

Druhý vatikánský koncil, *Deklarace o křesťanské výchově Gravissimum educationis*, Dokumenty II. vatikánského koncilu, Zvon, České katolické nakladatelství, Praha, 1995.

Druhý vatikánský koncil, *Věřoučná konstituce o církvi Lumen gentium*, in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Zvon, České katolické nakladatelství, Praha, 1995.

Kongregace pro katolickou výchovu, *Katolická škola na prahu třetího tisíciletí*, ze dne 28. 12. 1997, v českém překladu vydal Sekretariát České biskupské konference, Praha, 1998.

Kongregace pro katolickou výchovu, *Náboženský rozměr výchovy v katolické škole*, ze dne 7. 4. 1988, v českém překladu vydal Sekretariát České biskupské konference, Praha, 1994.

Kongregace pro katolickou výchovu, *Katolická škola*, ze dne 19.3.1977, v českém překladu vydal sekretariát České biskupské konference, Praha 1994.

Zákon č. 460/1992 Z.z., Ústava Slovenské republiky.

Zákon č. 596/2003 Z.z., o státní správě ve školství a školské samosprávě.

Zákon č. 597 Z.z., o financování základních škol, středních škol a školských zařízení.

Zákon č. 317/2009 Z.z., o pedagogických pracovnících.

Zákon č. 552/2003 Z.z., o výkonu práce ve veřejném zájmu.

Zákon č. 245/2008 Z.z., o výchově a vzdělávání – školský zákon.

Zákon č. 400/2009 Z.z., o státní službě.

Vyhláška MŠ SR č. 437/2009 Z. z., ktorou sa ustanovujú kvalifikačné predpoklady a osobitné kvalifikačné požiadavky pre jednotlivé kategórie pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov.

Legislativní záměr návrhu zákona o výchově a vzdělávání č. 140-28/2003-093, MŠ SR, srpen 2003.

Vyhlášky MŠ SR č. 137/2005 Z. z. o školní inspekci.

Nejvyšší soud SR rozsudek ze dne 25.02.2009, sp. zn. 5 Cdo 253/2007.

Oznámení Ministerstva zahraničních věcí SR č. 394/2004 Z. z. – Smlouva mezi Slovenskou republikou a Svatým stolcem o katolické výchově a vzdělávání.

Nařízení vlády Slovenské republiky č. 422/2009 Z.z., kterou se stanovuje rozsah přímé pedagogické činnosti pedagogických pracovníků.

Internetové zdroje:

www.msmt.cz

www.psp.cz

www.zkola.cz

www.scicr.cz

www.soukromeskoly.cz

www.skolstvi.cirkev.cz

www.czesha.cz

www.ceskaskola.cz

www.smocr.cz

www.rozhlas.cz

www.atre.cz

www.law.muni.cz

www.arcig.cz

www.apha.cz

www.ucitelskenoviny.cz

www.governance.sk

www.minv.sk

www.isamosprava.sk

www.epi.sk

www.uspesnaskola.sk

www.kbs.sk

www.teraz.skwww.zmoshp.sk

www.ssiba.sk

www.ke-arcidieceza.sk

www.sukromneskoly.sk

www.zkss.sk

www.uips.sk

www.nitra.sk

www.rozpocet.sk

www.scitani.cz

www.kbs.sk

www.bgbzs.cz

www.minedu.sk

www.ecav.sk

www.sceav.cz

www.ado.cz

www.inkluze.cz

www.asociacezs.cz

8 Přílohy

Příloha č. 1

KRAJSKÝ ŠKOLSKÝ ÚRAD V BANSKEJ BYSTRICI

METODICKÝ NÁVRH K POSTUPU PRI VÝBEROVÝCH KONANIACH

VZOR

PRÍLOHA 2

PRÍKLADY OBLASTÍ HODNOTENIA UCHÁDZAČOV

1. PREZENTÁCIA PROJEKTU

- komplexnosť
- obsah
- znalosť problematiky

príklad bodového hodnotenia OD 0 - 5 BODOV

2. ODBORNÉ PREDPOKLADY

- znalosť problematiky školy a jej zložiek
- súčasná úroveň výkonu výchovno-vzdelávacieho procesu a procesu riadenia
- nové metódy a zámery pre zvýšenie úrovne výchovno-vzdelávacieho procesu

príklad bodového hodnotenia OD 0 - 5 BODOV

3. PREDPOKLADY PRE VÝKON RIADIACEJ ČINNOSTI

- komplexné poznanie problematiky a kompetencií riadiacej činnosti
- kreativita a nové systémy vo výchovno-vzdelávacom procese a procese riadenia, nové projekty
- zodpovednosť k pracovným povinnostiam

príklad bodového hodnotenia OD 0 - 5 BODOV

4. PERSONÁLNY SYSTÉM RIADENIA

- predpoklady tímovej práce a vedenia zamestnancov
- vedomosti z pracovného práva
- odmeňovanie a motivácia zamestnancov
- kariérny rast zamestnancov, zvyšovanie odbornej úrovne zamestnancov

príklad bodového hodnotenia OD 0 - 5 BODOV

5. VEDOMOSTI Z PRÁVNÝCH A EKONOMICKÝCH PREDPISOV

- všeobecné právne vedomie vedúceho zamestnanca pre výkon riaditeľa školy a školského zariadenia s právnou subjektivitou

príklad bodového hodnotenia OD 0 - 5 BODOV

6. OSOBNOSTNÉ PREDPOKLADY

- sociálno – psychologické charakteristiky spôsobilosti pre vedenie ľudí
- morálne a charakterové predpoklady
- organizačné schopnosti
- intelektuálny potenciál s dôrazom na dynamiku myslenia, schopnosť zovšeobecňovania a asertívnej komunikácie
- zmysel pre zodpovednosť
- kritickosť a schopnosť sebakritiky a sebareflexie
- sebavedomie a ambície

Příloha č. 2

Hodnotiaci hárok riaditeľa školy

Názov a adresa zamestnávateľa

Hodnotiteľ: meno, priezvisko, titul a funkcia starostu obce

Hodnotený: meno, priezvisko, titul a funkcia riaditeľa školy

Hodnotená oblasť: pracovný výkon

Hodnotiace obdobie:

Kritériá hodnotenia	Indikátory	Body hodnotenia (0=min., 4=max.)
Kvalita výkonu riadiacej činnosti	Dodržiavanie a využívanie pracovného času	
	Dodržiavanie a aplikácia všeobecne záväzných právnych, rezortných a interných predpisov	
	Správne vedenie dokumentácie súvisiacej s výkonom riadiacej funkcie	
	Plnenie si dohodnutých pracovných povinností a povinností riaditeľa školy	
Rozvoj školy	Prínos pre zamestnávateľa	
	Prínos pre školu	
	Organizovanie mimoškolských aktivít	
	Príprava a realizácia rozvojových projektov školy	
	Starostlivosť o budovu školy	
	Starostlivosť o vybavenie školy	
	Efektívne využívanie pridelených finančných prostriedkov	
	Vytvorenie stratégie rozvoja školy	
	Tvorba plánu práce školy	
Školský výchovno - vzdelávací program		
Manažérske	Využitie IKT	

zručnosti	Riešenie konfliktov a záťažových situácií	
	Získavanie sponzorov pre školu	
	Komunikácia so zriaďovateľom	
	Zvyšovanie úrovne svojho právneho vedomia	
	Uplatňovanie nových vedomostí a zručností v riadiacej činnosti	
	Hodnotenie pedagogických zamestnancov	
Celkový získaný počet bodov /maximálny možný počet získaných bodov		
Celkový výsledok hodnotenia (% / celkové slovné hodnotenie)		

Návrh rozvoja na nasledujúce obdobie /návrhy z hodnotiaceho hárku/:

Vyjadrenie hodnoteného zamestnanca

súhlasím s hodnotením

nesúhlasím s hodnotením

_____

_____

podpis hodnoteného zam.

podpis hodnotiteľa

Příloha č. 3

Vyhlášení výběrového řízení na pozici ředitele školy – Slezské církve evangelické²⁵⁵

Slezská církev evangelická a. v. a Slezská diakonie vypisuje výběrové řízení na pozici ŘEDITEL/KA MATEŘSKÉ ŠKOLY A ZÁKLADNÍ ŠKOLY SLEZSKÉ DIAKONIE V KRNOVĚ s pracovištěm v Krnově s nástupem do funkce nejlépe od 1. dubna 2014 nebo dále po dohodě.

Stručný popis pozice:

Manažerská pozice v oblasti speciálního školství v organizaci zřízené církví a praktikující Boží slovo. Řídí 2 školy, mateřskou a základní, na dvou pracovištích a s celkovým počtem cca 30 zaměstnanců.

Požadavky:

V oblasti vzdělání a dovednosti:

VŠ pedagogický směr

Vedení organizace při respektování a rozvíjení křesťanských hodnot v praxi

Minimálně tříletá zkušenost s vedením lidí, praxe v řízení

Minimálně tříletá praxe v přímé školské praxi

Výborná znalost PC

Výborné komunikační dovednosti

Efektivní vedení týmu

Průměrná znalost alespoň jednoho světového jazyka

Řidičský průkaz skupiny B

Další požadavky:

schopnost pracovat samostatně

morální bezúhonnost

aktivní přístup k inovacím

kreativita

organizační dovednosti

ochota se dál vzdělávat a profesně rozvíjet

vizionářské schopnosti

odolnost proti stresu a zátěži

Nabídka:

Osobního růstu ve škole s tradicí a potenciálem rozvoje

Podpory při dalším profesním růstu

Samostatné i týmové práci

Uplatnění vlastních vizí

Odpovídající mzdové ohodnocení

Přihlášky k výběrovému řízení zasílejte nejpozději do **26. února 2014** na emailovou adresu l.waszutova@slezskadiakonie.cz nebo uvedené dokumenty zašlete na adresu:

Mgr. Lenka Waszutová, Slezská diakonie

---

²⁵⁵ Dostupné na: <http://www.sceav.cz/index.php/cs/aktuality/1-celocirkevni-aktuality/854-vyberove-rizeni-reditelka-ms-a-zs-sd>

Příloha č. 4

Vyhlášení konkurzu na pozici ředitele školy – římskokatolická církev²⁵⁶

ARCIBISKUPSTVÍ OLOMOUCKÉ

Wurmova ul. 9, pošt. schr. 193, 771 01 OLOMOUC

Arcibiskupství olomoucké vyhlašuje

výběrové řízení

na místo

ředitele Katolické základní školy v Uherském Brodě

s nástupem do funkce možným ihned.

Podmínky: praktikující katolík,
vysokoškolské pedagogické vzdělání
a pedagogická praxe ve shodě se zákonem 563/2004 Sb.

Příhlášky zasílejte na adresu:

Arcibiskupství olomoucké
Centrum pro školy
Wurmova 9
771 01 Olomouc

do 30. září 2013.

K přihlášce připojte:

- ověřené kopie dokladů o vzdělání,
- životopis,
- přehled praxe,
- výpis z trestního rejstříku,
- doklad o zdravotní způsobilosti,
- Vaši představu o katolické základní škole v rozsahu do třech stran.

V Olomouci 29. července 2013

Další informace poskytne Mgr. Zdislava Vyvozilová, vedoucí Centra pro školy
e-mail: vyvozilovaz@arcibol.cz, tel.: 587 405 243.

---

²⁵⁶ Dostupné na: <http://www.ado.cz/clanek/vyberove-rizeni-na-pozici-reditele-skoly>